PISMO (*5857*) *sb n*

o *jasne*.

sg N pismo (*1371*). ◊ *G* pisma (*1682*). ◊ *D* pismu (*197*). ◊ *A* pismo (*441*). ◊ *I* pismem (*345*); -em (*38*), -ęm (*2*) *MurzHist*, *MurzNT*, -(e)m (*305*). ◊ *L* piśmie (*914*). ◊ *pl N* pisma (*287*). ◊ *G* pism (*129*), pisem (*4*); pisem *KromRozm II*, *BielKron*, *GrzepGeom*; pism : pisem *Leop* (*2:1*); -em (*1*), (e)m (*3*). ◊ *D* pismóm (*16*), pismåm (*5*), pismum (*2*) *MurzNT*, *Diar*, *błąd*: pismem (*1*); -åm *BibRadz* (*3*), *KwiatKsiąż*; -óm : -åm *CzechEp* (*1:1*); ~ -óm (*1*), -(o)m (*15*); ~ -åm (*4*), -(a)m (*1*). ◊ *A* pisma (*261*). ◊ *I* pismy (*72*), pismami (*2*) *SarnUzn*, *KołakSzczęśl*. ◊ *L* piśmiech (*105*), pismach (*23*); -ach *MurzNT* (*2*), *OrzList*, *BielKron*, *WujJud* (*2*), *SkarJedn*, *SkarŻyw* (*4*), *ReszPrz*, *WysKaz* (*4*), *SkarKazSej*, *SzarzRytJSzarz*; -ech : -ach *CzechEp* (*13:2*), *WujNT* (*9:3*); ~ -ech (*1*), -(e)ch (*104*); ~ -ach (*16*), -åch (*7*); -ach *OrzList*, *SkarJedn*, *CzechEp* (*2*), *ReszPrz*, *WujNT* (*3*), *SkarKazSej*, *SzarzRytJSzarz*; -åch *MurzNT* (*2*), *BielKron*, *WujJud* (*2*); -ach : -åch *SkarŻyw* (*3:1*), *WysKaz* (*3:1*).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XIX w*.

1. *Tekst zredagowany i utrwalony za pomocą znaków pisarskich*; *dzieło literackie lub naukowe*; *litera*(*a*) *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *scriptura Vulg*, *Mącz*, *Cn*; *monumentum*, *scriptus Mącz*, *Modrz*; *liber PolAnt*, *Cn*; *scriptum Mącz*, *Cn*; *autoritas*, *commemoratio*, *monimentum*, *oracula Mącz*; *monumentum literarum Modrz*; *scriptio*, *textus Cn* (*5484*) : pannę doſtoyną ſwiętą Cecylią piſmo chwáli s té tznoty/ ijż vſtawiczżnie ewanielią ſwiętą w ſwym ſertzu noſila *OpecŻywPrzedm* C3; Then Moſiądz cżęſto kroć z piſma zową gi Kontrifałem *FalZioł* IV 48d; gdyżem te kxiąſki napiſał [...] aby też y panie litthery znaiące, nieiako zakuſiły piſma, w kthorym ſie mądroſć zamyka *GlabGad* A3v; tilko ſława takiego, ktorego piſmo zalecza, dłużey ſie zachowawa y podalſzych ſie krainach rozchodzi. *GlabGad* A3v, A3v, K3; *SeklKat* A2; A mowily na to piſſnie Yze to naliezli wpiſmie Yze ſie liew kura boi *RejRozm* 400; *RejKup* x5, dd7; *KromRozm II* t3; Ktory piſmo waży lekce/ Cżytáiących ſłuchać nie chce/ Ieſt podobien ku głuchowi/ Y niememu dobytkowi *BielKom* A, F; *RejWiz* 3, 5 [*2 r*.], 106v, 152v, Cc8 [*2 r*.]; *Leop Ps* 86/6; *RejFig* Ccv, Ee4; *BibRadz* I 481; *OrzRozm* A2; *BielKron* 25, 131, 339v; co bywa okrom godnosći/ to ieſt/ na przećiw godnośći piſano/ to piſmo nie doſtępuie wyary *KwiatKsiąż* H, F4, G, G3v, G4v, L3v, P4, Q2v; Celebratur literis, Cżęſto o tym piſmo wſpomina. *Mącz* 46a; Carpere flosculos, Kwiatki á piekne [*!*] ſentencie z piſmá wybieráć. *Mącz* 39b, 20c, 123c, 238c, 418c, 486c; zgadza ſye z tym Piſmo ono/ co ieden wyſokiéy cnoty itéż mądrośći Hetman Scypio/ [...] mówi *OrzQuin* T4, E2, T2v [*2 r*.], T3; *SienLek* 14v, 35; [*ci*, *którym dał Bóg więcej umieć*] ięli ſie rzecży poważnych piſáć ięzykiem Polſkim/ náſtáłá Biblia/ náſtháły ine piſmá/ kthore pokázuią drogę ludziom do dobrze cżynienia *GórnDworz* A2v; kiedy w piſmie ieſt kſtałt mowy/ [...] nie ták zwycżáiny/ iáko ten/ ktorym poſpolicie wſzyſcy mowią: wnet tho piſánie ma więtſzą powagę *GórnDworz* F3v; kogo nie vcieſzyło nigdy piſmo/ áni zna tego ſmáku/ ktory hiſtorie/ ábo y ine rzecży w kſięgach dáią: ten/ ſławy w iey máyeſtacie nigdy widzieć nie może. *GórnDworz* G4v, F3, F3v [*2 r*.], F4, G4v, G8; *GrzepGeom* K4v, L; *HistRzym* 6v; *RejPos* A3; ktoć rozum ma nie wſzytkiego zgáni/ Acż dziś piſmá ná ſwiecie towar bárzo tani. *HistLan* F5, F5; *RejZwierc* A3, 16v, 42, 162, 168 (*8*); Cżłowiek mogłby ſobie nárzędźić wieczną pámięć/ [...] w dzielnośći iákieykolwiek potrzebney/ bądź to przes náuki Piſmá/ bądź przes Rycerſkie rzecży *BielSpr* b4; *BudBib Dan* 1/17; *MycPrz* I

C3; *PaprPan* A3; ludźie vczeni nietylko żywi / ále też y vmárli/ piſmem po ſobie zoſtáwionym/ pożyteczni ſą y Rzeczampoſpolitem *ModrzBaz* 130v, 134v; *Oczko* 2v; ktore z ludzi piſmo ieſt/ á ktore z Bogá: ktore iego rozumienie dobre/ á ktore fałſzywe: to podległo rozſądkowi kośćielnemu *SkarŻyw* 364, 363, 545; mamy przed oczymá ſwymi wiele piſm, w ktorych nam ſą opiſáne żywoty Papieskie. *CzechEp* 416, 92; *WerGośc* 254; *GostGospSieb* +2; *KochCz* Bv; *KochCzJan* A2v; *WysKaz* X2; *SarnStat* 1226; Choć rozum moy Homerá/ w piſmiech niedośięże. Wſzákoż ile rzecż można/ Oyczyznie tym ſłuży *KlonKr* Av, Av; *PowodPr* 36, 63, 84 *marg*; *SkarKaz*)(2; *CiekPotrŚredz*)?(4v; *GosłCast* 4; *SkarKazSej* 662b; żem ſie o to nie ſtárał/ áby prace y piſmá iego do kupy były zá moim ſtárániem zebráne y świátłu pokázáne. *SzarzRytJSzarz nlb* 2, *nlb* 2v.

pismo czego (*1*): Obácż ſie co czyniż Othomanie/ co zá znaki thwego proroká Máchometá/ co zá piſmo grunthowne wáſzey wiáry *BielKron* 246.

pismo do kogo (*1*): nye tylko ſámi papyeżowye tego titułu [*biskup powszechnego kościoła*] vżywáli/ ále y S. biſkupowye y doktorowye im ij dawáli/ yákoś wyſſſſey ſłyſſał z piſmá Cypryaná S. do Korneliuſá papyeżá. *KromRozm III* O7v.

pismo przeciw komu (*1*): ſą tu rozliczne rozlicznych ludźi przećiwko rozlicznym kácerzom piſmá *OrzRozm* P3v.

pismo o czym, *o kim* (*23*): iż [*Sybille*] piſmá ſwięte po ſobie zoſtáwowáły o przyściu Kryſtuſá/ o pannie Máryey/ o ſądnym dniu/ y o inych. *BielKron* 132; Kto napierwey w Moſkwi álbo w Ruśi roſkázował/ otym piſmá niemáią *BielKron* 427, 73v, 281v, 286, 337v, 338v (*12*); ślepym/ ſmrodliwym/ prochem y ćieniem/ ſtan Swiecki bes ſtanu Duchownégo ieſt: Pełno o tym maſz wſzędźie piſmá/ przykłádów/ y Krónik *OrzQuin* G3; *GórnDworz* Yv; *GrzepGeom* L, L2, M4v; *HistLan* F2v, F4; *CzechEp* 364, 423; *WysKaz* 14; *PowodPr* 9.

pismo czyje [*w tym*: *G sb i pron* (*34*), *pron poss* (*25*), *ai poss* (*2*)] [= *kto napisał*] (*61*): *PatKaz I* 9v [*2 r.*]; *BielŻyw* 121; najdziem j miedzi poganſkimi ludźmi, zwłaycza [*!*] philozophy iako ſie mamy ſprawować według piſma ich. *BielŻywGlab nlb* 9, *nlb* 9; Gadki z piſma wielkiego philozopha Ariſtotela, y też inſzych mędrczow *GlabGad kt*; *MurzHist* A3v, B3; *KromRozm III* O7v; prze Sbiſzká przodká twego o ktorym s pomocą Bożą piſáć będę/ niebędźie piſmo náſze w wychodźie: ále będźie ná ſtole v Papieżow/ v Krolow/ v Rad *OrzList* e3, d2, e3, gv; *RejZwierz* A4, 77v; *OrzRozm* P3v, Q3; HOmerus y Hezyodus/ ći napirwey v Grekow byli nazacnieyſzy Poetowie/ Muzycy/ Gwiazdarze/ Lekárze/ iáko o tym ich piſmo ſwiadczy. *BielKron* 98, 334; *KwiatKsiąż* M2; Lelii mens spirat in scriptis suis, Lelius żywie w ſwoyim piśmie. *Mącz* 408c; Pervagatum et celebratum commemoratione alicuius, Yáwne á rozsłáwione piſmem cziym. *Mącz* 473c, 53b, 267c, 389b; *OrzQuin* Y3v *marg*; *Prot* A3; *LeovPrzep* H4; *RejAp* [Ff5]; Platho wielki Philozoph/ á s piſmá iego znáć/ że niebárzo był łáſkaw/ ná białegłowy *GórnDworz* X4v, G4, Iv, Q6, Dd7; nie naydzyeſz żadnego [...] człowieká/ ktorykolwiek był kiedy od Páná rozumem iákim oświecon/ áby miał kiedy pogánić pokoy w piſmie ſwoim *RejPos* 334; *HistLan* F5v; *RejZwierc* A3, 23v, [275]v; *CzechRozm* 223v; *ModrzBaz* 20, 61v, 97; *ModrzBazBud* π5v; *Oczko* 2v; *CzechEp* 7, 364; *KochFr* 87; *KlonŻal* B3v; *PudłFr* 23; *Calep* 470b; tę kilká kart piſm Ianá Kochánowſkiégo do rąk W. M. poſyłam *KochCzJan* A3, A2v; *KochFrag kt*, 22; *PowodPr* 84; *GosłCast* 10 [*3 r.*]; *SzarzRytJSzarz nlb* 2, *nlb* 2v.

Ze zdaniem przydatkowym (*1*): Iż nie mamy ni piſmá áni obyczżáiu/ [...] Iákoby páná obráć/ y coby s tym poczżąć *RejZwierc* 249.

W połączeniu z nazwą języka, w jakim jest napisany tekst [*w tym*: *pismo polskie* (*4*), *łacińskie* (*1*); *przydawka* + *pismo* (*3*), *pismo* + *przydawka* (*2*)] (*5*): *SeklKat* A5; *MurzHist* A3v; On [*mistrz*] ſie ná to pirwey obrał/ Drogę Impreſorom podał/ Piſmá Polſkie imprimowáć *BielKom* A3; *RejWiz* A4v; *RejZwierc* 268v.

W połączeniach szeregowych (*12*): nyemąm zadnemu czlowyeku nazadną ſtroną nycz oſnamowacz any slowy any wſkazowanyem any lyſthem a pyſzmem any zadnym ynym wymyſlyonym obyczayem *MetrKor* 37/3v, 34/268, 37/2v; *BielŻyw nlb* 4; *BielŻywGlab nlb* 15; *GroicPorz* e3v; *OrzQuin* G3; *RejZwierc* 60, 145; *SkarŻyw* A5v; *KołakSzczęśl* C4v; *SkarKaz* 381b.

W przeciwstawieniach: »pismo ... mowa, obyczaj, swoja opinija, powieść, ustne podanie; ustnie ... z pisma« (*5*;*1*): *KromRozm II* g3; Historia per manus tradita, Hiſtoria á Dzieye wieku náſzego vſtnie od ynſzych á nie z piſmá wźięte. *Mącz* 209a; iedno że około tego [*łanów*] z piſmá niemam doſtáteczney ſpráwy: wſzákże co z powieśći mam ludźi [...]/ to tu nápiſzę. *GrzepGeom* M3; *RejZwierc* 249; przypátruiąc ſie Ludziem ninieyſzego cżáſu [...] widzimy iż s ſwoich opiniy á nie spiſmá/ áni z náuki *Iudicia* ſwoie rozne dawáią *BielSpr* 75v; *SkarKazSej* 703a.

W porównaniu (*1*): przyrodzenie cżłowiecże rodzi ſie iáko goła tablicá ábo goła kártá/ ná ktorey ieſzcże żadnego piſmá nie máſz *RejPos* 63.

Frazy: »(jako) pismo powiada« (*2*): ſtarzy ludzie [...] iako piſmo powiada żołędziem ſie żywili á owocem leſnym *GlabGad* K3; *KwiatKsiąż* N4.

»żadne pismo (nigdy) wypisać (ani żaden język wymówić (*a*. wysłowić *itp*.)) nie może (*a*. nie mogło), nie umie; żadnym pismem nie opisany« [*o zjawiskach przekraczających możliwości ludzkiej wyobraźni*; *w tym*: *aluzja do bibl*. *Is* 64/4 (*14*)] [*szyk zmienny*] (*14*:*1*;*1*): Iż ſą rozliczne á żadnym piſmem nie opiſáne roſkoſzy przybytkow Páńſkich *RejAp* 185; [*Bóg wiernym*] tákie vpominki zgotowáć á záſlubić raczył/ kthorych áni oko oglądáć może/ áni ięzyk wyſłáwiáć/ áni żadne piſmo wypiſáć. *RejPos* 263v; być zdan y ſkazan w tákie męki/ kthorym iuż żadnego końcá nie będzye/ á ktorych ſrogośći żadne piſmo wypiſáć nie mogło. *RejPos* 335, A4v, 84v, 100v, 162v, 168 (*13*); *RejZwierc* 8v, 177.

»pismo na świat jaśnie (*a*. na jaśnią) wyszło (*a*. idzie), pismo wychodzi« [*szyk zmienny*] (*2*:*1*): *RejKup* y3v; wiele w ięzyku tym [*słowieńskim*] zacznych pism wychodzi. *MączLub nlb* 13; Wſzákoż ty ktore ná iáſnią piſmá idą wſzytki/ Przedſię kto ie cżyta ma z nich niemáłe pożytki. *HistLan kt*v.

Zwroty: »pismo, z pisma czytać (*a*. (prze)czyść); czytanie pisma« = *e scripto recitare Mącz* [*szyk zmienny*] (*21*:*1*;*3*): *BierEz* C2v; *PatKaz II* 20; *FalZioł* V 50; [*mężowie*] boiąc ſie [...] aby białe głowy rozumem ich nie przechodziły chcząc wiele vmieć bronią im cżitania piſma głębokiego, chyba modlitw á paciorkow. *GlabGad* A2v, A3; *DiarDop* 102; *BielKom* A4 [*2 r*.]; *RejWiz* A4v, 3v; *OrzRozm* P3v; *Mącz* 374c; Iedná tá drogá náblizſza ku mądrośći/ Abyś cżedł piſmá ſámey wyborności. *HistRzym* [136], *kt*v, [136]; *RejPos* 141v; *BielSat* Dv; *CzechRozm* 223v; *CzechEp* 423; *BielRozm* 24; *KochCzJan* A2v; *KlonKr* Av; *PowodPr* 9; *SkarKaz*)(4; *SzarzRytJSzarz nlb* 2.

»pismem dowieść; dowod pisma« (*1*;*1*): Id monumentis approbare conatur, Chce tego piſmem dowieść. *Mącz* 231a; *StryjKron* 72.

»obierać się (*a*. obierający się) w piśmie, około pisma; badać się po piśmie; bawić się pismem« = *scrutari scripturas Mącz* [*szyk zmienny*] (*2*:*1*;*1*;*1*): wyele yeſt ludźi oboyey płći w narodźye náſſym Polſkim/ ktorzy rádźi ſye też około tákich rzeczy y piſmá obyeráyą *KromRozm I* Av; *Mącz* 371d, 376b [*3 r*.].

»pismo pisać (*a*. napisać)« (*2*): A ieſliże to piſmo/ które o tym przyſzłym Króleſtwá Polſkiégo vpadku/ z rozmowy ninieyſzéy náſzéy nápiſzeſz/ [...] w Wárſzáwie ſpalą: niechayże [...] *OrzQuin* Aa; *SkarKaz* 418a.

»pismem (p)okazać« = *literis credere Mącz* (*2*): *Mącz* 67d; co ſię wielem piſmá pokázáć może [*quod multis literarum monumentis ostendi potest*]/ iż roznic miedzy Polaki y Pruſzaki nigdy Niemcy nieſądźili áni pogadzáli *ModrzBaz* 105v.

»pismo rozumieć; wyrozumienie pisma« = *commentarium*, *commentarius Mącz* (*1*;*1*): Day ſwaru pokóy/ y piſmu którégo nierozumiéſz/ y w którym fáłſzu y łápáczek przećiwko prawdźie ſzukaſz *OrzQuin* Aa2v; *Mącz* 61c.

»pisma na świat dać (*a*. wydawać), imprymować; pisma wydane« (*2*:*1*;*2*): *BielKom* A3; *RejWiz* 164; rozne piſánia w thákowych rzeczżách bywáią/ zwłaſzczá v tych ktorzy iáwnie ná świát [*!*] piſmá ſwoie wydawáią w obec ná oſławę *BielKron* 334; *WysKaz* 14; *PowodPr* 9.

Wyrażenia: »[*gdzie*] drukowane pismo« (*1*): Czymże im [*poganom*] dowiodą/ że to á to w tym mieyſcu drukowáne piſmo Bog piſał y wierzyć mu kazał? *SkarKaz* 418a.

»pismo historyjej« = *dzieło historyczne* (*1*): A gdyżem w piśmiech hiſtoriy/ [...] nálazł o tym zmiánkę/ iż [...] *BibRadz* *2.

»księgi pism« (*1*): ku zachowaniu ſtaroświeckiey pamięći Xięgi piſm ſą barzo potrzebne *KwiatKsiąż* G4v.

»pismo starodawnego pisania« (*1*): Tóż téż piſmo mam na párgáminie ſtárodawnégo piſánia tymiż [*co krakowskie księgi*] ſłowy *GrzepGeom* L3.

»tajemne pismo« = *latebra scribendi Cn* (*2*): Ten dzień ku wſſem rzeczam godny/ [...] nauczonym ſye przyłęcz/ taiemne pyſzma wykładay. *Goski* A4, A4.

»pismo uczone« (*1*): Kochałeś ſye w náukách/ y w piſmie vczonym *KochPam* 80.

»w piśmie uczony, (wy)ćwiczony [*szyk 3*:*3*]; [*kto*] wielkiego uczenia w piśmie« = *literis initiatus Mącz* (*4*:*2*;*1*): *WróbŻołtGlab* [A5]; *BielKron* 51, 191; *Mącz* 105b; *BielSpr* 12; *SkarŻyw* 452; Kto chce/ by dźiatki miłé tu poczćiwie żyły/ Niech ſye ſtára by w piſmie vczoné nie były *ZawJeft* 34.

»pismo własną ręką pisane, ręki [*czyjej*] własnej« = *autographum*, *idiographum*, *mea manu scriptus Cn* (*1*:*1*): *JanNKar* E; vżyłem iedney zacney oſoby duchowney do przeyźrzenia y ſporządzenia piſm/ ręki brátá mego właſney/ ktore przy mnie były *SzarzRytJSzarz nlb* 2v.

Szeregi: »i pismo i druki« (*1*): kto chce nie tylo mową/ ále y piſmem y drukámi bluźni bez boiáźni/ nawyżſzego Bogá náſzego w Troycy *SkarKazSej* 703a.

»pisma i głosy« (*1*): wſzytki piſmá y wſzytki głoſy ná zyemi y ná niebie wyznawáią [*Pana*]/ iż ieſt ſwięty *RejPos* 191v.

»historyje i pismo« [*szyk 2:1*] (*3*): Consecrare aliquem omni genere monimentorum, Cziyę pámiątkę wyſoko w piśmie y w hiſtoriách vgruntowáć/ oſięgnąć. *Mącz* 363c; *RejPos* 141v; *SarnStat* 1057.

»(ani) język i (ani) pismo« [*szyk 11:2*] (*13*): *BielKron* 197; *RejPos* A4v, 84v, 162v, 168, 195v (*11*); [*szkolastycy*] miſtrzom ſzkolnym/ ábo náuczániem/ ábo dyſputowániem/ ábo ięzyká y piſmá Láćińſkiego ćwiczeniem pomagáli [*qui ... stylum formando iuvarent*]. *ModrzBaz* 131v.

»pismo a (i, albo) księgi« [*szyk 2:2*] (*4*): piſmo á Xięgi ſą pewną rozmaitych rzeczy pamięcią/ y wſzyſtkich wiadomych rzeczy poſpolitą ápteką/ albo ſpiżarnią. *KwiatKsiąż* Hv; *BudBib* I 214d *marg*; *GostGospSieb* +2; *SzarzRytJSzarz nlb* 2.

»(i) pismo i (albo) mowa (*a.* namowa)« [*szyk 1:1*] (*2*): *RejZwierc* 23v; kłádę tu Ortográphią [...] Ianá Kochánowſkiégo [...] nie iedno rzeczą ſámą, ále y piſmem, y mową *JanNKar* D3v.

»(nie) pismo i (ani, a) nauka« [*szyk 3:1*] (*4*): *MiechGlab* *2v; *RejKup* o6v; ludzie rozni roznych piſm y roznych náuk ſwiáth pełen rozſypáli *RejZwierc* 8v; *BielSpr* 75v.

»(i) słowa i (a, abo) pismo« [*szyk 3:2*] (*5*): á ia też iſćie nieomieſzkam y ſlowy y piſmem roſſerzáć ſlawy máieſtatu twego ſwiętego. *RejPs* 213v; *KromRozm III* C; *RejAp* 196v; *BiałKat* 313v; *WujNT* 155.

»wiersze i pismo« (*1*): ZNám ia to/ iż przedemną wſzyſcy wielé máią/ Ci którzy ſye wiérſzámi y piſmem pętáią *PudłFr* 65.

»pismo a wybijanie [= *druk*]« (*1*): tym piſmem á wybiyánim imię twoie/ á twoy nád vbogim cnotliwy vczynek chcę ná wieczność dáć. *March*[1]*Wiet* Av.

W przen (*1*) : A ták oni mędrkowie co wypiſowáli [...] Owa niebo i zyemię piſmy pokryſſláli/ Okázuiąc rozumy dziwy wymyſſláli. *RejWiz* 5.

Przen [*czyje = dla kogo*] (*2*) : [*obrazy w chrześcijaństwie*] inaczey [*niż u pogan*] ſie rozumyeią/ tylko ná piſmo proſtych ludzi á ná przykłád y ſkruſzone ſercá *BielKron* 200v; [*gdy prawowierni*] z obrazu málowánego/ o niewidomym Bogu náſzym Pánie Iezuśie pytáią/ y nań wſpomináią: słuſznie y potrzebnie w kośćiele S. iáko iedno piſmo proſtych/ poſtáwione ſą. *SkarŻyw* 301.

a. *Biblia*, *księgi Starego i Nowego Testamentu*; *także fragment* (*księga*, *rozdział*, *werset*) *Biblii*; *Scriptura Vulg*, *PolAnt*, *JanStat*, *Cn*; *litera*, *sermo PolAnt*; *Biblia*, *sacra a. sancta historia*, *divinae literae*, *divina oracula Modrz*; *Divinarum legum a. Divinarum librorum monimenta*, *Divini libri*, *Sacra Scriptura*, *Sanctae* (*religionis*) *literae*, *Textus Cn* (*4876*) : oglądáy a obezrzy dobrze piſmo wſſytko/ ijżci od Galilee żádny prorok nie powſtál [*Ioann* 7/52]. *OpecŻyw* 76, [34]v; *PatKaz I* 15; *PatKaz III* 106; *RejPs* 151; *SeklWyzn* f2; *RejJóz* Q3v; Roſkazuie pyſmo/ niezawięzować gęby wołowy robiącemu. *SeklKat* Hv, A4v; Paweł pyta przeć taky nieřzad na ſwiecze kiedy mayą Piſma doſſyć *RejKup* o5, g8, l6, l8, o2v, o5v (*8*); co nyema potfirdzenya áni mocy z piſmá/ yáſna rzecz iż to z czártá yeſt. *KromRozm I* H4, B3v, L4v [*2 r.*], M3, M3v; *MurzHist* S, S3; *MurzNT* 91, *Ioann* 10/35, *k.* 148v *marg*; piſmem gárdźić nyemamy: y owſſem tćić ye yáko práwe á prawdźiwe ſlowo boże *KromRozm II* n3v, b4 [*3 r.*], fv, hv, h2, h4v (*28*); *KromRozm III* A4v, E5v, G2, G3, H3 [*2 r.*] (*9*); *Diar* 54; *BielKom* F8; *GliczKsiąż* H3v; *LubPs* G4, T3, gg2; A nákoniec gdy wam y piſmá okęſzonego nieſtawa/ tedyśćie ſie zwykli vćiekáć y do piſmá podeyrzánego [...] do one[go] piſmá mowię: ktore wy ſámi zowiećie/

Libri Apocryphi. *KrowObr* 216v, C4, 13v, 14, 56v, 89v (*17*); *RejWiz* 114v, 124, 128, 146v, 147v [*2 r.*] (*9*); *Leop* *A3v, *B4v, *Ioann* 5/39, *Act* 17/11; *OrzList* c2, g4 [*2 r.*], h; *RejFig* Bb4v; *RejZwierz* 123v; Piſmo nie tái złośći ludźi ſwiętych/ áby nas náucziło co zacz też oni byli ſámi z ſiebie. *BibRadz* I 5d *marg*, *3v, *4v, I 5a *marg*, 7c *marg*, 8a *marg* (*13*); *OrzRozm* D3v, G2, V2v; Náyduie ſie s piſmá iż przed potopem nigdy deſzcż áni źimá nie bywáłá *BielKron* 5v, 91v, 115v, 143, 143v [*2 r.*], 167v (*12*); *GrzegRóżn* A3, B3v [*3 r.*], C3v, C4, D3v (*21*); *OrzQuin* T2v, Z2v, Aa2 [*4 r.*], Aa3v; wſzytko piſmo może być názwáne obiáwieniem ále oſobliwie to/ gdzie álbo ſie iáwnie vkazał Bog miłoſnikom ſwoim [...]/ álbo o ſobie iáwnie mowi. *SarnUzn* C4v; nie idzie zá tym/ iż gdy iedno piſmo y ſentencia dwiemá perſonam bywa przyczżytawaná/ áby ony dwie perſonie miáły być ieden. *SarnUzn* E6, B2, B7, C3, C6, C8 (*38*); *RejAp kt*, BB6, 2, 3, 10v (*18*); Bo y Sálomon będąc zacnym Krolem/ wſzędy w piſmiech ſwych dotyka á wyſławia ſerce pokornego cżłowieká *RejPos* 13v; wſzędy pełne piſmá błogoſłáwieńſtwá Páńſkiego/ ktore on wydawa ná wierne ſwoie. *RejPos* 81v; gdiż nam cżęſto kroć w piſmie znáczżą wody vćiſki á vdręczżenia *RejPos* 313v, 3, 9v [*2 r.*], 20, 37 [*2 r.*], 38v (*53*); *RejPosWiecz*[3] 97v, 99v; Co pytaſz o cżłónki zwiérzchnié w Kośćiele/ powiemći nie ſam z śiebie/ ále s piſmá. *BiałKat* 38v, 8v, 33v, 41 [*2 r.*], 41v, 53v (*19*); wpáthrz śię pilnie w thy ſłowá/ Ciáło/ Duſzá/ Duch/ iáko śię rozmáićie w piśmie rozumieią. *GrzegŚm* 19; bacżyć mamy w piśmie rozmáite obycżáie/ á oſobliwe cżthery: byćia s Kryſtuſem. *GrzegŚm* 35, A4, 1, 4, 12 [*2 r.*], 13 [*2 r.*] (*33*); *KuczbKat* 15, 270; Bo ſprzećiwić ſie możnemu ſzaleńſtwo ieſt/ y piſmo nam tego zákázuie. *RejZwierc* 79, 11v [*2 r.*], 35, 39v, 43v, 174v (*10*); Wiele rzecży kośćioł ſtánowi y dekláruie/ cżego piſmo iáſnie nie wyráźiło. *WujJud* 74v *marg*, 12, 29 [*2 r.*], 32v, 34 [*2 r.*], 36 (*30*); *WujJudConf* 29v [*2 r.*], 31v, 34; *RejPosRozpr* c3; *RejPosWstaw* [21[3]]v, [110[3]]v; *BudBib* I 154d *marg*; pyſmo żywot naz/ ćieniowy/ Sproſnośći parze/ y śiánu porownawa. *BiałKaz* B4; cżego [*wielości bogów*] wierzyć y mowić piſmo broni *BiałKaz* Fv, D2v [*2 r.*], D3, E3v; *BudNT przedm* b2 [*2 r.*], c7v, *Ioann* 10/35, *Act* 17/2; A gdzie maſz to piſmo/ w ktorymby ſłowo to Stworzyć ábo ſtworzenie/ znáczżyło odnowienie y napráwę/ ábo ſtworzyć y nápráwić? *CzechRozm* 37v; Bo ſie ták w piſmie poſłáńcy/ Máleáchámi y ánioły poſpolićie názywáią *CzechRozm* 57v; ábowiem y Bogá ſámego przypodobywa piſmo ludziom rozmáitym/ iáko Rycerzom mocnym/ ábo mężom waleczżnym 2. Moy. 15. v. 3. *CzechRozm* 106; Nie odſyła piſmo do cudow nikogo ále do ſłuchániá ſłowá Bożego. *CzechRozm* 187v *marg* [*idem* **2v], A8, 6, 8v, 18, 26 (*46*); *SkarJedn* 11 [*2 r.*], 24, 35, 36, 83 (*9*); *KochPs* 59; *SkarŻyw* A5 [*2 r.*], A5v, 25, 59, 86 (*19*); Aza o tym w piśmie máło? Iż tego potrzebá było. By to wſzytko Chriſtus ćierpiał *MWilkHist* K2; Heretycy/ [...] gdy z piſmá ſtrofowáni bywáią/ tedy ſię ná piſmo oburzáią *CzechEp* 130, 6 [*2 r.*], 56, 92, 109, 113 (*30*); *CzechEpPOrz* *6v; Chriſtus Pan z Moyżeſzá/ z Pſálmow/ y z Prorokow/ świádectwá brał/ y Zydy do piſmá odſyłał *NiemObr* 72; [*Ducha św.*] duchem Bożym/ mocą Bożą/ pálcem Bożym/ y innymi tytuły/ ktore w piśmie ma/ názywamy. *NiemObr* 110, 40, 45, 73, 80 [*2 r.*], 81 (*13*); *KochDz* 106; (*marg*) Wzywánie świętych w piſmie fundowane. (–) O wzywániu świętych zmárłych ludźi w piſmie mamy doſyć *ReszPrz* 36; Luther z żydámi piſmem brákuie. *ReszPrz* 41 *marg*, 12, 13, 17 [*2 r.*], 36, 37 [*2 r.*], 38 (*13*); *WerGośc* 262; Dałeś mi tę otuchę w Piśmie przez Proroká/ że ty śmierći nie pożądaſz grzeſznego cżłowieká. *ArtKanc* L5, L8; O iednym tylko Synu Bogá żywego/ piſmo zmiánkę cżyni: y iedno ſłowo Boſkie przedwieczżne wſpomina. *LatHar* 380, 25 *marg*, 110, 126, 697,

751; *KołakSzczęśl* C2v; A mieyſce piſmá ktore czytał/ to było: Iáko owcá ná zábićie wiedźion ieſt *WujNT Act* 8/32; A iuż to Nowokrzczeńcy od piſmá do Doktorow áppelluią? y z Doktorow piſmá popráwuią? *WujNT* 555; Nie rzekł [*św. Paweł*] ſámo piſmo ieſt doſtáteczne [...] ále káżde piſmo/ [...] y káżda cząſtká tegoż piſmá/ pożyteczna ieſt ku náuczániu. *WujNT* 740, *kt*v [*3 r.*], *przedm* 4, 20, *s.* 7 *marg*, 20 (*51*); *WysKaz* 33, 34, 35, 37, 39; A ieſliś winien/ niech ćie pohánbi wſzyſtko piſmo/ ktore ieſt nápiſano w piąći kśięgách Moyzeſzowych. *SarnStat* 265; *PowodPr* 6, 23, 27, 30, 39, 50; Dobrze/ niech im Máchábeyſkie kśięgi piſmem nie będą (iáko v Kátholikow ſą y będą ná wieki) wżdy ie zá hiſtoryą przyiąć muſzą *SkarKaz* 382a; Gdy P. Bog ná ludźie łáſkaw/ dáie im pány dobre/ iáko ieſt w piſmie *SkarKaz* 611a, 81a, b [*4 r.*], 82a, 85b, 118b (*25*); *SkarKazSej* 658b, 663a, 684a, 689a, 696b.

pismo czego (*2*): *BielŻyw* 142; By ty wſzytki piſmá thu ſpołu zebráć miał onych ſwiętych nád tákim káżdym obietnic iego/ y dziwnych opátrznośći iego/ byłoby bárzo wiele piſáć. *RejPos* 218v.

pismo około czego (*1*): [*licemiernicy*] dobrze dufáli rozumom ſwoim/ o wypełnieniu zakonu ſwoiego/ iż byli pełni piſmá około tego. *RejPos* 230.

pismo z kogo, *z czego* [*z imieniem autora lub nazwą księgi*] (*5*): *KromRozm II* r2; Páweł S. do żydow piſſąc/ [...] piſmo z pſáłterzá nye o biſkupye/ ále o kápłanye/ ſobye ná pomoc byerze. *KromRozm III* K2v, N6v; *SkarKaz* 155a, 276a.

pismo (*na*)*przeciw*(*ko*) *komu* (*7*): A grżeſznemu rzekl pan bog/ [...] á cżemu to ſmieſz brać zakon moy w vſta twoie. [*Ps* 49/16] (*koment*) [...] to piſmo naprzeciwko złym kaznodzieiam. *WróbŻołt* Q5; *KromRozm II* a4; *KromRozm III* A4; *SkarŻyw* 299 [*2 r.*]; *WujNT* 516 *marg*, Bbbbbb.

pismo o kim, *o czym* (*169*): [*Jezus doktorów*] pytá piſma o Meſyaſſu mądrze/ ij na ijch pytanié odpowiedá ijm roſtropnie *OpecŻyw* 33; *PatKaz III* 133v; *SeklWyzn* d4v; *SeklKat* E, K, P, X4v, Z2v; *KromRozm I* L4 *marg*; *KromRozm II* g3, h2v [*2 r.*], ſv; *KromRozm III* M7v; *GliczKsiąż* C3; *LubPs* B; Ktore piſmo opuſztzaią Papieznicy o małzeńſtwie. *KrowObr* 225v *marg*, 123, Ss2v; *RejWiz* 115, 121v; *OrzQuin* Q; Arriani [...] piſmá o iednym Bogu ſámemu Oycu przywłaſzczáli *SarnUzn* B2v, E6; *RejAp* 56v, 61v, 65, 72, 86v (*12*); *HistRzym* 83v; *RejPos* A4v, 1v [*2 r.*], 12v, 13 [*2 r.*], [36] (*29*); *BiałKat* 176, 378v; *GrzegŚm* 24; *RejZwierc* 9, 259v; *WujJud* 200; *BudBib* 2.*Mach* 2/13; *MycPrz* I C3; ieſli chceſz czytáć [*Proroków*] iáſne piſmá o zmartwywſtániu maſz. *BiałKaz* D4v, Fv; A gdźież maſz piſmo o tey tám zákonney ſpráwiedliwośći/ ábo o vſpráwiedliwieniu? *CzechRozm* 207, 3v [*2 r.*], 9, 35v, 80, 117v (*11*); Vkáſz nam/ [...] z Dzieiow Apoſtolſkich ták iáſnie/ iáko o S. Páwle piſmo ieſt/ iż Piotr S. był w Rzymie. *SkarJedn* 85, 77; *SkarŻyw* 241; *CzechEp* 175, 193, 273; *ArtKanc* A9v; *LatHar* 248; iáſne piſmá ſą o Iobie/ o Záchárya ſzu y Elżbiećie y o wielu innych/ iż byli ſpráwiedliwemi przed Pánem Bogiem *WujNT* 533, 124 *marg*, 332, 397, 461, 864; *WysKaz* 28; *SkarKaz* 311a, 348a. *Cf Ze zdaniem dopełnieniowym*, »pisma nie masz«, »pismo czytać«, »pismo przywodzić«, »rozumieć pismo«, »pismo wykładać«.

Ze zdaniem dopełnieniowym [*w tym z odpowiednikiem*: *o tym* (*36*); *zaimek pytajny* (*19*), *zaimek względny* (*4*), *że* (*iż*(*e*)) (*13*), *żeby* (*aby*) (*5*)] (*41*): *SeklKat* O4v; *KromRozm III* N3; *RejWiz* 123, 153v; iuż o tym y piſmá y wiádomośći doſyć mamy/ iákie záwżdy ná niewierniki pomſty przypadáły *RejAp* 59v, 43v, 59v, 81v; A iáko nas [*Bóg*] wabi/ á iáko nas námawia do tey winnice ſwoiey/ o tym piſmá wſzędy pełno mamy. *RejPos* 60, 49v, 63, 63v, 72v, 83 (*18*); *BiałKat* 103v; *RejZwierc* 125, 126v;

WujJud 233v; *WujJudConf* 9v; *CzechRozm* 46, 97, 109, 174, 176v, 217, 256v; Bo piſmo ieſt/ iż tchnął ná vczżnie mowiąc: Bierzćie Ducha S. *SkarJedn* 279, 235; *WujNT* 527 *marg*.

Z przytoczeniem [*w tym z zapowiednikami*: *ono* (*26*), *to* (*1*), *ktore* (*a. co*) (*było*) *napisano* (*a. rzeczono*) (*5*), *napisane* (*1*), *ktore powiedział* (*1*)] (*55*): *OpecŻyw* 109v; Zakładam ono pyſmo wzoltarzu pſalma dzyevyączſetnego y ſoſtego Szwyątego krola dauyda Szwyatloſzcz veſzla yeſth ſprauyedlyuemu *PatKaz III* 87; *GlabGad* G; *KromRozm II* r3, q2; *KromRozm III* E8; *OrzList* b4; bowiem piſmo ieſth/ Złożył mocarze z ſtholcow/ á podnioſł pokorne *BielKron* 214; *HistRzym* 113, 122v; *SkarJedn* 186; *SkarKaz* 486b. *Cf* »aby się pismo wypełniło«, »wedle pisma«.

W połączeniu z imieniem autora (*21*) *lub przymiotnikiem od imienia* (*18*) [*pismo* + *określenie* (*36*), *określenie* + *pismo* (*3*)] (*39*): A to ſie ſtalo/ by ſie piſmo Ieremiáſſa proroka napelnilo/ ktory mowil: Zawieſili ſą myto moie *OpecŻyw* 84; *PatKaz II* 60v; *RejKup* x3v; *MurzNT* Sv, S2v; *KromRozm II* g4v, q2; A podpiráyą tego onym piſmem Páwłá S. do Ephezow: Yeden pan/ yedná wyárá/ yeden krzeſt *KromRozm III* E8; *KrowObr* 50v, 53v, 224v; *RejWiz* 147; *SarnUzn* H6v; *RejAp* AA3v; *HistRzym* 122v; *RejPos* 302 [*2 r.*]; *GrzegŚm* 4; *RejPosWstaw* [143[3]]; Páweł/ [...] ono piſmo Dawidowe/ ktorym Pánu Bogu ſtworzenie Niebá y źiemie przypiſował/ ſinowi Bożemu ſłużyć opowiáda *BiałKaz* E3; *CzechRozm* 83, 101; *CzechEp* 112, 218, 407; piſmá ony Moyżeſzowſkie y Prorockie/ Stárym teſtámentem názywamy. *NiemObr* 72, 72; *WujNT* 319, [813]; *SkarKaz* 117a, 486b. *Cf Wyrażenia przyimkowe*.

W połączeniach szeregowych z imieniem autora księgi biblijnej [»Paweł (*a.* Salomon, *a.* Dawid, *a.* Mojżesz, *a.* Piotr) i in(sz)e (*a.* wszystkie) pisma«] (*9*): *KromRozm II* p3v; Záwżdy thedy mowić trzeba o Bogu y o Synu iego Kryſtuſie z Apoſtołem Páwłem/ y ze wſzythkim piſmem rozdźielnie. *GrzegRóżn* Cv; *RejAp* 111, 172; A thedy nas s tego y ine piſmá y ſam Dawid wypráwić ſnádnie może. *RejPos* 231v, 222v, 307; *CzechEp* 180, 312.

W połączeniach szeregowych [*w tym*: *Pismo Święte* (*12*)] (*34*): *SeklWyzn* E, g4; *LeovPrzepSamb* b4v; *RejAp* 196; vciecżże ſie też do onych ſwiádkow iego/ do ſwiętych Prorokow/ Apoſtołow/ Ewányeliſtow iego/ á do piſmá ſwiętego/ ktorzy tobie dádzą pewne ſwiádectwo o tym Pánu twoim *RejPos* 121, A6v, 2, 70, 150v, 159 (*9*); *BiałKat* 121; poſt ten wielki świádectwa z piſmá/ z Doktorow/ y z Hiſtoriy nie ma. *WujJud* 193v, 157v, 159, 202; *WujJudConf* 22v, 192; Wydźiż co ći o Pánu trzymáią/ przy ktorych byłá włądza/ pyſmo/ zakon/ y náuká. *BiałKaz* C4v; *CzechRozm* 103v; *SkarJedn* 343; W uśćiech ich Chryſtus/ Evángelia/ y piſmo brzmi: á w ſkutkách ich/ ſwowolność y ćieleſność *SkarŻyw* 59, 592; *CzechEp* 104, 113, 145; *WujNT* 63, 404, 712; *PowodPr* 58; *SkarKaz* 381a; *SkarKazSej* 681b.

W przeciwstawieniach: »pismo ... tradycyje (*18*), podanie (ustne) (*5*), plotki (*3*), nauka (*2*), wymysły (ludzkie) (*2*), bajki, baśnie, błazeńskie obyczaje, błędy, domysł głowy ludzkiej, filozofija, głos, [*czyje*] mniemanie, rozum człowieczy, upor, zwyczaj« [*w tym*: *Pismo Święte* (*9*)] (*36*): [*papież i jego naśladowcy*] więcey błędow náſláduią/ niż prawdziwego piſmá ſwiętego *BielKron* 216; dźiſieyſzy Zydowie [...] więcey ſtrzegą ſwych błażeńſkich obyczáiow táiemnie żywąc niż piſmá Swiętego *BielKron* 464v, 464v; vciecżże ſie/ opuśćiwſzy ine plotki/ do ſzczyrego piſmá/ przez ſwięte Proroki [...] nápiſanego. *RejPos* 112v; niechcę ábyś moie piſánie wedle twego mniemánia álbo wymyſłu / álbo z vporu/ ále z Piſmá Bożego á z niepochybnego dowodu ſtrofował álbo probował. *WujJud*

36; te^go^ ſłowká Troyce świętey/ y deklárácyey teyto táiemnice nie z Piſmá wźięli/ [...] ále więcey z Podánia Kośćiołá świętego álbo z Trádyciy *WujJud* 44, 41 [*2 r.*], 41v *marg*, 42 [*2 r.*], 42v [*3 r.*] (*12*); *CzechRozm* 22; *SkarŻyw* 269, 535; To co ſię tu mowi o vpadku Aniołow dobrych zá złych vpadkiem, mowi ſię z domysłu głowy ludzkiey, á nie z piſmá ś. *CzechEp* 203, 176; *NiemObr* 46, 72, 74, 75, 76, 77, 165; *WujNT* 5, 717 [*2 r.*], Cccccc2; práwo Bożé [...] nie idźie z náuki áni ze zwyczáiu: ále z ſámego ſtworzenia y vrodzenia y piſmá Bożego *SkarKaz* 381b, Oooo2d. *Cf* »wedle pisma«.

W charakterystycznych połączeniach: *pismo gołe* (*4*), *groźne*, *jasne* (*14*), *jawne* (*4*), *napisane*, *naprawione*, *niejasne*, *nienaruszone* (*2*), *nieomylne*, *niepomazane*, *okęszone*, *osobliwe*, *przeciwne* [= *mówiące co innego*] (*2*), *straszliwe*, *szczere* (*szczyre*) (*6*), *wypolerowane*, *wyraźne*; *pismo aprobuje*, *broni* [= *zakazuje*] [*czego*] (*5*), *chwali* (*pochwala*) (*4*), *dokłada* (*4*), *dozwala*, *dziwuje się*, *gani* (*4*), *grozi* (*4*), *jest* [*za kim*], *kłama* (*skłama*) (*2*), *należy* [*ku komu*] (*2*), *obiecuje* (*2*), *odkrywa*, *okazuje* (*pokazuje*) (*6*), *osądza* (*sądzi*) (*3*), *oznajmia* (*oznajmuje*) (*5*), *podaje*, *podpiera*, *pohańbia*, *potępia*, *potwierdza*, *przeciwi się* [*komu*] (*jest przeciwne* [*czemu*]) (*2*), *przekonywa*, *przestrzega* (*2*), *przyciska*, *przyczynę dawa* (*3*), *przyczyta*(*wa*) [*co komu*] (*15*), *przypisuje* [*co komu*] (*4*), *przypodobywa* [*kogo komu*], *przypomina*, *przyrownawa*, *przywłaszcza* [*co komu*] (*3*), *przyznawa*, *radzi*, *rozgłosiło*, *rozkazuje* (*każe*, *przykazuje*) (*11*), *skazuje*, *służy* [*komu*] [= *odnosi się do kogo*] (*3*), *sprawuje*, *stosuje się* [*ku czemu*], *straszy*, *strofuje*, *twierdzi* (*4*), *uiściło* (*iści*) (*2*), *upewniło*, *upomina* (*napomina*) (*14*), *wykłada* (*3*), *wyraża* (*wyraziło*) (*2*), *wysławia*, *wyznawa* (*6*), *zakazuje* (*6*), *zaleca* (*7*), *zna* (*2*), *znać daje* (*5*), *znamionuje*; *dźwięk pisma*, *głos* (*2*), *groźba*, *historyja* (*3*), *litera* (*2*), *miejsce* (*48*), *moc* (*2*), *powaga* (*3*), *pożytek* (*6*), *prostota* (*2*), *przestrach*, *przykład* (*3*), *rozkazanie*, *sentencyja*, *skarby*, *skutek*, *sposob*, *szczerość*, *ustawa* (*2*), *własność*, *zacność* (*5*), *źrodło* (*3*); *naprawienie pisma*, *porzucenie*, *poważenie lekkie*, *przekład*(*anie*) ((*prze*)*tłumaczenie*) (*5*), *słuchanie*, *umniejszanie*, *wypolerowanie*, *wyznanie*, *znieważanie*; *pisma* (*nie*)*świadom* (*2*); *jąć się pisma*, *naśladować* (*2*), *odstąpić*, *posłuchać*, *przeć się*, *pytać się*, *skusić*, *wywiadować się*, *zaniechać* (*2*); *do pisma iść*, *nakłaść* [*czego*], *namieszać* [*czego*], *odsyłać* (*3*), *odzywać się* (*2*), *uciekać* (*uciec*) *się* (*6*), *ukazować*; *klątwa od pisma*; *od pisma odstąpić*, *odwodzić*, *uchylić się*; *miejsce z pisma* (*3*), *odpowiedź*, *potwierdzenie*, *przykład* (*5*), *rada*, *sentencyja* (*5*), *upominanie*, *wyrok* (*2*); *z pisma wybrany* (*zebrany*) (*13*), *wyjęty* (*5*), *wyłożony*, *wzięty* (*3*); *z pisma najduje się*; *z pisma bronić*, *czerpać*, *dochodzić*, *mieć* (*grunt*, *upewnienie itp.*) (*4*), *mowić*, *nauczyć*, *należć*, *obaczyć* (*5*), *odpowiedać* (*2*), *płynąć*, *powiedzieć*, *przypatrzeć się*, *słyszeć* (*usłyszeć*, *słychać*) (*5*), *widzieć* (*6*), *wybierać*, *wywiadować się*, *wziąć* (*6*); *nieznajomy pismu* (*3*), *niezwyczajny* (*3*), *odporny* (*na odpor*) (*3*); *pismu przyganę dawać*, *gwałt uczynić* (*3*), *opowiadać się*, *przekażać*, *przypatrzeć się*, *przyznawać doskonałość*, *zadawać niedostatek*; *pismo brać*, (*haniebnie*) *ganić* (*naganić*) (*5*), *gwałcić*, *kazać* [= *głosić*], *lżyć*, *mieszać*, *mijać*, *na pamięci mieć*, *objaśnić* (*2*), *obracać*, *obrać*, *odrzucić*, *okęsać*, *opuścić*, *pisać* (*5*), *podejrzanym czynić*, *podeprzeć*, *poprawować* (*poprawić*) (*3*), *porzucić*, *posłać*, *potępić* (*potępiać*) (*2*), *potwarzać*, *potwierdzać* (*2*), *przełożyć* (*przekładać*) (*3*), *przepolerować z błędow*, *przyjmować* (*5*), *przystosować*, *przywłaszczać* (*3*), *przywodzić w podejrzenie* (*w wątpliwość*, *we złe mniemanie*) (*3*), *rozmyślać*, *rozrywać*, *słyszeć* (*2*), *stosować fałszywie* (*4*), *szpocić*, *sztukować*, *targać*, *wątpliwym czynić*, (*w*)*spominać* (*2*), *wyświadczać* (*2*), *zalecać* (*2*), *zelżyć*; *mieć pismo* (*dosyć*, *niemało*, *pełno*, *wiele pisma*) [*o czym*] (*75*); (*mieć*) *pełne pismo* [*czego*, *o czym*] (*5*); *należć* (*znaleźć*, *najdować*) *pismo*

(*wiele pisma*) [*o czym*] (*5*); *nie dbać na pismo*, *oborzać się* (*2*), *oglądać się*, *pamiętać* (*6*), *pomnieć* (*2*), *spuścić się*; *nie dbać o pismo*, *starać się*; *przez pismo objaśniony*, *podany*, *upomienion*; *upominanie przez pismo*; *przez pismo doświadczać*, *mowić*, *opowiadać*, *rozkazać*, *rozmawiać się*, *upominać* (*2*), *wołać* (*wołający*) (*2*); *objaśniony pismem*, *osławiony*, *podany*, *sparty*, *uiściony*, *upewniony*, *wsławiony*, *zhańbiony*; *bawić się pismem*, *borzyć* [*co*], *brakować* (*2*), *bronić* (*się*) (*5*), *gadać się*, *gardzić* (*2*), *jechać* [*na kogo*], *odbyć*, *odpierać*, *rzecz odprawować*, *opatrzeć*, *pokonywać*, *popisować się*, *poprawić*, *przekonać* (*przekonany*) (*4*), *rządzić się*, *szczycić się* (*2*), *ustraszyć się*, *walczyć*, *zabawiać się*, *zasłaniać* [*co*] (*2*), *zbijać* [*co*] (*2*), *zdobić się*, *zwyciężyć* (*zwyciężony*) (*8*); *z pismem mowić*, *szturmować* (*iść*) [*na co*] (*3*); *ugruntowany na piśmie*; *przestawać na piśmie*, *sadzić się*; *o piśmie dysputować się*, *wętpić*; *przy piśmie stać*; *w piśmie fundowany* (*2*), *mianowany*, *nazwany* (*rzeczon*) (*5*), *naznaczony*, *obwarowany*, *osławiony*, *oznaczony*, *postanowiony*, *potępiony* (*2*), *przyczytane* [*co komu*], *przywodzony*, *rozkazany*, *ślepy*, *uchwalony*, *uczyniony*, *ustawiony*, *wychowany*, *wyłożony*, *wyświadczony* (*wyświadczany*) (*2*), *zalecony* (*4*), *zamkniony*, *zganiony*; *miejsce w piśmie* (*6*), *obietnica* (*2*), *przykład* (*9*), *rozeznanie*, *rozmyślanie*, *upodobanie*, (*w*)*zmianka* (*2*); *jest w piśmie* [*co*, *o czym*] (([*o czym*]) *pisma jest* (*dosyć*, *mało*, *wiele*)) (*21*); *pełno* (*jest*) *w piśmie* [*czego*, *o czym*] ((*jest*) *pełno pisma* [*o czym*], [*czego*] *pełne* (*jest*) *pismo* (*18*); *w piśmie błądzić*, *ćwiczyć*, *gmerać* (*2*), *kochać* (*kochanie*) *się* (*2*), *mędrować* (*2*), *mieć* (*podporę*, *grunt itp.*, *wiele*, *wyraźnie*) (*19*), *obaczać się*, (*o*)*baczyć* (*6*), *przypatrzeć się*, *rozmyślać*, *słyszeć*, *szperować*, *szukać*, *widzieć*, *zamykać się*, (*z*)*najdować* ((*z*)*należć*, *najduje*) (*się*) (*35*); *w piśmie obiecać* (*obiecany*) (*3*), *obwołać*, *opowiadać*, *oznajmić*, *przypominać*, *rozgłosić*, *rozkazać*, *wołać*.

Przysłowie: piſmo ſwyęte woſkowy nos ma/ ktorego káżdy może náćyągnąć y nákrzywić yáko chce. *KromRozm I* M3v.

Frazy: »Pismo Święte kładzie (*a.* dokłada), dołożyło« [*szyk zmienny*] (*11:1*): Swięte piſmo kłádzie gi [*raj*] być ná wſchod ſłońcá miedzy rzekámi/ ktore dźiś rzeki ludźiem znáiome ſą *BielKron* 466, 5v, 16v, 38v; *RejAp* 147v; *KuczbKat* 255; *CzechRozm* 42, 55v, 139, 139v, 175; *CzechEp* 352.

»pismo milczy [*o czym*], zamilczało [*czego*]« [*w tym*: *Pismo Święte* (*3*)] = *nie ma w piśmie wzmianki* (*3:2*): A o cżym piſmo milczy: tedy ſie y ia ważyć tego niechcę. *CzechRozm* 12, 35v; *CzechEp* 207; *NiemObr* 100; y te wſzytkie ceremonie [*Filip*] wypełnił/ ktorych choćia piſmo dla krotkośći zámilczáło/ wſzákże z porządku trádyciey wiemy że máią być wypełnione. *WujNT* 431.

»pismo mowi (*a.* mawia, *a.* zwykło mowić)« [*w tym*: *jako pismo mowi* (*65*); *Pismo Święte* (*47*)] = (*sicut*) *Scriptura dicit Vulg*, *PolAnt*, *JanStat* [*szyk zmienny*] (*239*): piſmo mowi ijże [*Krystus przydzie*] ſ pokoleniá Dáwidowégo z miaſta Betleiem *OpecŻyw* 76, 37v, 39v; *PatKaz III* 134; *RejKup* d2; *MurzHist* L2; Mowi ták piſmo: Dignus eſt mercenarius mercede/ to yeſt godzyenći yeſt kożdy zapłáty *GliczKsiąż* M7; *KrowObr* 56v, 215, 232v; *Leop Rom* 9/17, 10/8, *Iac* 4/5; *BibRadz* I 158c *marg*, 478d *marg*, *Gal* 4/30; oto piſmo mowi/ że Pan Bog położył miedzy Wężem á Niewiáſtą/ [...] nienawiść *OrzRozm* G3v, G2, Tv, T3v; *BielKron* 94, 171v, 201v, 203, 465v; Tákże gdy mowi piſmo. Słowo ſtháło ſię ćiáłem/ Niechayże odpowiedzą iáko to wykłádáią? *GrzegRóżn* B2v, Bv, B3v, D2, D3 [*2 r.*], H4 (*11*); *OrzQuin* Y4v; Nie mowi [...] piſmo żeby Syn był mnieyſzy/ ále mowi więtſzy ieſt Ociec nád mię. *SarnUzn* H3v, B5v, C7, E6v, F3v, F4 (*9*); *RejPos* 228; *BiałKat* a3v, b2v, 3v, 108v; Gdy co piſmo mowi o Duchu ábo o ſercu/ nie odłąca [*!*] ćiáłá. *GrzegŚm* 47 *marg*, A3v, 1, 3, 15, 21 (*19*);

KuczbKat 35; *WujJud* 95v; *RejPosWstaw* 44; *BudBib* b2v; *BiałKaz* A4v, F2v; *BudNT Rom* 4/3, 11/2; *CzechRozm* 32v, 34, 39 [*2 r.*], 43, 51 (*20*); kto zle cżyni/ piſmo mowi/ od świátłośći vćieka *SkarJedn* 344, 13, 19, 76, 77, 231, 288; TAk ſię ſpełniło co piſmo mowi: niewidziałem cżłeká ſpráwiedliwego opuſzczżonego *SkarŻyw* 103, A4v, 2, 52, 59, 100 (*23*); to nie ſłuży áni Iezuſowi Chriſtuſowi/ áni temu tám iego zmyślonemu ſynowi/ co o Bogu żywym/ iedynym piſmo/ w ſtárym Teſtámenćie mowi *CzechEp* 273, 31, 45, 142, 143 [*3 r.*], 193 (*23*); *NiemObr* 29, 100; *KlonŻal* A2v; *ReszPrz* 8, 20, 41, 53; *PaprUp* D2; *Phil* H3, I2; *LatHar* 204, 580, 736; Bo coż piſmo mowi? Vwierzył Abráhám Bogu: y poczytano mu ieſt ku ſpráwiedliwośći. *WujNT Rom* 4/3, *Ioann* 7/38, 19/37, *Rom* 9/17, 11/2, *Gal* 4/30 (*9*); *WysKaz* 1, 12, 19, 26, 33 (*8*); *SarnStat* 586, 715; *PowodPr* 13, 29, 45, 71 [*2 r.*], 79; Płácz/ mowi piſmo/ nád vmárłym: bo vſtáłá świátłość iego. *SkarKaz* 385a, 2b [*2 r.*], 3a, 42b, 43b, 79b (*33*); *SkarKazSej* 661b, 662a, b, 663a [*2 r.*], 666b (*17*).

»nie masz w piśmie [*w tym*: *w Piśmie Świętym* (*22*)]; pisma nie masz [*w tym*: *o czym* (*5*)]« = *nihil est in divinis literis Modrz* [*szyk zmienny*] (*50*;*6*): *SeklWyzn* Fv; [*Luter powiadał*] czego wpiſmye nyemáſz/ temu wyerzyć nyemamy *KromRozm I* K3v, H4v, K4v, [L3]v; *KromRozm II* f4, g3, r3v, ſ, ſ3; ácz tego w piſmye nyemáſz/ ále náyduye ſye z piſmá ſwyętych ludźi/ ktorzy zá czáſow ápoſtolſkich y wnet potym byli *KromRozm III* I4, F, G4; *Diar* 70; *KrowObr* 7v, 222v; Iáko potym długo był żyw Dániel/ o tym piſmá nie máſz *BielKron* 111v, 200v; *OrzQuin* Nv; *GórnDworz* Mm7; *RejPos* 304v; *GrzegŚm* A3, 31; *RejZwierc* 9; *WujJud* 6v, 98v, 151v, 170v, 173v; *WujJudConf* 170v, 257; Lecż o Eiptćie Krolu [...] we wſzem piśmie ś: niemáſz nic. *BudNT* Hhv; *CzechRozm* 13v [*2 r.*], 34, 191; Lecż o tem ktoby kogo zábił broniąc ſię/ ile wiem/ niemáſz nic dokłádnie w piśmie świętem [*non est explicate in ... Bibliis sacris*] *ModrzBaz* 78v, 54; *SkarJedn* 83; *CzechEp* 57, 110, 133, 174 *marg*, 210 (*9*); *CzechEpPOrz* *3; *NiemObr* 110, 124, 145; *WujNT* 201, 440, 717, 765.

»pismo opisuje (*a.* pisze)« [*w tym*: *jako pismo pisze* (*1*); *Pismo Święte* (*8*)] (*11*): *FalZioł* +2v; Iáwnie prorok tu położył ſpráwę ſądu páńſkie^go^/ ták iáko y ine piſma onim piſſą/ á bárzo ſtráſſy złoſćiwe *RejPs* 142v; Będących [*rzeczy*] mamy pátrzyć v Prorokow/ kthorzy duchem święthym piſáli światu wſzemu rzecży przyſzłe iáwnie/ [...] o cżym piſmo ſwięte ſtárego zakonu doſyć ſzeroce piſze. *BielKron* 333v, 139; *GrzegRóżn* N2v; *RejPos* 104, 222v; *CzechRozm* 35v; *CzechEp* 279; Piſmo ś. opiſuie nam iednego Bogá Oycá naywyżſzego/ z ktorego/ y od ktore^go^ wſzytko *NiemObr* 100, 100.

»pismo powieda (*a.* powie, *a.* opowiada)« [*w tym*: *jako pismo powieda* (*88*); *Pismo Święte* (*27*)] = *dicit Scriptura Vulg*; *sacra narrat historia Modrz* [*szyk zmienny*] (*172*): piſmo ſwyęte powyáda/ vtćiwe máłżeńſtwo we wſſytkich/ A ludźye powyádáyą: Nyevtćiwe wkápłanyech *KromRozm I* C2, C4, N2; *MurzHist* H, S3, S3v; *GliczKsiąż* P4; Piſmo ſwięte powieda/ Iż widział Bog wſzytki rzetzy/ ktore ſpráwił/ y były bárzo dobre. *KrowObr* 220v, 112v; Ano z Iopem z Achábem gdy kázał cżártowi/ Co też broił nád nimi/ tho nam piſmo powie. *RejWiz* 114v, 15; *Leop Rom* 10/11; w ktorym [*w raju*] też piſmo powiáda drzewá rozmaite *BielKron* 466v, 4v [*2 r.*], 6, 13v, 40, 121 (*13*); o wiernym piſmo powieda iż nie vmiera áni ſądzon będzie *RejAp* 168v, 9v, 10v, 46v, 62, 78v (*23*); *HistRzym* 58v; Bo ácż pirwey iáwnie/ ále wżdy iákoś zákrycie/ y piſmá y Prorocthwá o náſzym Pánu powiedáły. *RejPos* 12; iuż káżdy wie o pewnym powołániu ſwoim/ á iáko piſmo powieda/ iż nic nie ieſt pewnieyſze^go^ nád śmierć á nic niepewnieyſzego nád cżás iey *RejPos* 342, 6v, 7 [*2 r.*], 7v, 20v, 29v (*72*); *RejPosWiecz*[3]

96v, 98v; Przeto powiáda piſmo: Wié Pan Bóg/ którzy iego ſą. *BiałKat* 16, 71, 76, 108v; *BielSat* H2v; Iáłmużná/ iáko powieda Piſmo Boże/ ieſt przyſtoynym lekárſtwem ku zlecżeniu ran duſznych. *KuczbKat* 420, 375; *RejZwierc* 5v, 10 [*2 r.*], 36v, 42, 48 [*2 r.*] (*28*); *WujJud* 97; *BiałKaz* Fv, F2v; *ModrzBaz* 105, 128v; *CzechEp* 409; *NiemObr* 103, 121; SWięte piſmo powiáda: Ieſli przeſtániećie Wołáć/ kámienie będzie/ kiedy wy nie chcećie. *BielRozm* 3; *Phil* Q2; *WujNT Ioann* 7/42, *Rom* 10/8, 11, *Gal* 3/8.

»w piśmie stoi« [*w tym*: *w Piśmie Świętym* (*16*)] [*szyk zmienny*] (*26*): *GliczKsiąż* H2; Stoi też w ſwiętym piſmie Leuitico/ iż gdy kto vłowi źwierzę albo [*!*] ptaká/ wypuść krew z niego w zyemię á zakriy *BielKron* 36v, 1, 2v, 4, 8, 46 (*12*); niecháyże nam to pokażą gdzye to *expreſſe* w piſmie ſtoi *Deus de Deo*. *SarnUzn* Ev, H4; *RejPos* 164, 202, 227, 297v; Bo ſthoi w piſmie/ iż wzbudził wiáthr Pan ná morzu *RejZwierc* 200; *WujJud* 162, 201; *CzechRozm* 51v; *WerKaz* 302; Przeto w piśmie ſtoi [*continet scriptura*]: Oto kłádę w Syonie kámień przednieyſzy *WujNT* 1.*Petr* 2/6; *WysKaz* 33.

»pismo świadczy (*a.* poświadcza, *a.* wyświadcza), daje świadectwo, jest świadkiem; świadectwo pisma, z pisma, w piśmie; świadczyć (*a.* poświadszać) pismem« [*w tym*: *jako pismo świadczy* (*59*); *Pismo Święte* (*67*)] = *sacra* (*a. sancta*) *historia testatur*, *oracula divina testantur*, *in sacra historia* (*a. divinis literis*) *est proditum Modrz* [*szyk zmienny*] (*109*:*5*:*1*;*36*:*17*:*5*;*2*): *OpecŻyw* 183v; żydowie [...] byli lichwarze złodzieie lotrowie (á iako piſmo ſwiadczy onich) twardey krzczyce y niewierni. *BielŻyw nlb* 15; *RejPs* 174v; *SeklWyzn* Cv; *KromRozm I* N4v; *MurzHist* R3v; *GliczKsiąż* B4v, F7v; v Páná Bogá nie máſz bráku w perſonach/ iáko o thym piſmo ſwiádczy. *LubPs* A2, A4; *GroicPorz* aa3v; Vkaſz ſwiádectwo s piſmá ſwiętego/ gdzie Piotr władnął y roſkázował inſzym Apoſtołom? *KrowObr* 16, 10v, 14v, 26v, 54, 112v (*12*); *LeszczRzecz* A2; *GrzegRóżn* E3; Syná bożego ſwiádſzy piſmo być Iehową *SarnUzn* D2, D; *LeovPrzep* H; *RejAp* 38, 42v, 57, 150; *HistRzym* 17, 113; Ano piſmo poſwiadſza o oney Annie prorokiniey/ [...] iż záwżdy byłá modląc ſie w koſciele *RejPos* 134; Gdyż tho co ſam w wyznániu wiáry ſwey wyznawaſz/ O thym tám ſzyrſze s piſmá pewne ſwiádectwá maſz. *RejPos* 156v, 5, 6, 13 [*2 r.*], 29v, 33 (*52*); *BiałKat* 156, 178v, 346, 348v; *GrzegŚm kt*, 66; *KuczbKat* 20, 175, 315, 415; *RejZwierc* 1v, 9v [*2 r.*], 11, 69, 97, 156v; Y piſmo iáwnie świadczy/ że dla Dawidá/ dla Abráhámá/ Izááká/ [...] cżęſto Pan Bog ludu przepuſzczał y folgował. *WujJud* 234, 160v, 193v; *RejPosRozpr* b4v, c4; *RejPosWstaw* 21v, [21[3]]v, [143[3]]v; *BiałKaz* A4, G4, Hv; *CzechRozm* 9v, 20, 23v [*2 r.*], 28, 29v (*17*); Piſmo święte świádczy/ że y on narod Boży wybrány/ nigdy niebył w iednákiem ſtanie *ModrzBaz* 105, 3v, 12, 49, 63, 79, 115v; *CzechEp* 9, 19, 138, 157, 174 (*16*); *CzechEpPOrz* **2; *NiemObr* 102, 110, 112; *ReszPrz* 8, 43, 98; *ArtKanc* D11; *KołakSzczęśl* C4v; wſzákże wſzytkie ich náuki/ wymyſły y vſtáwy/ nie máią żadnego świádectwá we wſzytkim piſmie y ſłowie Bożym. *WujNT* 151; *WysKaz* 4, 16, 30; Piſmo S. świádczy [*Cum scriptura testante JanStat* 225]/ iż wſzyſtek wiek człowieczy począwſzy od młodośći ieſt zły *SarnStat* 240, 137; świadczy piſmo: iż mnoſtwo ludźi ginie obżárſtwem ábo opilſtwem. *PowodPr* 71, 68; *SkarKaz* 119b, 155b; *SkarKazSej* 697a, 700.

»pismo uczy (*a.* naucza, *a.* nauczy); nauka pisma« [*w tym*: *Pismo Święte* (*46*)] [*szyk zmienny*] (*42*;*28*): *OpecŻyw* 145; *WróbŻołtGlab* A2; O Slvbiech tak rozvmiem/ iako mię piſmo ſwięte vczy *SeklWyzn* f2, a3v [*2 r.*], b3v; *SeklKat* S; *KromRozm III* O4; *Diar* 49; Yáko thedy máyą ſie wtym ſpráwowáć/ bárzo łácno náucża y piſmo y rozum ſam. *GliczKsiąż* C7; *LubPs* R6 *marg*; *Leop* *B2;

BibRadz *2v; ſzedł też [*Krystus*] z mátką do kościołá do Ieruzálem/ [...] tám ſie w náuce piſmá ſwiętego nád wſzytki doktory okazał *BielKron* 138v, 193v, 200 [*2 r.*], 206v, 213v, 218v, 233v; *GrzegRóżn* K4v, Ov; W Bogá wierzę/ ktorego Kryſtus Oycem zowie/ [...] Tęgo [*!*] mię Piſmo vczy *Prot* C2; *RejPos* 75v, 304, 326; *RejPosWiecz*[3] 96v [*2 r.*]; *BiałKat* 41, 101, 176, 178v, 333v, 373v; Vczy nas piſmo S. iáko niezbożni wezmą karánia ſwe *GrzegŚm* 14; *KuczbKat* 10; *RejPosRozpr* b4, c2; Ták ćię pyſmo vczy/ gdy mowy/ Pan umarza/ Pan ożywia *BiałKaz* Cv, B3, D3; *CzechRozm* 23, 55v; *SkarJedn* 46; nic go ták ćierpliwego nie czyni/ iako náuká piſmá świętego *SkarŻyw* 47, 46, 47, 117 [*2 r.*], 452, 527; *CzechEp* 156, 295; *NiemObr* 78, 100, 102 [*2 r.*], 144; ktory [*kapłan*] ieſli ćię może ná wieczną mękę obowiązáć/ według náuki piſmá Bożego/ pewnie może y ná docześną *LatHar* 112, +6, 3, 246, 327, 328 (*9*); *KołakSzczęśl kt*; *SkarKazSej* 661b.

»pismo woła« [*w tym*: *jako pismo wola* (*1*); *Pismo Święte* (*2*)] (*9*): A tać ſprawiedliwość ieſt [...] prawá Ewangeljá/ Doktóréi nás wołá wſzyſtko piſmo S. *MurzNT* 3v; Gdyż ná cie piſmo woła ábyś w poczćiwośći/ Vżywał ſwego ſtanu *RejWiz* 38v; *RejAp* 80v, 149v; *RejPos* 89v, 160; *BiałKat* 28v; *RejZwierc* 53v; *WysKaz* 24.

»pismo wspomina (*a.* przypomina), zmienkę czyni; w piśmie wspominają, wspominany« [*w tym*: *jako pismo wspomina* (*2*), *Pismo Święte* (*10*)] (*22*:*2*;*1*:*1*): *KromRozm III* E7; *BibRadz* I 163d *marg*, 478v, II 103a *marg*; piſmo ſwięte ty wierne Páńſkie gwiazdámi iáſnemi/ pochodniámi/ Anyoły/ y inemi nadobnemi názwiſki wſpomina *RejAp* 12v, 81v; *RejPos* 101v, 185, 216; *GrzegŚm* 16, 31; *RejZwierc* 264v; Wielekroć bywáią w piſmie ſwiętym wſpomináni Diakonowie *RejPosRozpr* c2v; *CzechRozm* 123, 151, 152; *CzechEp* 110; *LatHar* +++2, 194, 661; iákim ſpoſobem to żegnánie było/ piſmo nie wſpomina *WujNT* 297, 222, 429; *SarnStat* 1262; *PowodPr* 29, 57.

»(aby) się pismo wypełniło (*a.* spełniło, *a.* napełniło, *a.* popełniło, *a.* musiało się wypełnić (*a.* spełnić)), ziściło; pismo musi być wypełnione (*a.* napełniono); trzeba się było pismu wypełnić; pismo wypełnić (*a.* pełnić, *a.* wypełniać); wypełnienie (*a.* wypełnianie, *a.* popełnianie) pisma; dać pismom wypełnienie; wypełnione jest pismo« [*w tym*: *z przytoczeniem* (*24*); *Pismo Święte* (*1*)] = *ut impleatur a. adimpleatur Scriptura*, *implebuntur Scripturae*, *impleta a. suppleta est Scriptura*, *opportet impleri Scripturam Vulg*, *PolAnt*; *ut impleretur Scriptura a. sermo PolAnt* [*szyk zmienny*] (*58*:*1*;*2*;*1*;*4*;*3*;*1*;*1*): muſſą bytz piſma napelniony/ aby prorocy w práwdzie byli nalezieni. *OpecŻyw* [79], 24v, 39v, 71v, [80]v, 84 (*12*); *PatKaz II* 61v, 76v; yſz ſyą wnyey [*w Pannie Maryi*] ſpelnylo pyſmo Canticoru ſyodmego capitulu O yako czudnaſz namylſza moya *PatKaz III* 118v, 118; *WróbŻołtGlab* A4v; *MurzHist* Q3; *MurzNT Mar* 14/49, *Ioann* 13/18; *KromRozm II* n3v; *KrowObr* 167; *Leop Luc* 4/21, *Ioann* 13/18, 19/24; potrzebáć ſię było wypełnić piſmu onemu/ ktore opowiedźiał Duch święty przez vſtá Dawidowe/ o Iudaſzu *BibRadz Act* 1/16, *Mar* 14/49, *Ioann* 13/18, 18/9; *RejPos* 2, 28v, 107v, 287v, 291, 333v, 335v; *WujJud* 97; Syn oſtátnich cżáſow ku zbáwieniu náſzemu y ku wypełnieniu Piſmá sſtąpił od Oycá *WujJudConf* 23v; *BudNT Matth* 26/54, 56, *Ioann* 17/12, *Iac* 2/23; *CzechRozm* 237v, 238; Y ſpełniło ſię piſmo: wilk z owcą páść ſię poſpołu będą. *SkarŻyw* 341, 140; *CzechEp* 18, 218; *ReszPrz* 60; *LatHar* 313, 694 [*2 r.*], 708, 713, 735 [*2 r.*], 736; Iákoż ſię tedy wypełnią piſmá/ ktore opowiedáią iż ſię ták muśi sſtáć? *WujNT Matth* 26/54, *Matth* 26/56, *Mar* 14/49, 15/28, *Luc* 4/21, 22/37 (*14*).

»pismo zowie (*a.* nazywa, *a.* przezywa), mianuje (*a.* mieni)« [*w tym*: *Pismo Święte* (*93*)] [*szyk zmienny*] (*254*:*7*): *SeklKat* Qv; *MurzHist* Q; *MurzNT* 71 *marg*; *KromRozm II* mv; *KromRozm III* A6v, B5v; tzaſem piſmo ſwiete/ ludzi wierne zowie/ ſpráwiedliwymi/ ſwiętymi/ niewinnymi *KrowObr* 210v; *RejWiz* 94v; *BibRadz* I 2d *marg*, 8a *marg*, 196a *marg*, 358d *marg*; trzemi imiony Sálomoná piſmo ſwięte zowie/ to ieſt/ Sálomon/ Pacificus/ y Eklezyáſtes *BielKron* 79, 7v, 32v, 37v, 113, 114v (*9*); *GrzegRóżn* C4v, F2v; *Prot* C2v; *SarnUzn* B2v, E8 [*2 r.*], Hv, H3v; Wodámi záwżdy piſmo zowie rozmáitość ludzi ná ſwiecie rozliczných narodow. *RejAp* 14v, 5, 8, 24, 38v, 51v (*40*); *RejPos* A4, 20, 76v, 84v, 102v (*41*); [*wieczerzę pańską*] piſmo ſwięthe názywa chlebem y kielichem ábo winem. Pothym ciáłem y krwią Páná Kryſthuſową. *RejPosWiecz*[3] 99, 96; *BiałKat* a4 [*3 r.*], 238v; *GrzegŚm* A3v, 23, 31, 33, 52 [*2 r.*] (*13*); *KuczbKat* 20; *RejZwierc* B2, 11 [*2 r.*], 33v [*2 r.*], 40v, 70 (*11*); *WujJud* 18v, 90, 102v [*2 r.*], 111, Mmv; *RejPosRozpr* b4, c3; Poſpolićie rogiem piſmo moc zowie. Bo v zwierząt rogátych wſzytká moc y obroná w rogach. *BudBib* I 326c *marg*, I 20b *marg*, 142a *marg*, 306c *marg*, 361c *marg*; *BiałKaz* Ev, H; piſmo święte nigdziey duchá świętego Bogiem nie názywa. *CzechRozm* 13v; Bogá też ſámego nim [*imieniem Elohim*] piſmo miánuie *CzechRozm* 51v, 7v [*2 r.*], 8 [*3 r.*], 8v [*2 r.*], 13v, 16 [*3 r.*] (*73*); *SkarJedn* 6; *CzechEp* 60, 199, 211, 212, 213 [*2 r.*] (*12*); *NiemObr* 9, 39; *LatHar* 379; Czechowic chce być mędrſzy náde wſzytkie/ powiedáiąc/ iż dzień Páńſki piſmo S. zowie nie Niedzielę ále dzień ſądny. *WujNT* 841, 8, 71, 435, 524 *marg*, 852 (*8*); *PowodPr* 28, 30; Zowie piſmo Páná Bogá przewłocznego y ná złośći ludzkie ćierpliwego *SkarKaz* 3a; *SkarKazSej* 659a, 665a, 698b.

Zwroty: »badać się (*a.* obierać się, *a.* wywiadować się *itp.*) w piśmie, pisma, około pisma; nad pismem siadać; bawić się pismem; dowiedowanie się w piśmie« [*w tym*: *w Piśmie Świętym itp.* (*4*)] [*szyk zmienny*] (*11*:*5*:*3*;*2*;*1*;*1*): *RejKup* t3; Wſſyſtcy nyewyerni około piſmá ſye obyeráyą/ á fáłſſywye ye przywodzą *KromRozm I* M2v, L2; pan Kryſtus nye do podánya vſtnego/ [...] ále do piſmá nas odſyła/ mowyąc: Bádayćye ſye w piſmye [*scrutamini Scripturas Ioann* 5/39] *KromRozm II* iv [*przekład tego samego tekstu* kv, n3, *CzechEp*], b4, kv, n3 [*2 r.*]; *BibRadz* *4 [*2 r.*]; *BielKron* 424; *GrzegRóżn* A2v, A3; *SkarŻyw* 87 [*2 r.*]; *CzechEp* 235; *ReszPrz* 12, 38; Wywiáduy ſię (*marg*) piſmá. (–) [*scrutate* (*marg*) *scripturas* (–) *PolAnt*] á obácz żeć z Gálileiey Prorok nie powſtáie *WujNT Ioann* 7/52, *s.* 324 [*2 r.*], 470 [*2 r.*].

»pismo czytać (*a.* (prze)czyść); w piśmie, z pisma czytać (*a.* doczytać się, *a.* wyczytać); czytanie pisma; czytający pismo« [*w tym*: *o czym* (*3*); *Pismo Święte itp.* (*54*)] = *legere Scripturam Vulg*; *legere in Scripturis PolAnt*, *Vulg* [*szyk zmienny*] (*48*;*35*:*5*;*14*;*1*): *OpecŻyw* 73v; *PatKaz III* 109, 143; *SeklWyzn* d2v, e4v; Zakazowali to ſrodze/ Proſtakom badać ſię obodze. Wymięnialy ty zaklęte/ Cżo czitali pyſmo ſwięte *SeklKat* A4; *KromRozm I* Lv; *MurzNT* 73v, *Matth* 21/42; *KromRozm II* o2v; *DiarDop* 102; *GliczKsiąż* B7v; kto kiedy ſlychał/ álbo w piſmie Swięthym tzytał/ áby Pan Kryſtus Zwony krćić kazał? *KrowObr* 103v, 33, 50v, 87, 103v, 120 (*9*); *BibRadz* *3v, *4 [*2 r.*], *4v, *Matth* 21/42; *BielKron* 200v; *GórnDworz* X8; *HistRzym* 40, 88, 88v; *RejPos* 141v *marg*, 264v, 281, 302; *KuczbKat* 200; A nie cżytay ſobie piſmá ſwiętego iáko fábuł tylko dla roſkoſzy á dla krotofile ſwoiey *RejZwierc* 206, 174v, 198v; *WujJud* 200v, 240; y bywa cżytánie piſmá świętego/ wedle cżáſu rozłożone ná dni święte zwycżáynym obycżáiem. *WujJudConf* 227; *RejPosRozpr* b3v; *MycPrz* I C3; *BudNT przedm*

b, b3; *CzechRozm* 6, 14, 50, 123, 139 (*9*); *SkarJedn* 17; Rozmiłuy ſię czytánia piſmá S. á roſkoſzy świeckie porzućiſz. *SkarŻyw* 47, 47, 86, 192, 364, 507 (*8*); *CzechEp* 134, 210, 222, 235; *CzechEpPOrz* **2v; *NiemObr* 78, 109, 115, 145; *ReszPrz* 12, 13, 94, 101; *ReszHoz* 116; *ReszList* 151; Pewien tego bądź/ y tego ſię w piſmie S. doczytaſz/ że rozgniewánego Páná Bogá ręce (ieſli ták rzec mam) nieiáko hámowáłá Moyzeſzowá modlitwá *LatHar* +8, +2v, 507; *WujNT kt*v, *przedm* 2, *Matth* 21/42, *Mar* 12/10, s. 200 (*15*); *WysKaz* 43; ſkázuiemy/ áby byli téż przypuſczeni Doktorowie z proſtégo rodzáiu [...] ábo czytáiący Práwo Duchowné y święte piſmo [*Lectores iuris ac Theologiae*] *SarnStat* 180; *PowodPr* 59, 80; O drugim tákim Ieremiaſzu ktoryby w żywoćie był vſpráwiedliwiony/ nie czytamy w piſmie *SkarKaz* 577b, 418a.

»pismem, z pisma dowieść (*a*. dowodzić, *a*. wywieść, a. wywodzić); dowod (*a*. wywod) z pisma, pisma, w piśmie; dowodzący pismem« [*w tym*: *Pismem Świętym itp*. (*55*)] [*szyk zmienny*] (*43*:*30*;*27*:*8*:*1*;*1*): *PatKaz I* 3v [*2 r*.], 12; *BartBydg* 231b; *FalZiołUng* V 119; *GlabGad* L4v; *SeklWyzn* g4; A yż ſą trzy perſony á ieden bog dowiec tego ſpyſma ſwiętego? *SeklKat* P2, E2, E2v, M2, R2; *RejKup* y8v; *KromRozm I* B3 [*2 r*.], M2; *KromRozm II* a2, a2v, e3v; *KromRozm III* B8, G2v, Mv, O8v; *KrowObr* 1, 19, 19v, 25 [*2 r*.], 179, 209 (*10*); piſał Luter Káietanowi lift przyiáćielſkim obyczáiem/ iż on ieſli co piſáł [*!*] tedy zdowodem piſmá ſwiętego piſał. *BielKron* 194; Luter im nierádził ręki wznoſić przećiw ſtárſzym ſwoim/ dowodząc im piſmem ſwiętthym v Moiżeſzá y innym *BielKron* 210, 140v, 195, 195v, 196, 201 (*11*); *GrzegRóżn* N3; Nullum monumentum recipit nisi sacrarum literarum, Zadnego dowodu nie przymuye yedno z piſmá ſwiętego. *Mącz* 231a; *SarnUzn* B6v, D8v; *LeovPrzep* F3v; *RejPos* 28v, 283v; rzeczy iáſnych dowodźić z piſmá nic inſzego nie ieſt/ iedno czás prózno trawić. *BiałKat* 96, 28v, 121; *GrzegŚm* 4; *WujJud* 161v, 202, 203v [*2 r*.], 224v, Ll8; *WujJudConf* 159 [*2 r*.], 253; *MycPrz* II B2v; *BiałKaz* E3, E4v, F [*2 r*.], F2, G; *CzechRozm* 64, 117, 257; *SkarJedn* 85, 86 [*2 r*.], 87, 270; Epiphániuſz onym ktore zwodził/ z piſmá świętego/ o prawym tegoſz ćiáłá zmartwywſtániu wywod vczynił. *SkarŻyw* 453, 82, 364, 373, 453, 456, 537; *StryjKron* 787; *CzechEp* 130, 134, 138; *NiemObr* 27, 37, 46, 55, 94, 106, 145; *LatHar* 244, 581; *WujNT* 171 [*2 r*.], 470, 600, Aaaaaa4v, Bbbbbb; *WysKaz* 37; *PowodPr* 47; A iż czynić wykłáda ſię ofiárować/ z wiela piſmá dowieść ſię może w ſtárym y nowym zakonie *SkarKaz* 155b, 418a, Oooo2b.

»pisma dzierżeć się, trzymać się« [*w tym*: *Pisma Świętego* (*3*)] [*szyk zmienny*] (*10*:*4*): *RejKup* o8v; *KromRozm I* L4v *marg*; [*Bóg*] Zydom dał był doczesny zakon/ á piſmá ſye im dźyerżeć kazał *KromRozm II* ſ, b4, h, i2v, n3, n3v, qv; *KromRozm III* Av; *SarnUzn* G3; *CzechEp* 142; *NiemObr* 76; *WujNT przedm* 26.

»pismo (*a*. tekst, *a*. miejsce pisma) fałszować (*a*. wywracać, *a*. (z)opakować *itp*.); fałszowanie (*a*. opakowanie, *a*. wykręcanie, *a*. zepsowanie *itp*.) pisma; pismo (s)fałszowane (*a*. fałeszne, *a*. skażone *itp*.), fałszerz pisma« [*w tym*: *Pismo Święte itp*. (*39*)] = *depravare Scripturam Vulg* [*szyk zmienny*] (*78*;*8*;*10*;*4*): *PatKaz II* 60v, 61v; *WrówbŻołt* D6; *SeklWyzn* E; Grzeſą przeciw tęmu przikazaniu [*nie świadcz fałszywie*] duchowny/ ktorzi y naczey mowią/ kazą/ [...] wykrączaiąć naſwoy pozitek pyſmo ſwięte *SeklKat* M2v; *RejKup* o2; *KromRozm I* M3; Iako Biſkup Krakowſki ludzką mądrośćią wynicował piſmo ſwięte *KrowObr* C4; piſmo Swięte dla pychy/ dla ćći tego ſwiátá/ dla brzuchá/ y roſkoſzy ſwoiey wywrácaćie/ nicuiećie *KrowObr* 1v, 50v [*2 r*.], 53v [*2 r*.], 76, 140v [*2 r*.], 142 [*3*

r.] (*25*); *BielKron* 195, 199v; *GrzegRóżn* L3v; *SarnUzn* Gv, G8v; *RejAp* 27; Z Piſmá ále zdrowym obyczżáie[m] zrozumiánego/ á nie sfáłſzowánego wſzelkiey prawdy dochodźić mamy. *WujJud* 29v *marg*, 10v, 53v [*2 r.*], 87, 96, 97v (*9*); Wſzákże miedzy wſzemi żaden ták ſwowolnie piſmá nie káził iáko Markion/ á po nim Homouſiani/ Bo o Arrianiech tego nie czytamy żeby piſmo fałſzowáli *BudNT przedm* b8v; [*Homousyjani*] fałſzowániem piſmá/ ſwey rzeczy pomágáli. *BudNT przedm* b8v, *przedm* b, bv, b2, b8v, c [*2 r.*] (*15*); *CzechRozm* 37, 56; *SkarŻyw* 373; (*marg*) X. K. zádáie mi piſmá ś. opákowánie. (–) Zádáie mi to żebych piſmo ś. opákował/ y wyniſzczał weſpołek z wiárą ich. *CzechEp* 339, 72, 73, 296, 337; *ReszPrz* 39; Przetoż ſię tu iáwnemi fałſzerzmi piſmá świętego pokazáli Czechowic y Budny/ tłumácze Nowego Teſtámentu Nowokrzczeńſcy *WujNT* 67, *przedm* 3, 7 *marg*, 8, 10, 11 (*27*); *SkarKaz* 81a.

»pismo po sobie, za sobą mieć« [*w tym*: *Pismo Święte* (*5*)] [*szyk zmienny*] (*7*:*5*): *RejKup* bb4; Tákći zá ſobą myał piſmo Arius/ yáko Sabellius/ lubo przećiwnych błędow bronili *KromRozm I* M3v, M2; *KromRozm II* q3; *KromRozm III* F3v; *KrowObr* 141, 225v; *OrzQuin* K2v; *RejZwierc* 235; *BudNT przedm* b8; *CzechRozm* 63v, 65.

»nakrzywiać, naciągać (*a.* ciągnąć) (na swą stronę) pismo; pisma naciąganie, naciągający, nakrzywiający« [*w tym*: *Pismo Święte* (*3*)] [*szyk zmienny*] (*8*:*4*;*2*:*1*:*1*): *KromRozm I* M3; [*czart*] W piſmye też ſwyętym wyelką byegłoſć ma: Co ſye ponyekąd okazáło/ kyedy Syná Bożego ná puſſczy kuśił: Yednák piſmá nákrzywyał/ á źle ye rozumyał/ álbo przywodźił. *KromRozm II* pv, o2, p, p2 [*2 r.*], p2v; *KromRozm III* I5v, N2; *DiarDop* 104; *CzechEp* 121; *NiemObr* 21, 134; *ReszPrz* 17; Zdrády haeretyckie w piſmá náćiągániu. *WujNT* 217 *marg*, Yyyyy4.

»objawić (*a.* zjawić) w piśmie; objawiony przez pismo, w piśmie; objawienie w piśmie« = *patefactus per Scripturam Vulg*; *manifestus per Scripturam PolAnt* [*szyk zmienny*] (*2*;*3*:*2*;*1*): *Leop Rom* 16/26; Lecz czego nie obiáwił w piśmiech on Duch ſwięty/ Przecz ſię tego domysla náſz rozum nádęty? *Prot* C2; *SarnUzn* C4v; *RejPos* 15v; *GrzegŚm* 50; *BudNT Rom* 16/26; *ArtKanc* S3v; *WujNT Rom* 16/26.

»pismem podpi(e)rać (się) (*a.* podeprzeć), potwierdzić (*a.* potwirdzać, *a.* ućwierdza się, *a.* jest utwirdzono), poprzeć; pismem, przez pismo, z pisma utwi(e)rdzony (*a.* podparty, *a.* potwirdzony); z pisma popierać« [*w tym*: *Pismem Świętym itp.* (*13*)] [*szyk zmienny*] (*19*:*7*:*1*;*8*:*3*:*1*;*1*): *KromRozm I* B3, M4v, Q4v; *MurzHist* S4v; *KromRozm II* o2v; *KromRozm III* A4, C6v, E8, H8, N6v; to poſluſzeńſtwo ſwoie podpieraćie piſmem ſwiętym s kxiąg Krolewſkich *KrowObr* 138v, 214v; *SarnUzn* H6v; *RejAp* 116; *HistRzym* 23v; *RejPos* 16, 37, 47v, 52v, 53 (*10*); *RejZwierc* 11v; *WujJudConf* 8v; *CzechRozm* 155, 244v; *SkarJedn* 1, 86; Tym ſię piſmem [*Matth* 12/32]/ powiáda [*Anzelmus*]/ vćwierdza/ iſz Cżyiſcowy ogień ieſt. *SkarŻyw* 337; *CzechEp* 218; *NiemObr* 82 [*2 r.*], 99; *ReszPrz* 10, 17, 56; *WysKaz* 14.

»z pisma, pismem, w piśmie, przez pismo, wedle pisma pokaz(ow)ać (*a.* ukazać, *a.* okaz(ow)ać, *a.* pokazuje się *itp.*); ukazać (*a.* okazować) pismo; pismo ukazuje (*a.* pokazuje, *a.* okaże); z pisma, w piśmie pokazany (*a.* okazany); pokazanie z pisma« [*w tym*: *z Pisma Świętego itp.* (*84*)] = *ostendere per Scripturas Vulg* [*szyk zmienny*] (*69*:*16*:*9*:*2*:*1*;*20*;*11*;*4*:*2*;*3*): ſwięty Paweł to iawnie napiſał/ Galat. 1. mowiącz/ by y Angioł znieba ſſtąpił/ a ynak vcżył niżli piſmo ſwięte vkazvie/ y vcży/ Anathema ieſt. *SeklWyzn* c3, Cv; [*wyznającemu grzech kapłan ma*] karanie dla tego grzechu ſpyſma okazać y ſrogy

ſąd Boży grzeſznym opowiedzieć *SeklKat* Xv, E2; Vkáż mi piſmo gdźyeby przykazano nyedźyelę ſwyęćić. *KromRozm I* L4; *KromRozm II* dv, e; *KromRozm III* F3, F5v, H4, H7v, H8v; *DiarDop* 105; *LubPs* A2; *KrowObr* 1, 12, 20v, 32, 36 (*22*); *BielKron* 143v, 213, 267v; Iáſne pokazánie prawdziwey Troyce z Piſmá/ ktore záwſze rozdzielnie y iednoſtáynie mowi o Oycu/ Synu/ y Duchu S. *GrzegRóżn* L4v, A2v, A3, M3v; *OrzQuin* V2; *SarnUzn* D8, G6v; *RejAp* 77; *RejPos* 159v, 228v, 275, 338, 351; *RejPosWiecz*[3] 96; *BiałKat* 201; *GrzegŚm* A3; *KuczbKat* 265, 295, 315; *WujJud* 153, 184; iawnie ſie to z piſmá pokázuie/ iż zá cżáſow Apoſtolſkich/ był prawdźiwy Kośćioł/ w ktorym Bog mieſzkał *WujJudConf* 128, 29v, 200; *RejPosWstaw* [110[2]]; *MycPrz* II B2v; *BiałKaz* A4v, D4, E3v, F, G, G4; To oni mowią z domyſłu ſwego coby rádźi widźieli/ ále te[go] piſmem świętym pokázáć nie mogą. *CzechRozm* 165, A7, 18v, 35, 38v, 48v (*25*); ktorey rzeczy przećiwną vkazałem/ nietylko z piſmá ś: ále też y z Filozofiey wyrokow [*non tantum ex Christianis institutis sed etiam ex philosophorum decretis*]. *ModrzBaz* 62v; *SkarJedn* 8, 26, 86 [*2 r.*], 365; *CzechEp* 76, 108, 118, 130 [*2 r.*], 163 (*12*); *NiemObr* 27, 41, 48, 75, 91 (*11*); *ReszPrz* 80; *WerGośc* 258; *BielSjem* 8; *LatHar* 257; *WujNT* 297, 346, 472, *Act* 18/28; *WysKaz* 14, 33 [*2 r.*]; *SkarKaz* 518b.

»w piśmie powiedzieć (*a.* opowiedzieć, *a.* powiedać), mowić, przepowiedziano jest« [*w tym*: *w Piśmie Świętym* (*1*)] [*szyk zmienny*] (*5*:*3*:*1*): *KromRozm II* kv; Then pan á zbáwicyel náſz vſtnye raczył to nam w piſmye ſwym powiedzyeć y roſkázáć/ ábyſmy ſie vczyli piſmá *GliczKsiąż* G8v; *GrzegRóżn* C4v; *SarnUzn* C4v; *RejPos* 324; *SkarJedn* 21; *CzechEp* 123; *SkarKaz* 117b, 118a *marg*.

»pismo przestąpić« (*1*): O oſtatecznym pomazanyu tak rozumyey yſz panna marya by onego pyſma nyeprzeſtąpyla *PatKaz III* 138v.

»pismu, do pisma [*co*] przydawać« [*w tym*: *Pismu Świętemu* (*2*)] [*szyk zmienny*] (*7*:*4*): *BibRadz* *5v; *WujJud* 29v, 75, 87, 88 *marg*, 97v, 98v; Pan Bog miánowićie y ſrodze przykazał/ áby ludźie do tego piſmá nic ſwego nie przydawáli *WujJudConf* 29; *BudNT przedm* b8; *WujNT* 890 *marg*, Bbbbbb.

»pismo przywodzić (*a.* przywieść), przytoczyć (*a.* przytaczać); pismo przywiedzione; coś z pisma przywodzący« [*w tym*: *o kim*, *o czym* (*14*); *Pismo Święte* (*19*)] [*szyk zmienny*] (*67*:*4*;*1*:*1*): nyektorzy przećiw temu co dźyerży wſſyſtek koſćyoł Kryſtuſow/ piſmá S. przywodzą *KromRozm I* M3, M, M2v; *MurzHist* S3; *KromRozm II* pv [*2 r.*], 12; *KromRozm III* M6v; gdy wam do náuk wáſzych Dijabelſkich/ nie ſtawa piſmá/ tedy okęſzone piſmo przywodzićie *KrowObr* 216v, C4, C4v [*2 r.*], 35v, 65v, 75 [*2 r.*] (*20*); *RejWiz* 147; *SarnUzn* D5, F7v [*2 r.*]; y przywodzą ná świádectwo piſmo święte/ s Proroctwá Ieremiaſzowego wźięte *LeovPrzep* b; *RejAp* 42; *RejPos* 116, 223v, 232v, 338; *BiałKat* 78v; *RejZwierc* 18, 43; Confeſsioniſte Piſmo S. opáczżnie przywodzą. *WujJud* 56v *marg* [*idem* Ll4], 50v, 54v, 57, 159v, Ll4; *BudBib* b3v; *BiałKaz* A4; *BudNT* Gg3; *CzechRozm* 110, 118v; *SkarJedn* 300; Ewánieliſtowie y Apoſztołowie [...] ſkoro co nowego á ludźiom niezwyczżáynego powiedźieli/ tedy záraz piſmo ś. przytoczyli: á thák nim rzecż ſwoię vtwierdzáli. *CzechEp* 140; ſam X.K. okęſzone/ wyſzpocone y powiſzowáne piſmo ś. przywodzi. *CzechEp* 215, 97, 131, 175, 190, 221, 314, 383; *NiemObr* 21, 125; widzimy iż nie doſyć ieſt dyſputowáć y piſmá przywodzić zá ſwą ſtroną. *WujNT* 460, 16, 208, 724, 754; *WysKaz* 36; *PowodPr* 58, 66; *SkarKaz* 276a.

»rozbierać pisma« (*4*): *CzechEp* 118; Rozbieraýcie (*marg*) ábo rozbieraćie. (–) piſmá [*Scrutamini Scripturas*]: gdy ſię wam zda że w nich żywot wieczny maćie *WujNT Ioann* 5/39 [*przekład tego samego tekstu CzechEp*], s. 324 [*2 r.*].

»(dobrze *a.* źle) rozumieć (*a.* wyrozumieć, *a.* zrozumieć) pismo, pismu, (co) z pisma; rozumienie (*a.* wyrozumienie), nierozumienie pisma; pismo rozumiane (*a.* wyrozumiane, *a.* zrozumiane); pismo rozumie się« [*w tym*: *o kim* (*1*); *Pismo Święte itp.* (*29*)] = *scire Scripturam Vulg* [*szyk zmienny*] (*54*:*8*:*6*;*47*:*1*;*11*;*2*): *OpecŻyw* 169v; *TarDuch* C8; A tak wſpomoſz to czo vmyeſz Bo ty pyſmo wzdy rozumies. *RejKup* h5v; *KromRozm I* K3v, Lv; *MurzHist* C, S3v; *KromRozm II* b4, ſ2v, g4v, n, n4 (*14*); áni wnet to ſłowo boże/ co kto ſobye z piſmá S. rozumye *KromRozm III* A4v, F2, Iv; *DiarDop* 104; piſmá ſwiętego nierozumieią/ tylko literę zwierzchu g[ł]odzą. *KrowObr* 140, 127; *OrzList* g4; Otworzył tedy ſmyſł ich iż zrozumieli piſmá [*ad intelligendum scripturas* (*marg*) *ut intelligerent scripturas* (–)] *BibRadz Luc* 24/45 [*przekład tego samego tekstu OpecŻyw*, *TarDuch*, *KromRozm II* ſ2v, ſ, *RejPos* 134v, *BudNT*, *CzechEp* 125, *WujNT*, *SkarKaz* 418a]; *BielKron* 35v, 46, 139v; *SarnUzn* H; *HistRzym* 40; [*Pan*] oświeći ſerce twoie/ iż go práwie poznaſz/ y piſmu o nim zrozumieſz *RejPos* 113, 14v, 57v, 111v, 114v, 134v, 230; *BiałKat* 178v; *GrzegŚm* A3v, 24, 64; *WujJud* 25v, 29 [*2 r.*], 38, 131v; *BudNT Luc* 24/45; niezgody ſtárego Teſtámentu właſnym wyrozumienim piſmá ś. pogodzone y porownáne mogą być. *CzechRozm* 146v, A6, 2v, 51, 68, 178, 182; *SkarJedn* 35, 87, 95, 300; z piſmá zle zrozumiáne^{go}/ wſzytki bluznierſtwá [*heretykowie*] bierzą. *SkarŻyw* 257, 47, [197], 332, 362, 364, 542, 574; *CzechEp* 33, 89, 91, 122 [*2 r.*], 123 (*13*); *NiemObr* 95 [*2 r.*]; *ReszPrz* 10, 11 [*2 r.*], 12, 17, 37 (*10*); *Calep* 1064a; haeretyctwá powſtáły/ [...] ſtąd/ że niektorzy piſmá dobrego nie dobrze rozumieią *WujNT kt*v; Abowiem ieſzcze nie rozumieli piſmá/ iż potrzebá było áby on wſtał z martwych. *WujNT Ioann* 20/9, *kt*v, *przedm* 17 [*2 r.*], 18, 26 [*2 r.*], *s.* 47 (*24*); *SkarKaz* 82b, 118b, 275b, 418a [*2 r.*], 519a, Oooo2b [*2 r.*]; *SkarKazSej* 684a.

»pisma słuchać« [*w tym*: *Pisma Świętego* (*1*)] [*szyk zmienny*] (*8*): *BielKron* 210; *RejPos* 70, 165, 301; *RejZwierc* 8v; *WujJud* 34 *marg*, Nn; głos Oycá niebieſkiego mowi: tego ſłuchayćie/ nie mowi/ piſmá iego ſłuchayćie. *SkarKaz* 118a.

»uczyć (*a.* nauczyć) się z pisma, pisma, krom pisma; nauczyć (*a.* uczyć, *a.* nauczać) pisma, w piśmie; nauka (*a.* uczenie, *a.* nauczenie) pisma« [*w tym*: *z Pisma Świętego itp.* (*15*)] = *libros canonicos ediscere Modrz* [*szyk zmienny*] (*13*:*8*:*1*;*5*:*4*;*6*): *OpecŻyw* 77; gdy zoſtał Baccałarzem w naucze S. piſma wzięt na kaźnodzieyski ſtolec do poznania. *WróbŻołtGlab* A4; *MurzHist* S4; *MurzNT* 149 *marg*; *Diar* 47, 51, 69; *GliczKsiąż* G8v; *OrzRozm* R2; [*Luter*] piſmá ſwięthego co dzień tho ſie chćiał lepiey vczyć/ áby ſie thym mocniey wſzytkim przeſládowcom záſtánowił. *BielKron* 225, 196v, 216v, 218v, 434; *HistRzym* 69v; *BiałKat* 278v; *KuczbKat* 235; S Piſmáchmy ſie náuczyli/ że P. Chriſtus wydany ieſt dla grzechow náſzych *WujJud* 42, 257; *RejPosRozpr* c3; *BiałKaz* B2; *CzechRozm* 52v; *ModrzBaz* 131v; *SkarŻyw* 141, [236], 456, 516; *NiemObr* 79 [*3 r.*], 82, 95; *LatHar* 323, 327; *SkarKaz* 81b [*2 r.*], 117a.

»pisma uży(wa)ć, używanie, używający« [*w tym*: *Pisma Świętego* (*10*)] [*szyk zmienny*] (*14*:*5*:*1*): *KromRozm II* h2, n4; *BibRadz* *4; *GrzegRóżn* I3; *OrzQuin* P4v; Odpowiedź pijánicom/ zle piſmá vżywáiącym. *RejPosWstaw* 44 *marg*; *CzechRozm* 125; *SkarŻyw* 364; Choćiaż tedy piſmá ś. vżywa/

dobrzego [*!*] vżywáć/ ſzczerze y prawdźiwie nie może *CzechEp* 139, 9, 138 *marg*, 174, 214 *marg*, 215 *marg*; Piſmá S. y rzeczy Boſkich/ ná żárty/ y rzeczy nieprzyſtoyne vżywánie. *LatHar* 114; *WujNT* 13, 16 *marg*, Yyyyy4, Aaaaaa4v, Ccccccv.

»wiedzieć (*a*. dowiadować się, *a*. znać *itp*.) z pisma, w piśmie; umieć, wiedzieć, znać (*a*. poznać) pismo; nieumiejętność, umiejętność (*a*. umienie), wiadomość pisma« [*w tym*: *z Pisma Świętego itp*. (*32*)] = *scire Scripturam a. litteras PolAnt*, *Vulg*; *sacras litteras noscere Vulg* [*szyk zmienny*] (*37*:*2*;*13*:*6*:*6*;*4*:*3*:*2*): *OpecŻyw* 66, 145v; *MurzHist* C, Qv; A Ieſus odpowiedaiąc rzekł im. Záli niedlátego błądźicie że niewiécie piſma ani mocy bożyi. *MurzNT Mar* 12/24 [*przekład tego samego tekstu KromRozm II* iv, n3, *WujNT* Yyyyy4.], *k*. 103v, *Ioann* 20/9; *KromRozm II* iv, n3; *GliczKsiąż* C4v; *LubPs* gg2; *KrowObr* 224; *Leop* *B4v, *Matth* 22/29, 2.*Tim* 3/15; Dźiwowáli ſię tedy Zydowie mowiąc: Iákoż wżdy then vmie piſmo/ gdyż ſię nie vczył? *BibRadz Ioann* 7/15 [*przekład tego samego tekstu OpecŻyw* 66, *BudNT*, *WujNT*]; *OrzRozm* Q3; *SarnUzn* D5; *RejAp* 7, 35, 51v, 59v, 101v; *RejPos* 9v, 115, 132, 232v, 240 (*12*); *BiałKat* a4 [*2 r*.], 38v, 178v, 253v, 320; *RejZwierc* 41v; *RejPosRozpr* c4; *BudNT Matth* 22/29, *Ioann* 7/15; *CzechRozm* 136, 163; *KarnNap* A4; *ModrzBaz* 23v; *SkarŻyw* 127, 142; Piſze Ian ś. [...]/ iż Zydźi Páná Kryſtuſá dla tego zá Meſyaſzá nie przyznawáli/ że te^go^ w piſmie o nim niewiedźieli. *CzechEp* 210; Tedy y to I.M. by namniey nie ſłuży: owſzem nieumieiętność iego/ piſmá ś znáczżnie pokázuie. *CzechEp* 316, 120, 121, 209, 210 [*2 r*.], 294, 324; *NiemObr* 31, 73; *WerGośc* 215; *ArtKanc* M10v, N3v; *LatHar* 328; *WujNT* 171 [*2 r*.], 216, 218, 322, *Ioann* 7/15, 2.*Tim* 3/15, Yyyyy4; *SkarKaz* 43a.

»wierzyć (*a*. wierzać, *a*. uwierzyć), ufać, wiarę dawać pismu; wierzyć jako pismu, z pisma, z pismem; wiara pisma« [*w tym*: *Pismu Świętemu* (*11*)] = *credere Scripturae a. literis Vulg* [*szyk zmienny*] (*29*:*2*:*2*;*2*:*1*:*1*;*1*): *PatKaz II* 62; wierzę piſmv ſwiętemv/ nieinaczżei iedno iakoby ſam pan bog obliczżnie/ y widomie zemną mowił *SeklWyzn* C, c2v; *SeklKat* Qv; *MurzNT Ioann* 5/47; *KromRozm II* c4, t3; [*św*. *Augustyn mówi*] Niewierz moiemu piſániu/ iáko piſmu ſwiętemu. *KrowObr* 14, B2, 225v; *Leop Ioann* 5/47; *BielKron* 464v; wielkie ieſt kácerſtwo znáć y wierzyć proſto z piſmem/ być iednego Bogá Oycá nie w iákiey Iſtnośći ábo Perſonie *GrzegRóżn* E2v, E4, Ov; *RejPos* 113v, 270v, 281v; *BudNT przedm* d2v *marg*, d3; *CzechRozm* 139, 168v, 170; *CzechEp* 91, 129, 130, 131 [*2 r*.], 265, 354; *NiemObr* 79; *KołakSzczęśl* Dv [*2 r*.]; ani Doktorom wſzytkim/ áni Skłádowi Apoſtolſkiemu/ áni piſmu iáſnemu nie wierzą/ żeby Chriſtus z ſtrony duſze prawdziwie sſtąpił do piekłá *WujNT* 404, 260, *Ioann* 2/22, 5/47, Aaaaaa4v.

»pismo wykładać (*a*. wyłożyć), otwierać (*a*. otwarzać); wykładać [*co*] w piśmiech, z pisma; pismo się samo wykłada; wykład, wykładanie, wykładacz pisma; wykładający pismo; wykład do pisma, w piśmie; pismo wykładane« [*w tym*: *o kim* (*6*); *Pismo Święte itp*. (*60*)] = *aperire Scripturas*, *interpretari in Scripturis PolAnt*, *Vulg*; *disserere de Scripturis Vulg* [*szyk zmienny*] (*70*:*5*;*4*:*2*;*1*;*70*:*23*:*15*;*1*;*1*:*1*;*9*): *OpecŻyw* 77, [79], 168 [*3 r*.], 168v; *PatKaz I* 8; *TarDuch* D; czemu wy fałſzywi wykładacze piſma ſwiętego mouicie ku mnie abych ſie od dobrey wiary przenioſł, na wyſoką pychę waſzę *WróbŻołt* D5v; *KromRozm I* H4v, K3v, Lv; Wykładáł téſz piſmo wielé kroc a wſzyſtko niegłupie. *MurzHist* S3v; *MurzNT Luc* 24/27, 32; Z kądże prawdźiwy á pewny wykład piſmá ſwyętego bráć mamy? *KromRozm II* r4v, d4 [*2 r*.], o2v *marg*, p2, p3v [*2 r*.], p4v (*31*); oni wykłádáyąc to piſmo káżdy wedle

zdánya ſwego/ w rozmáite błędy vpadáli *KromRozm III* Av, F2, Iv, M5, M8, Q3; *Diar* 52 [*2 r.*]; *DiarDop* 104; *KrowObr* Bv, 4, 50v [*2 r.*], 140v [*2 r.*], 179v (*10*); wykłádał im [*Paweł Tesalonikom*] piſmá/ otwarzáiąc y wtaczáiąc/ iż Chriſthus miał ćierpieć y wſtáć od vmárłych *Leop Act* 17/2, Nn5; *BibRadz* *5v [*3 r.*], *Luc* 24/27, 32, II 130c *marg*; Tego cżáſu byli ći ludzye vczeni/ ſwięte piſmo wykłádáiąc ſtárego zakonu/ Theodocyon Grek y Zyd/ [...] Symachus rodem Sámárytan Zyd/ ktory też [...] z Zydowſkiego ná Greckie wykłádał piſmo ſwięte ſtárego zakonu *BielKron* 150v, 46, 225; *GrzegRóżn* B4v; *SarnUzn* B, D5, D6, [F2], G4; *RejAp* 80v; *RejPos* 111v [*2 r.*], 112v, 126 *marg*; *BiałKat* 118v, 126; Luterowá y Kálwinowá náuká y wykład piſmá/ obłędliwośćią ludzką ma być przyſtoynie názwány. *WujJud* 5, B4, 25v, 29 [*2 r.*], 32, 32v (*27*); *WujJudConf* 33v; Zwano też niekiedy Prorokmi męże mądre á bogomyſlne/ oſobliwym dárem wykłádánia piſmá obdárowáne *RejPosRozpr* c2, c2, c3; *CzechRozm* 127, 147v, 180; *SkarJedn* 35, 87, 300; *SkarŻyw* 142, 242, 362, 363 [*2 r.*], 454, 583; Zali ſerce náſze nie było gorące w nas/ gdy mowił ná drodze/ y wykłádał nam piſmá [*Vulg Luc* 24/32]. *MWilkHist* K3 [*przekład tego samego tekstu MurzNT*, *BibRadz*, *RejPos* 111v, *WujNT*], Kv, K3; *CzechEp* 120, 123, 125 [*2 r.*], 136 *marg*, 151 [*4 r.*], 152 (*18*); *NiemObr* 94, 95; *ReszPrz* 10 [*2 r.*], 11, 12, 13, 14 (*9*); *LatHar* 257, 451; *WujNT przedm* 10, 18 [*2 r.*], 29, *s.* 8, 9 [*2 r.*] (*29*); *SiebRozmyśl* G2, K3v; *SkarKaz* 81b, 117b, Oooo2a.

»pismem wykładać (*a.* wyłożyć), ma być wykładany, wykłada się, wykład; przez pismo wykładać, ma być wykładan« [*w tym*: *Pismem Świętym* (*2*)] (*6*:*3*:*1*:*1*;*1*:*1*): Widziſz kczemu ćye przywyedźye tákowy wykład piſmá piſmem *KromRozm II* r4; Mogło by ſye tego wyęcey pokázáć/ gdźye piſmá piſmem wyłożyć nyemoże/ álbo wykłádáyąc trudno ſye błędu vchronić *KromRozm II* r4, q4 *marg*, r3v, r4v; *SarnUzn* D5, G4; *WujJud* 34; *CzechEp* 125 [*2 r.*], 151, 274 [*2 r.*].

»z pismem zgadzać (*a.* zgodzić) się, zgodny, zgodnie, niezgoda; zgoda pisma« [*w tym*: *z Pismem Świętym*, *Pisma Świętego* (*27*)] [*szyk zmienny*] (*33*:*4*:*1*:*1*;*1*): Dotąd mamy Doktorom wierzyć dokąd ſie zgadzaią s piſmem Swiętym. *KrowObr* 216v *marg*, 183, 224; *BielKron* 223, 234, 464v; *RejAp* 91, 196, 196v [*2 r.*]; [*aby dziecię uczyło się od preceptora*] iż wedle zgody piſma ſwiętego [...] Bog ieſt iſtność dziwna żadnym rozumem nie ogárniona *RejZwierc* 8v; *WujJud* 41v *marg*, 42 [*2 r.*], 72v, 73; *WujJudConf* 72v, 228; *CzechRozm* Av, 45v, 70, 137v, 138v, 170v; O niezgodách I.M.X.K. z piſmem ś. y z inſzymi. *CzechEp* 186 *marg*, 37, 184, 187, 189 [*2 r.*], 191, 194, 199; *NiemObr* 79, 125; *ReszPrz* 41, 68; on Báłwan Wittemberſki Luther ſwoim zwolennikom piękną á práwie z wolą Bożą/ y z piſmem ś. zgodną łáćinę dawał *ReszList* 154; *WujNT* 72, 470, 489.

Wyrażenia: »pismo apostolskie, apostołow« [*szyk 61*:*1*] (*59*:*3*): *KromRozm I* [L3]v; Mánichei też ſtáry zakon zárzucáli: á Ewányeliyą tylko á piſmem Apoſtolſkim błędow ſwych wyelkich á rozmáitych bronili. *KromRozm II* o3v, o2; *KromRozm III* H8v; *KrowObr* B, 8v, 44, 50v, 54 (*9*); *GrzegRóżn* Bv; *OrzQuin* X4v; *SarnUzn* G5; *RejPos* 281, 302, 354; *BiałKat* 68v [*2 r.*]; *WujJud* 29, 190v; Ten obyczay y ſpołeczne wſzech vżywánie zgadza ſie z piſmy Apoſtolſkimi/ y z Kośćiołem pierwſzym *WujJudConf* 228, 19v, 22v, 27v, 34v, 39 (*9*); *RejPosWstaw* 21v; Potem [*pokażem*] w ktorem ięzyku piſmo Apoſtolſkie ieſt ſzczyrſze/ y nie ták dálece pofałſzowane. *BudNT przedm* bv, *przedm* b, bv, b2, c5, c5v (*9*); *CzechRozm* A3, A7, 20v; *SkarJedn* 343; *SkarŻyw* A4, A5v, 71, 87; *CzechEp* 120, 361; *NiemObr* 7, 67, 75 [*2 r.*], 76, 80, 81; *WujNT* 155, 516 *marg*, Bbbbbb.

»pismo Biblijej świętej« (*1*): Apostoł to chwali w Tessalo:, iż każdej nauki jego probowali na piśmie Biblijej ś. *DiarDop* 101.

»pismo Boże (*a*. Boskie), Pana Boga, od Boga natchnione, z Bożego natchnienia« = *Scriptura divinitus inspirata Vulg* [*szyk 91*:*3*] (*84*:*1*:*8*:*1*): *SeklWyzn* a3, c2, Dv; *KromRozm I* B3, L2; *MurzNT* 33v; *KromRozm II* i4; *KromRozm III* F5v, M7v; *Diar* 85; Chceſz wſzyſtkę roſtropność twoię ile rozum twoy nieſie/ Boſkiemu piſmu/ y wyrozumieniu poddáć? *KrowObr* 127, B2, C3v; kożde piſmo od Bogá nátchnione/ pożyteczne ieſt ku náuczániu/ ku karániu/ ku polepſſeniu *Leop* 2.*Tim* 3/16 [*przekład tego samego tekstu KromRozm II* i4, *KrowObr* C3v, *WujJudConf* 29v, *CzechEp* 120, *NiemObr* 73, *WujNT*], *A3v, *B2; [*Bułgarowie*] wiele piſmá Bożego z Láćińſkiego/ y z Greckiego/ ná ſwoy ięzyk przełożyli. *GórnDworz* F5; *KuczbKat* a2, 10, 355, 365, 380 (*8*); prozna á ſkora dufność/ iáwnie ieſt Piſmu Bożemu przećiwna *WujJud* 104v, 10v, 28v [*2 r.*], 29, 31 [*2 r.*], 31v (*29*); w tym Piſmie Bożym ma Kośćioł Powſzechny zupełnie wizytki rzeczy oznáymione ktorychkolwiek potrzebá ieſt *WujJudConf* 28, 10, 29v, 32v; *MycPrz* I C3, II A2, B2v [*2 r.*]; *BudNT przedm* b8; *SkarJedn* 46; cżterdzieśći dni pośćił Moiżeſz/ y wziął piſmo Boże *SkarŻyw* 173, 491; *CzechEp* 120, 134; *NiemObr* 73, 74; Nie záraz tedy zá ſłowo Boże mieyćie/ choć od kogo piſmo Boże vſłyſzyćie/ ále ſię wnet kośćiołá poradźćie *ReszPrz* 12, 70; *ReszHoz* 140; *LatHar* +9v, 3 [*2 r.*], 112, 187, 246 (*10*); káżdy ſwe mniemánie chce wywodzić y zdobić piſmem y ſłowem Bożym *WujNT* 460, 193, 379, 629, 2.*Tim* 3/16, *s.* 740, Yyyyy4; *WysKaz* 24; *SarnStat* 638; *SkarKaz* 381b. *Cf* »wedle Pisma Bożego«.

»chrześcjańskie pismo« (*1*): Y Auguſtyn S. woła: [...] Ták wielka ieſt głębokość Chrześćijáńſkiego piſmá/ co dźień bych ſię miał czego w nim vczyć *SkarKaz* 81a.

»doktor w piśmie, pisma [*szyk 25*:*4*]; w piśmie (na)uczony, biegły, ćwiczony, możny [*szyk 29*:*15*]; biegłość w piśmie [*szyk 2*:*1*]« [*w tym*: *w Piśmie Świętym* (*49*)] = *legisdoctor*, *legisperitus*, *theologus*, *iuris divini peritus Mącz*; *doctor in theologia JanStat* (*15*:*14*;*23*:*14*:*6*:*1*;*3*): *OpecŻyw kt* 1, 133v; *Murm* 177; Iezu ktorys pokornem thwoiem milczeniem biſkupa y inſze nauczone w piſmie w gniew pobudził, ſmi. ſie nad n. *TarDuch* C2v, B7v; *WróbŻołt* X3, kk8; Ieſth też ten wykład przezrzany y doſwiadczony przez doctory piſma ſwiętego nauki Krakowskiey *WróbŻołtGlab* A5, A3v, A4; *SeklWyzn* C; *MurzHist* Tv; *MurzNT kt*; *KromRozm II* o2, o4v [*2 r.*], pv, p2, p3 (*9*); *KrowObr* 75, 236v; *BibRadz* I 461; INnocencyus piąty [...] ten był vczony w ſwiętym piſmie y w inych náukach *BielKron* 184v; Był ná ten cżás w Witembergu mieście [...] Marćin Luter Doktor w piſmie ſwiętym/ káznodzyeiá zakonu Auguſtynow *BielKron* 193, 193, 204v, 205, 206v [*2 r.*], 211v (*14*); *Mącz* 190c, 454c; *RejPos* 235v; *RejZwierc* Aaav; *WujJud* A7v; *CzechRozm* 63, 132; *SkarJedn* 241; Lullá Kunigildá/ y corká iey Bertgitá/ y Teklá/ [...] wſzytki były wpiśmie vczone *SkarŻyw* 518, A5, 27, 517, 534; *CzechEp* 125, 250; *NiemObr* 121, 179; *Calep* 1064a; *LatHar* 695 *marg*, 708, 713, 721; Zyd niektory imieniem Apollo/ [...] będąc możnym w piśmiech (*marg*) bárzo biegły w piſmie. Hebr. (–) [*potens in scripturis*] [...] náuczał pilnie o *Pánu* Ieſuśie *WujNT Act* 18/24, *przedm* 22, *s.* 47, 299, 324, 431; *SarnStat* 180 [*2 r.*], 197 [*2 r.*], 915, 923 [*2 r.*].

»pismo Ducha Świętego« (*3*): Czemu ſobie Czárnokxiężnicy/ ná ono piſmo Ducha Swięthego niewſpomieniećie/ iáko nápiſał Moiżeſz *KrowObr* 93, 223, 224.

»pismo ewanjelistow, Ewanjelijej, w Ewanjelijej, ewanjelickie« [*szyk 8*:*2*] (*4*:*3*:*1*:*2*): *SeklWyzn* f4v; *SeklKat* X4v; *KromRozm II* o2, o3; przełożeni vćiſnąwſzy prawdę/ zágáśiwſzy iáſne piſmo Ewángeliey ſwiętey/ iáwnych złośći á nieznośnych ktorych dáley ćierpieć nie możem/ bronią *BielKron* 199, 143v; *SarnUzn* G5; *SkarJedn* 55; *CzechEp* 130; Przez Ewángelią nie rozumiey tylko piſmá czterzech Ewángeliſtow: ále wſzytkie piſmá Apoſtolſkie *WujNT* 155.

»pismo gruntowne« = *księgi kanoniczne* [*szyk 1*:*1*] (*2*): wiedz cżytelniku żem miał wolą wtem Teſtámenćie nowem pewne a gruntowne piſmo oſobno/ á podeyrzáne oſobno położyć/ áby ták káżdy przed oczyma miał/ ktoremu piſmu zgołá wierzyć winien/ á ktoremu niewinien. *BudNT przedm* d3, *przedm* d2v.

»księgi pisma; w piśmie księgi« [*w tym*: *Pisma Świętego* (*15*)] (*15*;*1*): on [*Luter*] wam kſyężey kſyęgi piſmá ſwyętego z prochu/ ktorym były od wyela lat przypádły/ otárł *KromRozm I* L; począł ſobie w świętem piſmie/ kśięgi wſzelakié/ nowé i ſtaré skupować *MurzHist* B4v; Ya wyznawam twey miłoſci/ iż w ſámych kſyęgach piſmá/ ktore yuż zową Canonicos/ ſtą boyáźnyą y vtćiwoſcyą záchowáćyem ſye náuczył *KromRozm II* p4; *KromRozm III* F, F2 [*2 r.*]; *BibRadz* I 148v; *BielKron* 46v, 94, 160v; *SarnUzn* C4v; *WujJud 29*; Roſtropność [...] rośćie/ z cżytánia też kśiąg ták piſmá świętego [*librorum ... sanctorum*]/ iáko też y inſzych potrzebnych. *ModrzBaz* 15; *SkarŻyw* 212; *ReszPrz* 41; *WujNT* 603.

»mowa Pisma Świętego« (*11*): *GrzegRóżn* H3v, K4v; W ćiele co cżynić y ćierpieć poſpolita mowá piſmá świętego. *CzechRozm* 39 *marg*, 34, 107v, **5; *CzechEp* 190, 198, 227, 298; Graecki y Zydowski ięzyk wiele pomagáią do wyrozumienia właſnośći mow piſmá S. *WujNT przedm* 19.

»pismo Nowego Testamentu, Nowego Zakonu, Nowego Przymierza, z Nowego Testamentu, w Nowym Testamencie, nowe, nowozakonne« [*w tym*: *Pismo Święte* (*8*)] [*szyk 62*:*8*] (*25*:*24*:*14*:*1*:*1*:*4*:*1*): *PatKaz I* 8; *GlabGad* L4v; *SeklWyzn* f4v; *SeklKat* E [*2 r.*], P; *KromRozm II* g4, n4 *marg*, o, o2v, o4; w piſmye nowego zakonu nyemáſz o koſcyele Kryſtuſowym zmyenki/ iżeby yuż był *KromRozm III* G4, F; *LubPs* gg2; *KrowObr* 112; *BielKron* 46; Dobrzeć ſie trzymáć piſm niektorych z nowego Teftámentu. *SarnUzn* G3; *RejPos* 43, 117v, 179; *BiałKat* 96; *GrzegŚm* 63; *WujJud* 106v; *RejPosRozpr* b3; Bo ten [*Markijon*] nawięcey piſmá nowego przymierza fałſzował *BudNT* Ii3v, *przedm* c3; bacżę/ iż ſie tego bárzo ſtrzeżeſz/ żebyś ná żydowſkie pytánia y gadki nie odpowiedał/ piſmy nowego náſzego Teftámentu/ ktoremu oni wiáry nie dáią *CzechRozm* 124v; gdyby ták będąc przekonáni żydowie piſmy ich właſnymi/ do náſzego ſie piſmá nowego przychilić chćieli: tedyby im też to trzebá z głowy wybić/ cżym ſie oni obrażáią. *CzechRozm* 124v, A5v, 22, 51, 56v, 67v (*14*); *SkarJedn* 26; *SkarŻyw* A5, A5v [*2 r.*]; *CzechEp* 18, 59, 115 *marg*, 119, 209 (*10*); *CzechEpPOrz* **4; *NiemObr* 73 [*2 r.*], 78, 83 [*2 r.*]; *LatHar* 132, 377, 552; *WujNT przedm* 4 *marg*, *s.* 397, 740; *WysKaz* 33, 36; *SkarKaz* 382b. *Cf* »wedle pisma Nowego Przymierza«.

»obojego Przymierza (*a.* Testamentu, *a.* Zakonu), oboje pismo« [*szyk 3*:*2*] (*3*:*2*): Ceremoniy tákowych będźiem vżywáć/ iákich to oboie piſmo nas vcży. *BibRadz* *2v; *SarnUzn* B3; *WujJudConf* 27v; ſtárzy oni Pátreſowie/ nie cżym inſzym przećiw Heretykom walcżyć ſwym rádźili/ iedno piſmy oboiego przymierza/ iáko mieczem oboiętnym y oſtrym. *CzechEp* 131; *LatHar* 285.

»w piśmie opisany (*a.* (na)pisany, *a.* wypisany), opisanie, napisać (*a.* (o)pisać, *a.* przypisować)« [*w tym*: *jako w piśmie opisasano* (*3*); *w Piśmie Świętym* (*19*)] = *expressus est in Scriptura PolAnt*;

est in sanctis literis Modrz [*szyk 32*:*3*] (*29*:*1*:*5*): *OpecŻyw* 168; Przykazania pana Chriſtvſowe/ w piſmie naznaczżone/ y opiſane/ kv naſzei navcze/ mamy chować *SeklWyzn* d3, Av, a2v, e3, Fv, g4v [*2 r.*]; *SeklKat* E, L4v, Q, Q2; *KromRozm II* g2v; *BielKom* F8; *BibRadz Dan* 10/21; O ktorych ſpráwach Dániel Prorok w piſmie s. piſze przez obiáwienie Boſkie dwoiákim obyczżáiem. *BielKron* 9v; *GrzegRóżn* Nv; *RejPos* 27; Potrzébáć wierzyć wſzyſtko to/ co w piſmie Swiętym ieſt nápiſano przodkiem. *BiałKat* 41; *RejPosWstaw* [41[2]]; *HistHel* D2v; *CzechRozm* 170v; *ModrzBaz* 144v; *SkarJedn* 47; *SkarŻyw* A5v, 241; Papież który to [*zwierzchnictwo nad panującymi*] ſobie przywłaſzcża/ y to czyni/ ieſt onym Antychriſtem w piśmie ś. opiſánym *CzechEp* 404; *NiemObr* 132; *ReszList* 143; *ArtKanc* I18; [*odszczepieńcy*] kośćiołá Kátholickiego w piśmie ták iáśnie opiſánego nie widzą *WujNT* 629, 104, 297; *WysKaz* 3; *SkarKazSej* 670a.

»pismo Pańskie« (*4*): *RejAp* 11v, Ee2v; ábychmy wierząc tym ſpráwam Páńſkim/ á tym piſmom Páńſkim/ mieli żywot wieczny. *RejPos* 281, 229v.

»pewne pismo; pewność pisma« [*w tym*: *Pisma Świętego* (*4*)] [*szyk 13*:*9*] (*16*;*6*): *RejWiz* 121v; *RejAp* CC4v, 2v, 194v; to iuż ſłyſzyſz s piſmá pewnego/ co to ieſt ſłowo Páńſkie *RejPos* 64v; Pewność piſmá iż mamy z marthwych wſtáć. *RejPos* 221v *marg*, 232v, 240, 285v, 292v, 312 (*10*); *RejZwierc* 264v; *WujJud* 10; *BudNT przedm* d2v, d3; *CzechEp* 237; Iuż tedy zá pomocą páńſką wezmę to przedśię/ cżymbych zacność y pewność piſmá ś. okázáć/ y ludźiom błądzącym obiáśnić mogł. *NiemObr* 68, 67; *WujNT* 790.

»pociecha, pocieszenie pisma« (*4*:*1*): *KromRozm II* i4; *BiałKat* 91; *CzechEp* 126; *NiemObr* 79; *to* ku náſzey náuce nápiſano: ábyſmy/ przez ćierpliwość y poćiechę piſmá nádźieię mieli. *WujNT Rom* 15/4 [*zawsze przekład tego samego tekstu*].

»prawdziwe (*a.* prawe) pismo [*szyk 21*:*7*]; prawda pisma; pismo prawdy« [*w tym*: *Pismo Święte*, *Pisma Świętego* (*12*)] = *Scriptura veritatis Vulg*, *PolAnt* (*28*;*7*;*2*): *SeklWyzn* Cv, c2; *SeklKat* P3v; wyznawamy iż w papyeſtwye yeſt prawdziwe ſwyęte piſmo/ prawdźiwy krzeſt *KromRozm I* I4; *RejWiz* 116; Wſſákoż iednák zwiáſtuię thobie co iáſno á iáwno ieſt w piſmie prawdy *Leop Dan* 10/21, *A3v; *BibRadz* *4v, *Dan* 10/21; [*Luter pisał*] á iżbych miał odſtąpić piſmá prawdźiwego tego nieuczynię. *BielKron* 195v, 139, 140v, 196, 201v, 205 (*9*); *GrzegRóżn* A2v; *RejAp* BB6v, CC4v, 196v; *RejPos* 275; nam nielza iedno przy ſzczyrej prawdzie piſmá ſwiętego przeſtawáć. *RejZwierc* 10, A5, 8v; *CzechEp* 136 [*2 r.*], 251, 265; *NiemObr* 121; *ReszPrz* 11 [*2 r.*]; *WujNT przedm* 13, s. 171, 655; *SkarKaz* 122a.

»pismo prorockie, (żydowskich) prorokow; proroctwo pisma, w piśmie« [*w tym*: *Pismo Święte* (*3*)] = *Scriptura prophetarum Vulg*, *PolAnt*; *Scriptura prophetica PolAnt*; *prophetia Scripturae PolAnt*, *Vulg* [*szyk 95*:*11*] (*97*:*4*;*4*:*1*): wykladál ijm wſſędy piſma/ ktoreé o niém (we wſſytkich piſmiech prorotzkich) piſány były. *OpecŻyw* 168, [79], [80]v, 109v, 168; *PatKaz II* 61v, 62, 76v; *PatKaz III* 129v, 143; *KromRozm I* [L3]v; *KromRozm II* i4v; *KrowObr* B, 44, 50v, 54, 120 (*8*); *Leop Rom* 16/26; *BibRadz* 2.*Petr* 1/20; po w niebo wſtąpieniu Páná Kryſtuſá/ wroćili ſie zwolennicy od gory Oliwney do Ieruzálem/ [...] Obdárzeni będąc duchem ſwiętym/ wſzytkim rzeczam wyrozumieli prawdziwie y piſmom Prorockim/ y modlitwam [...] y záłożyli Kredo grunt náſzey wiáry Krześćiáńſkiey/ wybieráiąc ſłowá s Prorockiego piſmá. *BielKron* 139v, 97, 140v, 462v, 463; *SarnUzn* G5; *RejPos* 2v, 13v, 53, 107v, 116 (*10*); *WujJud* 29, 32v, 190v; *WujJudConf* 27v, 32v; *RejPosWstaw* 21v; *BudNT*

Matth 26/56, *Rom* 16/26, 2.*Petr* 1/20; *CzechRozm* A3, A7, 71, 119v, 125 (*11*); *ModrzBaz* 142v; *SkarJedn* 8, 55; Cyryllus wſpomniawſzy ná proroctwo w piśmie S. [...] duchem prorockim wyrzekł: budowánie to vpádnie *SkarŻyw* 277, A4, 87, 537; *CzechEp* 18, 120, 130, 190; *CzechEpPOrz* **2v; Auguſtyn [...] wiáry ſwoiey do żadnego inſzego piſánia/ nie przywięzował/ tylko do ſámych piſm Prorockich/ y Apoſtolſkich. *NiemObr* 81, 7, 67, 71, 72 [*5 r.*]; *ReszPrz* 11; *LatHar* 694; káżde piſmo Prorockie nie dźieie ſię wykłádem właſnym. *WujNT* 2.*Petr* 1/20, *Matth* 26/56, *Ioann* 5 *arg*, *Rom* 16/26, s. 470, 506 (*8*); *SiebRozmyśl* G2, K3v; *SkarKaz* 117a, 277a, 518b, Oooo2b. *Cf* »według pisma prorockiego«.

»pismu przeciwny; pismu sprzeciwiać (*a.* przeciwić) się« [*w tym*: *Pismu Świętemu* (*11*)] [*szyk 18*:*5*] (*17*;*6*): *SeklWyzn* 2v; *KromRozm I* G, F4v [*2 r.*]; *KromRozm II* a3v; *KrowObr* A4; Azaſz ſie Doktorowie ś. piſmu iáwnemu gdźie ſprzećiwiáią. *WujJud* 34v *marg*, 42v [*3 r.*], 104v [*2 r.*], Mm; *WujJudConf* 36, 42v; *CzechRozm* 139, 150; *SkarJedn* 239; *CzechEp* 176, 188, 216; á też to nie podobna/ áby Apoſtołowie/ rzeczy vſtáwie páná Chriſtuſowey/ y piſmu ś. przećiwne poſtánawiáć mieli. *NiemObr* 146, 121.

»słowa pisma [*szyk 12*:*2*]; pismo słow« [*w tym*: *Pisma Świętego* (*12*)] (*14*;*1*): Słowa ſą piſma ſwiętego Ecleſiaſticus xxxviij. Czcż lekarza dla potrzeby *FalZioł* +2; *KromRozm II* b4; Luter powiádał/ iż ma być wyerzono y dzierżano/ według proſtych ſłow piſmá ſwiętego/ bez żadnego wykłádu *BielKron* 203v, 46; [*Bog z ludźmi mówi*] przez ſługi wierne ſwoie/ á przez piſmá ſłow ſwoich. *RejPos* 239, 36; *WujJudConf* 95v; *CzechRozm* 3, 55v; *SkarJedn* 21; *SkarŻyw* 305; *CzechEp* 351; *ReszPrz* 100; *LatHar* 57, 508.

»pismo Starego Zakonu, Starego Przymierza, Starego Testamentu, w Starym Zakonie, w Starym Przymierzu, w Starym Testamencie, ze Starego Zakonu, ze Starego Testamentu, stare, Zakonu (Mojżeszowego), zakonne, starozakonne, dawne« [*w tym*: *Pismo Święte* (*4*)] [*szyk 73*:*11*] (*40*:*5*:*4*:*2*:*1*:*1*:*1*:*2*:*16*:*6*:*4*:*1*:*1*): *PatKaz I* 7; *TarDuch* B7v; *GlabGad* L4v; *WróbŻołt* D6; *SeklWyzn* f4v; *SeklKat* E [*2 r.*]; [*czart*] páná náſſego ná puſſczy kuſſąc/ piſmá ſtárego zakonu (bo nowego yeſlcze nyebyło) vżywał/ ále ye złym á fáłſſywym rozumyenim wywrácał *KromRozm II* n4, e3v, i2 [*2 r.*], i2v, i4v, m4 [*2 r.*] (*12*); *GliczKsiąż* B4v, C3; TV oto maſz pioſneczki k Pſáłterzu przydáne/ S ſtárego y z nowego piſmá też zebráne. *LubPs* gg2; *KrowObr* 112; *BielKron* 35v, 90v, 150v [*2 r.*], 183v, 333v; *RejAp* 196v [*2 r.*]; Iáko to tu tego y ſámże Piotr ſwięty piſmy dawnémi Prorockiemi/ podpirać á poſwiadſzáć racży. *RejPos* 301v, 43, 117v, 179; iż Chryſtus zmartwy wſtał/ iáſna rzecz ieſt ze wſzyſtkiégo piſmá ták ſtárego/ iáko y nowégo zakónu. *BiałKat* 96, d2, 278v; *GrzegŚm* 5; *RejZwierc* 41v; *WujJud* 106v, 200v, 240; Wiemy iż piſmo zakonne/ przez Ewángelią wyłożone y obiáſnione/ pożyteczne ieſt kośćiołowi Bożemu *WujJudConf* 78; *RejPosRozpr* b3; *MycPrz* II B2v; *BiałKaz* Fv; [*Żydowie*] wobec zgołá wſzyſtko piſmo ſtárego przymierza zakonem názywáią *CzechRozm* 84, 3v, 22, 48v, 148, 153 (*8*); *SkarJedn* 26, 237; Przeto Krol pod rękę kápłáńſką głowę ſwoię ſchyla: y wſzędzie wpiśmie ſtárym/ kápłani Krole pomázowáli. *SkarŻyw* 91, A5 [*4 r.*], 363, 534; Lecż tuſzę/ iż by podobno I.M.X.K. mogł ſię przećiw mnie oborzyć [...] piſmem onym ſtárego przymierza 5. Moy. 13. *CzechEp* 31, 120, 210, 216, 218, 271, 281; *NiemObr* 125; *LatHar* 132, 377, 552; *WujNT* 9 [*2 r.*], 740, 841, Aaaaaa4v; *WysKaz* 33; *SkarKaz* 277a, 311a.

»tajemnice pisma« [*w tym*: *Pisma Świętego* (*9*)] (*10*): *SarnUzn* F4; wiernym będzie dano znáć táiemnice piſmá ſwiętego *RejAp* 86; *RejPos* 38v, 112, 112v; *SkarŻyw* 583; *WujNT* 56 *marg*, Bbbbbb; *JanNKar* B3; *SkarKaz* 242a.

»tekst Pisma Świętego« (*8*): Abowiem ſie ia nie kocham w proſtym texcie piſma ſwiętego [*Quoniam non cognoui litteraturam*] *WróbŻołt* 70/15; *NiemObr* 93, 162; Budny vczynił to/ czego ſię żaden inſzy przed nim ważyć nie śmiał/ że z textu piſmá S. nie máło ſłow/ ktore go kłoły w oczy wyrzućił *WujNT przedm* 5, *przedm* 7, 9, s. 404 [*2 r.*].

»w piśmie wyrażony; pismo [*co*] wyraża« [*w tym*: *w Piśmie Świętym*, *Pismo Święte* (*8*)] (*13*;*1*): *MurzHist* S4; *KromRozm III* E8v; *BiałKat* 68v; Táki obyczay Modlitwy/ onym wylewánia ſłowem Piſmo święte nam wyraża. *KuczbKat* 360; *CzechRozm* 18; krztu dźiećinnego w piſmie świętym wyráżonego nie máſz *CzechEp* 57, 108, 349, 351; *NiemObr* 93; *LatHar* ++8v, 287 *marg*, 327 *marg*; Tá náuká [*o potrzebie miłosiernych uczynków*] ták w piśmie S. iáśnie wyrażona/ iáko ſię z ſámą wiárą zgadza *WujNT* 243.

»w piśmie zostawiony (*a.* pozostawiony), zostawić; na piśmie zostawić, zostawiony; pismo zostawić, zostawione« [*w tym*: *w Piśmie Świętym itp.* (*12*)] (*14*:*7*;*6*:*2*;*5*:*1*): Páweł S. powiedzyał to nam y w ſwem piſmye zoſtáwił: Ze friyerze/ gámraty/ y inſſe nyerządne pan Bog káráć będzye. *GliczKsiąż* I3; *BibRadz* *5; *RejAp* 2, 189v, 190, 196; ty przykłády ſwięte więcey dla ciebie ſą vczynione/ á ná piſmiech zoſtháwione/ niżli dla niewiernikow *RejPos* 231v, 43, 63v, 70, 70v, 86 (*19*); *RejZwierc* 198v; *WujNT* 41; *RejPosRozpr* cv; *SkarJedn* 43; Ieſt tedy w piśmie świętym/ náuká doſtáteczna pozoſtáwiona/ o kroleſtwie Bożym *NiemObr* 78, 78, 93 [*2 r.*], 100; *WujNT* 717.

»zwyczaj (*a.* obyczaj) Pisma Świętego« = *mos sacrorum Bibliorum Modrz* (*10*): Pod thą liczbą ſiedmi słupow według zwyczáiu piſmá ſwiętego rozumie liczbę niezliczoną *BibRadz* I 336b *marg*; *BiałKat* 33v; *CzechRozm* 133, 142; *ModrzBaz* 97; *CzechEp* 371; *ReszPrz* 56; nie ieſt obyczay piſmá ś. białychgłow mężátych rodzay opiſowáć/ iedno przez męże ich. *WujNT* 4, 11, 227.

»pismo żydowskie« (*1*): [*księgi żydowskie od Żydow są fałszowane*] a tho nawięcey dla tego czyniąc/ áby świętą zacność prawdy piſm Zydowſkich wniwecż obroćili *BibRadz* *4v.

Zestawienie: »Pismo Święte« = *hagiographa Mącz*; *Scriptura*, *sacra Biblia*, *sacra historia*, *divina a. sacra oracula Modrz*; *Scriptura sancta Vulg*; *canonica sanctio JanStat*; *divini libri*, *divinorum librorum a. legum monimenta*, *sanctae* (*religionis*) *literae*, *sacra Scriptura Cn* [*szyk 2003*:*72*] (*2075*): Pán miły Iezus/ anij przál bytz ſie ſynem bożym/ ani też wyznáwál/ ale ſwiętym piſme^{m} odpierál mowiątz. Piſano ieſt/ ijż [...] *OpecŻyw* 31v; *PatKaz I* 4v; *PatKaz III* 128, 133; *BielŻyw nlb* 3; *WróbŻołt* C5v, I7v, kk7, kk8; ſtymi nietrzymam/ ktorzy fałſzywie ſtoſvią piſmo S. *SeklWyzn* G; Przez ten ci głos ſwoi piſma. ſ. pan bog zna owcze ſwoie/ Ktore iego głoſv ſłvchaią *SeklWyzn* Ov, Av, a3 [*2 r.*], C [*2 r.*], c2v, c3v (*10*); *SeklKat* A4v, R2v; *RejKup* x4; *KromRozm I* D3v, M *marg*, M2v, M3 [*2 r.*], M3v; Iakoſz to może być? aby ty miał darow bożych oſtradać/ gdyſz tak mądrze w świętem piſmie mowiſz *MurzHist* Qv, B, B2, O2v, S2v; częſtokroć w piſmie świętem/ ſyn boży mądrością śię zowie *MurzNT* 51, 173v *marg*; *MurzOrt* B; *KromRozm II* a3v, b4v, c3, c3v, i3 (*8*); á nye yeſt ták ſproſtna dumá/ ktoreyby podpory yákyey w piſmye S. rozum ludzki nyenálazł/ nákrzywyáyąc ye *KromRozm III* Pv, B4v, Fv, F2 *marg*, M3v, N3; *DiarDop* 101 [*2 r.*]; *BielKom* A4v, B4v, D7, F5v [*2*

r.]; *GliczKsiąż* B2v; *LubPs* R5v, Z2, Z3; *GroicPorz* z, dd3v, pp, pp *żp*; Wſzelki kthory mowi krom piſmá Swiętego/ [...] miey go zá Wilká w trzodzie owiec *KrowObr* 20; Powiedz mi? s ktorego piſmá ſwiętego/ To ſłowo na przod wyſſlo Cżyśćiec *KrowObr* 75; A przeſto ty wáſze ſluby/ ná żádnym piſmie Swiętym nie ſą vgruntowáne ále od Duchá nietzyſtego wynálezione. *KrowObr* 143, A4, C3, 2, 3v, 35v (*30*); *Leop* *A3v [*4 r.*]; Summá ábo krotkie opiſánie wſzythkiego Piſmá świętego/ tho ieſt/ Kſiąg Stárego y Nowego Teſtámentu. *BibRadz* *6v; Przez dni oſtáteczne w piśmie świętym rozumie ſię wſzytek czás od przyśćia Meſyaſzowego áż do ſkończenia świátá. *BibRadz* I 348c *marg*; KSięgi ktore názywáią Apokrifá záwżdy były rozdźielone od tych/ kthore bez wątpienia miano zá piſmá święte. *BibRadz* I 481, *2v, *3v [*2 r.*], *4 [*2 r.*], *4v, *5 [*2 r.*] (*13*); *OrzRozm* T3; Auguſtyn s. gadał ſie z odſzczżepieńcy/ [...] ktore zwyciężył piſmem ſwiętym *BielKron* 160v; vrádzono / áby v Kánonikow y w Klaſztorzech cżytano w ſwiętym piſmie Lekcye *BielKron* 225v; Sthárzy Hiſtorykowie/ [...] piſáli o Zydziech ináczey niż w piſmie ſwiętym/ iż ie miał Fáraon Krol wypędźić *BielKron* 466, *kt*, 6, 19, 20, 25v (*65*); nigdźiey áni Oćiec/ áni Syn/ rzeczon ieſt Troycą w piſmie S. *GrzegRóżn* L2v; ieſli mnimaćie być Bogá niepłodnego/ Toć piſmo ſwięthe skłáma/ y Syn Bogá tego *GrzegRóżn* Ov, Bv, B3, B3v, C2, D3v (*15*); *Mącz* 152c, 254b, 273a; *OrzQuin* P4, X3v; *SarnUzn* B2, B2v, B3v, B7v, C2v (*10*); *LeovPrzep* H4, I4v; Cżęſtokroć Pan wſzędy w piſmie ſwiętym powtarza obietnicę ſtráſznego ſądu ſwoiego *RejAp* 125v, 4, 5v, 19v, 34v, 56v (*18*); *GórnDworz* N4v; *HistRzym* 53v, 57, 117v; A ták y wiele inych obietnic mamy w piſmie ſwiętym od Páná ſwego *RejPos* 149; ſłyſzyſz s piſmá ſwiętego iáko ieſt ſroga á zła ſmierć cżłowieká złośćiwego. *RejPos* 164v; Abowiem to ieſt nie táyna z wiele piſmá ſwiętego/ iż v niego ten ſtan [*panieński*] záwżdy namilſzy á nawdzyęcżnieyſzy bywał *RejPos* 342v, 11, 57v, 68v, 70 [*2 r.*], 70v [*2 r.*] (*40*); *RejPosWiecz*[2] 92; *RejPosWiecz*[3] 96v, [97] [*3 r.*], 99 [*2 r.*]; A iż świętobliwſze mieśce byłá Arká óná nád inſzé/ maſz iáſnie w piſmie S. *BiałKat* 138v, a2v, 31 [*2 r.*], 111, 233v, 341, 348v; *BielSat* L3; *GrzegŚm* 17, 54 [*2 r.*], 57; *KuczbKat* 20, 25, 30, 55, 70 (*14*); W piſmie ſwiętym máło mędrowáć potrzebá. *RejZwierc* 195v, B3, 198, 257; *BielSpr* 61; *WujJud* 25v [*2 r.*], 40v, 50v, 92v, 192, 236, Nn; *WujJudConf* 5, 28, 31, 38v, 93v (*9*); *RejPosRozpr* b3, b4 [*2 r.*], cv [*2 r.*], c2v; *RejPosWstaw* 44 [*3 r.*], [143[4]]; *BudBib* b2, c4; *BudBibKaw* A2; *BiałKaz* C, E3, F4v; ktoby to wyliczył/ iáko tácy ludzie nikcżemni wiele wymysłow ſwych do ś. piſmá námieſzali? *BudNT przedm* b7, *przedm* a3, b, b2v, b4, b4v (*16*); Gdyż to dobrze z piſmá ś. widzę/ iż inſzy ieſt Anioł Poſłániec Boży: á inſzy też záś cżłowiek Iezus Chriſtus ſyn Boży namileyſzy. *CzechRozm* 46v; nie ieſt rzecż wiernym przyſtoyna ważyć ſie popráwiáć piſmá ś. gdzie w nim omyłki/ exemplarzámi ſtárſzymi y doświádcżeńſzymi ná oko pokázáć nie mogą. *CzechRozm* 137v; Ieden tydźień w piſmie świętym znáczy ſiedm lat *CzechRozm* 169v, **6, A4v, 5v, 7v, 8 [*2 r.*], 8v (*81*); *KarnNap* A4v; *ModrzBaz* 4, 17, 62, 78v, 90, 142v; Wiele rzeczy w piśmie S. ktorych ſię roku y dniá pewnego/ nie dopytaſz *SkarJedn* 98, 49, 85, 192, 347, d8v; rozmyślay Pánno w piśmię [*!*] świętym: miey pſałterz/ y pſalmow ſię náucż. *SkarŻyw* 393, A4, A4v [*5 r.*], A5, 46 [*2 r.*], 47 [*2 r.*] (*54*); Oſtátek ſámi oſądźćie Ieſli nie ták ieſt ná świećie. Co my tu będźiem ſpomináć Nád piſmo święte przycżyniáć. *MWilkHist* B, A4; *StryjKron* A6, 6, 16; ktoby namniey o piſmie ś. wętpić miał/ ten nigdy nie może być w wierze vgruntowány. *CzechEp* 136; Iezuſá Chriſtuſá [...] my z piſmem ś. fundámentem Zborowym/ od Bogá záłożonym/ znamy *CzechEp* 226, *kt*v, *3, 33, 37, 42 (*99*); *CzechEpPOrz* **3v [*2 r.*], **4v;

radbych vżył roſtropnośći/ y vmieiętnośći Chriſtyáńſkiey/ ábych to tylko gánił co w piśmie świętym zgániono ieſt *NiemObr* 6, 12, 32, 33, 43, 46 [*2 r.*] (*59*); W Kośćiele BOżym chrześćijáńſkim/ [...] nie ieſt inſzy fundáment/ iedno piſmo święte *ReszPrz* 52, 10 [*2 r.*], 11, 16, 22, 35 (*13*); mamy iáſny przykład y z piſmá S. o onym ſynie Márnotrawnym/ czego też doznał *WerGośc* 221, *kt*, 207, 213, 237; *WerKaz* 295, 302; *BielSen* 9 [*2 r.*]; *ArtKanc kt*; Dobre do czytánia święte piſmo/ bo duſzę leczy y w ſwey powinnośći ku zbáwieniu ná drodze zátrzymawa *GostGospSieb* +2; *LatHar* +2, +6, +10v, +++2, 8 (*25*); *KołakSzczęśl* C2v; W ſámym lepák piſmá S. ná polſkie przekłádániu [...] ile rzecz náſzá Polſka dopuſzczáłá/ ſłowom od ſłowá przełożył/ nic nie przydawáiąc áni vymuiąc/ áni odmieniáiąc z piſmá ś. *WujNT przedm* 20; Smiáłość Budnego w vmnieyſzániu y znieważániu piſmá S. *WujNT* 4 *marg*; Duch ś. władał piorem tych co piſmá ś. piſáli *WujNT* 193, *kt*v [*2 r.*], *przedm* 2 [*2 r.*], 3, 5 [*3 r.*], 7 [*2 r.*] (*65*); o Cżyścu nic nie náyduiemy w piſmie S. *WysKaz* 33, 15, 25 [*2 r.*], 33 [*3 r.*], 43; vſtáwá świętégo Piſmá té którzy role puſtoſzą/ ma w wielkiéy nienawiśći *SarnStat* 678, 1273; Wſpomina hiſtorya piſmá ś. iż Dárius Krol Perſki/ kierował świátem/ á nim zásię niewiaſtká *PowodPr* 70, *kt*, 3, 9 [*2 r.*], 11, 13 [*3 r.*] (*35*); Nie káżdemu piſmo ś. otwárte y łácne. *SkarKaz* 81a *marg*; Niedoſyć ná piſmie ś. cudow potrzebá do nowey wiáry. *SkarKaz* 418a *marg*, 80a, 81a [*6 r.*], 84b, 310a, 314b (*27*); *GosłCast* 3; *PaxLiz* Ev; [*bez karności i dyscypliny*] żądny rząd vczynić ſię nie może/ ktorą piſmo ś. pilnie wſzędźie záleca. *SkarKazSej* 659a, 692b, 706b. *Cf W połączeniach szeregowych*, *W przeciwstawieniach*, *Frazy*, *Zwroty*, *Wyrażenia*, *Szeregi*, *Wyrażenia przyimkowe*.

Szeregi: »pisma i Apostołowie« [*szyk 2:1*] (*3*): á przy tym ſtale trway/ iákoć Apoſtołowie y ine piſmá náukę zoſtáwili *RejPos* 150v, 37; *RejZwierc* 250. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*].

»Biblija i (albo) pismo« (*5*): *BielKron* 46; Biblia y piſmo bez kośćielnego rozumienia y wykłádu do zbáwienia nikomu nie poſłuży *SkarŻyw* 27, A5, 27, 363.

»(Pan) Bog i Pismo Święte« = *Deus et sacrae literae Mącz* (*3*): ieſli by [*przełożeni*] czo przykazowali/ [...] czo by było przeciw panv bogv/ y piſmv ſwiętemv/ niepowinienem ich ſłvchać *SeklWyzn* ſ3v; *Mącz* 226d; *CzechRozm* 49. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»pismo i (a) dekret« [*w tym*: *Pismo Święte* (*1*)] (*2*): *RejAp* 102; Azaſz nie wiecie iż ták muſiáło być s piſmá ſwiętego/ y z mocnych dekretow Bogá oycá wſzechmogącego/ iż Kriſtus miał vćirpieć *RejPos* 116v.

»(ani, albo) pismo i (ani, albo) doktorowie (święci, *a.* starzy, *a.* kościelni)« [*w tym*: *pismo i doktorowie a historycy* (*1*), *pismo i pisarze i doktorowie* (*1*); *Pismo Święte* (*11*)] [*szyk 15:1*] (*16*): *Diar* 47; *RejPos* 71; *WujJud* 153; niemáią dowodu áni z piſmá święte^{go} áni z Doktorow świętych Kośćiołá pierwſzego. *WujJudConf* 253, 257; *SkarJedn* 46; *SkarŻyw kt*, 595; *CzechEp* 88; *NiemObr* 91; *LatHar* 492; ktorym imieniem [*πρεσβυτερους*] ták piſmo święte iáko y ſtárſzy Doktorowie názywáią kápłany ábo ofiárniki nowego teſtámentu. *WujNT* 456, *przedm* 2, s. 11, 470. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*] *Cf* »według pisma i doktorow«.

»Ewanjelija, (i, a, albo, ani) pismo« [*w tym*: *Pismo Święte* (*3*)] [*szyk 8:4*] (*12*): Mánichei też ſtáry zakon zárzucáli: á Ewányeliyą tylko á piſmem Apoſtolſkim błędow ſwych wyelkich á rozmáitych bronili. *KromRozm II* o3v, cv, g4; *KrowObr* 138; *BielKron* 195; *SkarŻyw* 71, 364; *ReszPrz* 11; przełożeni kośćielni/ á zwłaſzczá namiáſtek Piotrá S. máią moc potwierdzić Ewángelią y piſmo ś.

to ieſt/ deklárowáć ktora ieſt práwa Ewángelia/ y ktore práwe piſmo S. *WujNT* 655; *SkarKaz* 118a. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*] *Cf* »wedle Pisma Świętego i Ewanjelijej«.

»(tak, nie tylko) pismo i (jako i, ale i, albo, ani) historyja« [*w tym*: *Pismo Święte* (*3*)] [*szyk 5*:*3*] (*8*): *RejWiz* 131; *OrzRozm* Q3; Thu możem pobaczyć ták z Hiſtoriy iáko s piſmá ſwiętego rychłe ſkończenie ſwiátá. *BielKron* 10, 128v; *SarnUzn* D8; *RejZwierc* 1v, 41v; *CzechRozm* 135v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»pisma a krojniki święte« (*1*): Apoſtołowie [...] przekliníli ty wſzytki [...] ktorzyby cżego inſzego álbo náſłádowáli/ álbo ſámi wymyſłáli/ oprocż woley á náuki ſwiętey iego/ nam ſzyroce w piſmiech á w kroynikach iego ſwiętych zoſtáwioney *RejPos* 5v.

»księgi i pisma« (*1*): Tyſz rzecży w kſięgách y w piśmiech [*in descriptionibus et in commentariis*] ſwych przypominá Neemiaſz *BudBib* 2.*Mach* 2/13.

»pismo, (i, a) listy (*a*. epistoły)« [*szyk 2*:*1*] (*3*): Chriſtus ku Pawłowi mowj. [...] Prawdziwé nauky moje Pjſma/ Epiſſtoły twoge Wſſytko dzys ius opak mienią *RejKup* o2; Pátrz co tu Pyotr śwyęty piſſe o trudnoſci/ nye tylko liſtow Páwłowych/ ále y inego piſmá. *KromRozm II* o2; *RejPos* 317v.

»(ani, tak) pismo, (i, a, ani, jako) nauka« [*w tym*: *Pismo Święte* (*14*)] = *disputatio et sacra Biblia Modrz* [*szyk 22*:*11*] (*33*): *WróbŻołt* D6; To też iawnie wyznawam/ y tak trzymam/ o wieczerzy pańſkiei/ [...] yako Ewangeliſtowie/ y Paweł S. piſmo nam o tym/ y navkę oſtawili. *SeklWyzn* d4v; *SeklKat* Z2v; *RejKup* y2v; *KromRozm II* iv, q; ni prze co inſſego żaden człowyek nye domowi ſie áni doſtąpi żywotá wyecżnego/ yedno przez piſmo á náuki. *GliczKsiąż* G8, G8; *BibRadz* I 461; *BielKron* 171v; *RejAp* [183]v; *RejPos* 156, 186v, 187v, 235v, 351, Ooo4v; wierzyſz to wſzyſtko/ co piſmo Swięte y nauká Kośćiołá ſtárożytnégo ćiebie vczy ku wierzeniu. *BiałKat* 41, 6; *KuczbKat* 235; *RejPosRozpr* c3; *ModrzBaz* 97; *SkarJedn* 15, 241, 343; *SkarŻyw* 127, 178, 583; *ReszPrz* 12; *LatHar* 57, 187; *WujNT* 611. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 8 r.*; *w przeciwstawieniach 2 r.*] *Cf* »podług nauki i podług pism«.

»(ani) pismo, (i, ani, a, albo) obietnica« [*w tym*: *Pismo Święte* (*2*)] [*szyk 9*:*3*] (*12*): *BielKron* 462v; Skąd co wam vrość ma á vmnożyć ſie ma/ ták ná niebie iáko y ná zyemi/ toſcie ſie iuż o tym wiele piſmá y łáſkáwych obietnic náſłucháli. *RejPos* 290v, 1v, 2, 2v, 14v, 16 (*10*). *Cf* »przeciw obietnicam i pismu«.

»(i) pismo i objawienie« [*w tym*: *Pismo Święte* (*1*)] (*2*): że cie do tego [*do rozumienia istoty Trójcy św.*] pędzi wſzytko piſmo ſwięte y obiáwienie iego. *SarnUzn* E5v; *RejPos* 116.

»(i) pismo, (i, a) ojcowie (*a*. patresowie)« [*w tym*: *Pismo Święte* (*7*)] [*szyk 7*:*3*] (*10*): *KuczbKat* 200; *CzechRozm* 69; nie ktorego inſzego y piſmo ś. y niektorzy Patreſowie rozumieią Bogá/ iedno ſámego oycá. *CzechEp* 274, 11v, 143, 265, 277; *CzechEpPOrz* *3; *SkarKaz* 43b. *Cf* »wedle pisma i ojcow«.

»(ani, nie, nie tak) pismo ani (ale, jako, i) (ustne *a*. apostolskie) podanie« [*w tym*: *Pismo Święte* (*2*)] [*szyk 6*:*1*] (*7*): *KromRozm II* h2, h2v [*2 r.*], iv, n3v, v3v; ISż ſię święty Michał Archánioł/ ludziom cżęſto vkázował: z piſmá świętego/ y z podánia świętych Bożych iáwno ieſt. *SkarŻyw* 422. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*; *w przeciwstawieniach 5 r.*]

»prawda, (i, a) pismo« [*w tym*: *Pismo Święte* (*4*)] [*szyk 5*:*2*] (*7*): *SeklWyzn* 2v; *KrowObr* A4; ták wierz y rozumiey/ iáko nabliżey możeſz ſie przyſtoſowáć z rozumem ſwoim ku prawdzie Páńſkiey á ku piſmu ſwięthemu. *RejAp* 3v; *SkarJedn* 239; *SkarŻyw* 299; *CzechEp* 221; *SkarKaz* 519a.

»(i, nie) pismo i (a, ani też) proroctwo (a. prorockie pienie)« [*w tym*: *Pismo Święte* (*1*)] [*szyk 10*:*2*] (*12*): *OpecŻyw* 145; *LubPs* A2, B; Iáko ieſt wyelka pociechá piſmo a Proroctwá. *RejPos* 2 *marg*, A4v, 12, 12v, 66v, 135, 291 [*2 r.*]; *LatHar* 67. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»(ani) pismo, (i, a, ani) prorocy« [*w tym*: *Pismo Święte* (*1*)] [*szyk 16*:*3*] (*19*): *OpecŻyw* 145; *LubPs* A4; iże ſie wy ná proroki Swięte/ y ná inſze piſmá/ nic nieoglądaćie *KrowObr* 143; *RejAp* 84v; *RejPos* A6, 28v, 55, 77v, 113v (*13*); *BiałKat* 21; *CzechRozm* 170. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.*]

»pismo i psalmy« [*w tym*: *Pismo Święte* (*2*)] [*szyk 3*:*2*] (*5*): Romuáldus [...] dziwney świátłośći wrozumieniu piſmá y pſalmow/ á dáru płáczu nabożne^go^/ doſtał. *SkarŻyw* 574, 583; *StryjKron* 787; *CzechEp* 287; *WujNT* 814. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»pismo, (i, a, a(l)bo) słowo (Boże *a.* Pańskie)« [*w tym*: *Pismo Święte* (*26*)] [*szyk 32*:*21*] (*53*): Abowim prawdziwe ſłowo boże/ a piſmo ſwięte/ ieſt przełożone nad wſzyſtki vſtawy/ zwyczaie/ by naſtarſze były/ nad Synodi/ Concilia/ y Decrety *SeklWyzn* Cv, Cv, c2 [*2 r.*], c2v, E; *KromRozm I* B3, F4v, Lv, L2, O4v; *KromRozm II* b4; *KromRozm III* A4, F5v, Gv, Mv, M7v; *KrowObr* B2; *Leop* *A3v, *B4v; *SarnUzn* D5; *RejAp* CC4v, 11v, 88, Ee2v; *RejPos* 275; *KuczbKat* a2; *WujJud* B4, 27v, 28v *żp*; Y wierzę y przyimuię/ ále to coby prawdziwie piſmem ſwiętym y ſłowem bożym było. *CzechRozm* 22, 51; *SkarJedn* 11; *CzechEp* 123, 128, 134, 187; *NiemObr* 7; *ReszPrz* 10, 11, 70; káżdy ſwe mniemánie chce wywodzić y zdobić piſmem y ſłowem Bożym *WujNT* 460, *przedm* 3 *marg*, *s.* 9, 151, 204, 460 (*9*); *SarnStat* 638; pároboły w piśmie y w ſłowie Bożym/ ſą iáko śieći ná ptaki/ w ktorych ſię hárdźi y vporni wichlą. *SkarKaz* 82a, 635a. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»pismo i (a) świadectwo« [*szyk 6*:*1*] (*7*): Ale nietrzebá inych ſwyádkow/ gdźje nąm piſmá á ſámych ápoſtołow ſwyádectwá doſtawa. *KromRozm III* I3, H8v; *RejPos* 1v, 13, 63, 344; *SkarŻyw* 299. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»(nie tylko (*a.* jedno)) pismo a (ale (też) i) tradycyje« [*szyk 4*:*3*] (*7*): Ewángelia álbo ſłowo Boże nietylko ſie w Piſmie/ ále też y w Trádycyach álbo Podániu Apoſtolſkim zámyka *WujJud* 29, 29v, 40v [*3 r.*], 42v [*2 r.*]. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 7 r.*; *w przeciwstawieniach 18 r.*]

»Pismo Święte i (a) wiara« [*szyk 2*:*1*] (*3*): iżby káżdi miał záwżdy więcey wierzyć á ſtać przy ſzczżyrych ſłowiech wiáry ſwięthey á piſmá ſwiętego *RejPos* [36]; *BiałKat* a2; *CzechEp* 337.

»zakon (stary) i (albo) Pismo Święte« (*5*): W tym zakonye álbo piſmye świętym ſą nye tylko przykazánya y zákazánya/ ále y obyáwyenya/ ták przyſzłych yáko przeſzłych y potocznych rzeczy *KromRozm II* i4v; *SkarŻyw* 372; *WujNT* 8, Zzzzzv; *SkarKaz* Oooo2d. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

Wyrażenia przyimkowe: »wedle, (*a.* według, *a.* podług, *a.* wedla) pisma« (*136*): *KromRozm II* i2; *DiarDop* 104; Chryſtus vmárł ieſt zá grzechy náſze podług piſm/ kthemu że y pogrzebion/ y trzećiego dniá zmartwjch wſtał podług piſmá *Leop* 1.*Cor* 15/3–4 [*przekład tego samego tekstu BibRadz*, *WujJud* 25v, *BudNT*, *NiemObr*, *LatHar*, *WujNT*, **[***UstKościel* 28v, 90v**]**]; trzebáby vrzędu ktoryby rozſądźił wedle piſmá miedzy Sztánkárem á Sárnickim *OrzList* g4; *BibRadz* I 551, 1.*Cor* 15/3, 4; *GrzegRóżn*

E2, G3v [*2 r.*], Lv; *OrzQuin* T4; *RejPos* 328; *BiałKat* 76, 223v; *KuczbKat* 50; *WujJud* 2v, 25v, 39, 148; *WujJudConf* 29v; *BudNT* 1.*Cor* 15/3, 4; *CzechRozm* 14, 54v, 56; Bo wodá lud znáczy wedla onego piſmá [*Apoc* 17/1]/ wielkie wody wielki lud ſą. *SkarJedn* 318, 37, 44, 165; żeby ſię zrządzenie Boſkie wedle piſmá/ iſz ſię Meſyaſz w Bethleem národzić miał/ wypełniło: wziął z ſobą ná onę trudną y niebliſką drogę/ Pánnę bliſko iuſz rodzenia będącą. *SkarŻyw* 243, 398, 537; *CzechEp* 187, 230; *NiemObr* 77 [*2 r.*]; *LatHar* 91; *KołakSzczęśl* A2; A ten lepak ná piaſku buduie/ ktory vfa w wierze/ [...] ále nie czyni áni żywie według piſmá. *WujNT* 218, 278, 463, 603, 1.*Cor* 15/3, 4 (*8*); *WysKaz* 21; Iuriſdictiey Duchowney hámowánie według piſmá ieſt ſámołowką niezbożną. *PowodPr* 21 *marg*, 45; *SkarKaz* 313b; *SkarKazSej* 682b; **[***UstKościel* 28v, 90v**]**.

~ *Z przytoczeniem* [*w tym z zapowiednikiem*: *onego* (*18*)] (*19*): *PatKaz I* 17v; *PatKaz III* 134; Wżdy was możemy vpominác/ według onego piſmá: Káżdemu Bog poruczył o yego bliźnim (*marg*) Eccle.17. (–) *KromRozm I* Bv; *KromRozm II* p2; *KrowObr* 69, 159 [*2 r.*]; *HistRzym* 3v, 4 [*2 r.*], 6, [39]v, 87 [*2 r.*] (*10*); *ReszPrz* 27; ieſli zakon krolewſki pełnićie według piſmá: Będźieſz miłował bliźniego ſwego iáko ſámego śiebie: dobrze czynićie *WujNT Iac* 2/8.

W połączeniu z imieniem autora (*6*) *lub przymiotnikiem od imienia* (*1*) [*zawsze*: *pismo* + *określenie*] (*7*): *KromRozm II* p2; [*Krystus*] náſze złośći ná ſię wzyął y krwią ſwą odkupił/ według piſmá Páwłá s. ktory piſze: Nie koźlą krwią/ áni popiołem iáłowice żołtey odkupieniſmy [*Hebr* 9/13] *BielKron* 36; *HistRzym* 6, [39]v, 87, 93; Gdyś niechciał być gwiazdą ſwiátá tego/ wedle piſmá Sálomonowego [...] bądźże oną nędzną á márną ſolą *RejPos* 124v.

W przeciwstawieniu: »wedle pisma ... wedle podania a(l)bo tradycyjej« (*2*): Widźiſz że y wedle Apoſtolſkiego podánia álbo Trádycyey/ nietylko wedle Piſmá wierzyć mamy *WujJud* 22; *WujNT* 718 *marg*.

Wyrażenia: »wedle Pisma Bożego« (*1*): tákowy zmyſł y wykłádánie piſmá ś. znamy być prawdźiwe y ſtárożytne/ ktore ſie wedle ſámegoż piſmá Bożego czyni *WujJudConf* 33v.

»wedle pism Nowego Przymierza« (*1*): [*Antychryst* [*o papieżu*]] odſtąpiwſzy naprzod praw y zakonu Bożego/ práwá ſobie inſze vkował. Nie rządząc ſię iuż teraz áni po żydowſku/ wedle zakonu: áni po Chriſtyáńſku/ wedle piſm nowego przymierza. *CzechEp* 381.

»według pisma prorockiego, żydowskich prorokow« [*szyk 9:1*] (*9:1*): *KrowObr* 238v; przydzye ná ſwiát bogáty Pan/ [...] Według piſem Zydowſkich Prorokow/ Vkaże ſie wſzem w ciele z obłokow. *BielKron* 133v, 131v, 165v; *RejPos* 2; Márek zgołá krotkimi ſłowy początek Ewánieliey/ tylko wedle piſm prorockich przypomina *CzechEp* 306, 289, 317; *ArtKanc* D8, 20.

Zestawienie: »wedle Pisma Świętego« [*szyk 46:1*] (*47*): *SeklWyzn* Av, c3; *GroicPorz* h, x2v; *KrowObr* 85v, 181v, 189v; Narod krolow Iudá y dzieſiąći pokolenia Izráelſkiego/ według piſmá ſwiętego Párálipomenu. *BielKron* 74v; odpiſał mu [*Ekkijusowi*] Luter iż ty piſzeſz nie według piſmá s. iedno ſny á żakowſkie gadánie niczemne. *BielKron* 193, A6v, 195, 208v [*2 r.*], 211, 223, 224; *GrzegRóżn kt*; *HistRzym* 60; *WujJudConf* 44v, 124; Bez wſzey wątpliwośći y temu też/ wſzákże wedle piſmá ś. wierzę: iż Iezus Chriſtus ſyn Boży/ ieſt Bogiem *CzechRozm* 61v, 9, 23, 35v, **5v; *SkarJedn* 276; *CzechEp* 76, 91 [*2 r.*], 167, 179, 198 (*16*); *NiemObr* 110, 128; *ArtKanc* R20, S20; Liga Krześćiańſka iáká ma bydz według piſmá S. *PowodPr* 57 *marg*.

Szeregi: »według pisma i doktorow« (*1*): [*aby biskupi kapłanów*] iną przysię(gą) nie obowiązywali, jedno taką, aby powinni byli według Pisma i doktorow namienionych wykładu uczyć i kazać *Diar* 54.

»wedle Pisma Świętego i Ewanjelijej« (*1*): ieſli [*biskupi*] nie ſkatedry Moiżeſzowei vczą/ to ieſt/ nie wedle piſma ſwiętego y Ewangeliei ſwiętei/ [...] o tych [...] rozumiem y odpowiedam [...] żem bogv więczei powinien być poſłvſzny/ niżłi [*!*] cżłowiekowi. *SeklWyzn* c3.

»podług nauki i podług pism« (*1*): V nas tedy Chriſtian prawdziwych/ podług náuki Páwłowey/ y podług piſm inſzych ktore ſie do nowego przymierza śćiągáią/ [...] Nie vſtał Szábát prawdziwy *CzechRozm* 71v.

»wedla Świętego Pisma i ojcow świętych« (*1*): ćwierdzim/ wedla S. piſmá y oycow S. ſtárowieczżnych/ Greckich y Láćińſkich: iſz Syn Boży [...] zoycem iednoiſtotno Duchá S. ma *SkarJedn* 276. ~

»przeciw(ko) (*a.* naprzeciwko) pismu« = *niezgodnie a. niez pismem* (*55*): *SeklWyzn* a3, Dv; *KromRozm II* i2; *KromRozm III* M6v; *Diar* 50; *KrowObr* 223; *GrzegRóżn* I3 [*2 r.*]; *OrzQuin* X4v; *RejPos* 305; poznayże fáłſz tych/ którzy przećiwko piſmu mówią: ábyſmy ſye rodźić ſyny łáſki Bożéy mieli. *BiałKat* 253v; *WujJud* 31, 130, Nn3; *MycPrz* II B2v; *CzechRozm* 138v; *SkarJedn* 343; *CzechEp* 247; *ReszHoz* 140; *WujNT* 461, 841, 848; *PowodPr* 51.

~ *W połączeniu z przymiotnikiem od imienia autora księgi biblijnej* (*1*): Nápiſał też Rábi Elieſer [...] iż [...] źiemiá ſie s ſtáłá z mue [*!*] według Filozofow/ [...] co ieſt przećiw piſmu Moiżeſzowemu. *BielKron* 462v.

Zestawienie: »przeciw Pismu Świętemu« [*szyk 30:2*] (*32*): Odrzekałem ſie diabla/ [...] y też wymyſłow iego/ ktore ſą przeciw piſmv ſwiętemv. *SeklWyzn* f2v, d4v, f3v; *MurzNT* 91; *KrowObr* 180; Drudzy Piekło kłádą pod obłoki gdźie bárzo źimno/ [...] lecż to będźie przećiw piſmu s. *BielKron* 467, 196v, 203 [*2 r.*], 213; *WujJudConf* 51; *CzechRozm* 55v, 103v; *SkarJedn* 343, 345, 346; *CzechEp* 7 *marg*, 145, 190 [*3 r.*], 194, 198, 221 (*12*); *NiemObr* 110; *LatHar* 331; *SkarKaz* 381a. *Cf Szereg*.

Szereg: »przeciw bożym obietnicam i Pismu Świętemu« (*1*): żeby kto nie mniemał iż on [*Tertulijan*] to o cżłowieku Iezuśie Chriſtuśie rozumie/ á nie o tym tám ktorego iuż ſobie przed nim z Filozofiey/ przećiw Bożym obietnicam y inſzemu piſmu ś. zmyślili byli niektorzy przed nim/ ták piſze broniąc iedności boſkiey: [...] *CzechEp* 247. ~

W przen (*30*) : koſcioła chrzeſcijańſkiego/ na mocznei opocze piſma ſwiętego zbvdowanego/ prawdziwy biſkvp/ y głowa/ ieſt pan Chriſtus Ieſus *SeklWyzn* c2v, c3v, g4v; To tám piſmo [*Matth* 18, *Luc* 22/24–27] biye w łeb temu przełożeńſtwu Pyotrowemu. *KromRozm III* M6v; *KrowObr* 102; po iáſzczurkach/ bázyliſſkach chodzić beſpiecznie będziemy: [...] Ták nas to náſze piſmo ſwięte zbroi á potym y beſpiecznemi czyni. *Leop* *A3v; *GrzegRóżn* O2; *SarnUzn* F4; *HistRzym* 117v; *RejPos* 228; [*biskup Albinus*] gdziekolwiek przyſzedł/ piſmá S. zrzodło wypuſzczżał/ á pokrapiał ſercá wiernych. *SkarŻyw* 212; Nieſzczżeſzny [*!*] narodzie/ [...] Luter nieczżyſty [...] vmiał ći Antychryſtá ktoregoć wnośił w piſmo y wſkorę Chryſtuſowę przybráć *SkarŻyw* 520, 47, 565; ábyſmy ſię ich [*złych nauczycieli*] wyſtrzegáli/ á nie oſkarzáli ich/ heretyctwo ich śiekierą piſmá ś. odćináiąc. *CzechEp* 42; piſmá (iáko mowi [*Teofilaktus*] *in Ioan*. 10 *fol*. 345.) ſą drzwiámi przez ktore do Bogá wchodźimy

CzechEp 135, *kt*v, 37, 206; *NiemObr* 100; *ReszPrz* 11; *LatHar* +10v; *PowodPr* 64; Piſmo ś. o vmárłe ſtáránie czyni. *SkarKaz* 382à *marg*, 382a.

Zwroty: »w ustach nosić pismo« (*1*): Pogánin/ y chłop y żołnierz/ táiemnicę prawdy poznał/ á ludźie Chriſtyáńſcy/ ktorzy w vſtách noſzą piſmá/ przą prawdy. *CzechEp* 244.

»pełne uszy pisma [*o czym*] (mieć); pełne były uszy pisma [*o czym*]« (*3*;*1*): iákochmy máło wyzſzey y ſłyſzeli/ y máło zewſząd á zewſząd piſmá ſwiętego o tym nie pełne vſzy mamy/ iż przyrodzenie naſze mdłe/ [...] ſłábe bárzo ieſt *RejPos* 353v, 53v, 81, 167v.

α. *Wersja*, *egzemplarz* (*13*) : [*pierwszy autor a wykładacz ksiąg biblijej po polsku*] na wielu mieyſc od piſm Zydowſkich y Greckich dałeko [*!*] ſię odſtrzelawa/ co ſnádnie pobaczą ći ktorzy ſię iedno do práwych źrzodł będą vćiec chćieli *BibRadz* *4v, *5; *RejAp* 123v, 194v [*2 r.*], Eev; Ktore piſmá przyymowáć mamy zá prawdźiwe słowo Boże. *WujJud* 27v *marg*, 27v, Nn; [*niektórzy*] widząc fałſze y omyłki w Nowem Teſtámenćie/ á niewiedząc zkąd poſzły/ [...] te piſmá/ zá podeyrzáne/ wzgardzáią y odrzucáią *BudNT przedm* bv, *przedm* d2v; Biblia Grecka zfałſzowána/ z Zydowſkiego ſię piſmá nápráwowáłá *SkarŻyw* 46 *marg*; *ReszPrz* 11.

W charakterystycznych połączeniach: *pismo* (*jest*) *pewne* (*4*); *pismo mieć za prawdziwe*, *przyjmować* (*za prawdziwe słowo boże*) (*3*), *za podejrzane wzgardzać i odrzucać*.

b. *Rozprawa teologiczna*, *wywód*; *pogląd wyrażony w piśmie* (*266*) : *PatKaz I* 13; *KromRozm I* M3v [*2 r.*]; náyduye ſye w piſmyech nyektorych/ iż Bonifácyus papyeż v Phokáſá otrzymał/ áby koſcioł Pyotrow był głową wſſech koſcyołow *KromRozm III* O8v; *Diar* 51 [*2 r.*]; *Leop* *2v; *BibRadz* *5v; *SarnUzn* F3v; Piſmá z luckiego wymyſłu fáłeczne. *RejAp* 196v *marg* [*idem* Ee4v] 196v [*2 r.*], Ee4v; *RejPos* 275; *RejPosWiecz*[2] 92; *CzechRozm* 20v; *SkarŻyw* 411, 455; A ieſlim też w których inſzych piśmiech kogo miánował: tedy áż zá ſłuſzną przyczyną/ y to bez gniewu *CzechEp* 94, 129, 135, 192, 226 [*2 r.*], 228, 238, 412; Ci też mili Papieżowie poſtáno- wili/ áby ich piſmá/ nád wſzytkie inſze piſmá/ przednieyſze/ y poważnieyſze były *NiemObr* 157; *WujNT* 397, 515; *WysKaz* 30, 39.

pismo z kogo (*2*): Opuſzczam inſzé rzeczy y piſmá z Origeneſá dla przedłużenia *BiałKat* 278v; *WujJud* 201v.

pismo o czym (*7*): *PatKaz II* 21; w imię Páńſkie iuſz piſmá niektore o prawdźiwey Smierći/ Zmartwychwſtániu y żywoćie wieczynym weźmimy przedśię *GrzegŚm* A4v; *WujJudConf* 195v; *CzechEp* 55, 136, 237; *LatHar* 76.

pismo czyje [*w tym*: *G sb i pron* (*109*), *pron poss* (*53*), *ai poss* (*25*)] (*187*): *OpecŻyw* 74; *PatKaz I* 9, 10; anyelſky yązyk any doctorowſkye pyſma doſtathczycz ſluſznye nyemogą chwały uyelykyey yey [*Maryi*] począczya *PatKaz II* 25v, 21, 28v; *PatKaz III* 116v; *FalZiołUng* V 119; *WróbŻołt* D5v; *KromRozm I* L, N2v, N3, [P2]; z ſtárá dawná w krzeſciyańſtwye [...] poſpolſtwu żadnemu nád yego wolą biſkupá nyedawano/ co ſye znáczy z piſmá Origeneſá *KromRozm III* I7, I4, N5, P8; *KrowObr* 191; *Leop* Nn5; *BibRadz* *3v, *4v; A nietylkoć z piſmá Kromerowego wielką cześć y chwałę Koroná Polſka ma/ ále theż y z poſług iego. *OrzRozm* P4; *BielKron* 127v, 183v, 197 [*2 r.*], 199, 200v, 464; [*O Kalwinie*] Maſz iakąś wielką Iſthność zá Bogá ſwoiego Przetoć pełno w twym piśmie wſzędy they Iſtnośći *GrzegRóżn* N3, D, Nv; *OrzQuin* G3; *SarnUzn* 7v; *LeovPrzep* G2v; *RejAp* 92, 196v; *RejPos* A5, A5v, 89v, 283v, 302; *RejPosWiecz*[2] 95, 95v; *BiałKat* 6, 248v; Lecż o piſmach Doktorow ś. Kośćioł

Powſzechny/ ktoremu Duch święty ieſt obiecan/ dawno dał rozſądek *WujJud* 35v, 7, 35, 35v [*2 r.*], 36 [*2 r.*], 37v (*72*); *WujJudConf* 34v, 35v, 36v, 257; Druga drogá ku náprawieniu piſmá ś. ieſt piſmo ſtárych Theologow *BudNT przedm* d; *CzechRozm* A6, 30, 70v [*2 r.*], 124v, 125 (*70*); *SkarJedn* 27, 284, 285, 290, 297; *SkarŻyw* A4, A5v [*2 r.*], 117 [*2 r.*], 119, 202 (*12*); W ſpráwie zbáwienney ná piſmá oycow nie pátrzą wierni. *CzechEp* 35 *marg*, 26 *marg*, 55, 73 [*2 r.*], 76, 89 [*2 r.*] (*30*); *CzechEpPOrz* *4, **2, **2v, **3; Oycowie w piśmiech ſwych/ cżęſto y znácżnie błądźili: cżego ſię y Auguſtyn nie wſtydźił wyznáć *NiemObr* 175, 4, 19, 46, 61, 81 [*2 r.*] (*26*); *ReszPrz* 33, 63, 69, 101; *LatHar* 76; *KołakSzczęśl* C2; *WujNT przedm* 9, *s.* 453, 471 *marg*, 738, Yyyyy2; *WysKaz* 20, 30 [*2 r.*], 38; á nád to ieſzcże ſą piſmá niezliczone kátolikow tego wieku/ ktorymi ſekty z ſobą ſámy walczące doſyć ſą przekonáne. *PowodPr* 46, 36, 37, 40; *SkarKaz* 43a, 81b. *Cf Zwroty*, *Wyrażenie przyimkowe*.

W połączeniach szeregowych (*8*): Bo wſzytko vnich [*u heretyków*] zárázliwe/ y mowá/ y kśięgi/ y piſmá *SkarŻyw* 483; *CzechEp* 76, 152; [*w księgach Lutera*] iedney ſnadź kárty nie przeczytaſz/ żebyś piſmá piſmu/ mieyſcá mieyſcu/ wykłádu wykłádowi/ rożnego y przećiwnego nie nálazł. *ReszPrz* 55, 33, 63; *WujNT* 738.

W porównaniu (*1*): iáko dźień od nocy/ ták ich [*ojców piszących przed koncylijum niceńskim*] piſmá/ od pośledniey ſzych rożne ſą. *NiemObr* 175.

W charakterystycznych połączeniach: *pisma aryjańskie*, *doktorow* (*świętych*) (*doktorowskie*) (*17*), *filozofow*, *heretyckie*, *katolikow* (*3*), *ludzi uczonych* (*świętych*) (*ludzkie*) (*8*), *mędrcow*, *odszczepieńcow*, *ojcow* (*starych*, *świętych*, *kościoła*) (*ojcowskie*) (*10*), *papieżow* (*3*), *patresow* (*starych*) (*3*), *prorockie*, *starych* (*stare*) (*4*), *teologow*, *żydowskich rabinow*; *w połączeniu z imieniem autora* (*5*); *z przymiotnikiem od imienia autora* (*10*); *pisma głębokie* (*2*), *gruntowne*, *jadowite*, *mądre*, *nauki wielkiej*, *nieustawiczne*, *niezgodne*, *nowe*, *odmienne*, *proste*, *przeciwne*, *uczone*; *pisma powiedają*, *sprawują* [*co*], *świadczą* (*dają świadectwo*) (*3*); *pismem* (*z pisma*) *pokazuje się* (*5*); *najduje się w piśmiech* (*3*); *odstąpić pisma*; *z pisma doczytać się* [*czego*] *nie moc*, *mieć* [*co*], *wywiadować się*; *pismu wierzyć* (*wiarę dawać*) (*7*); *pismo w podeźrzeniu mieć*, *odmienić*, *potwierdzić* (*2*), *przyjąć*, (*s*)*przewracać* (*2*), *wywracać*, *zagęścić* [*czym*], *zganić*; *w pismo wglądać*; *pismem* ([*czyim*]) *brakować* (*3*), *brzydzić się*, *dowodzić* (*dowieść*, *wywodzić*) (*8*), *oślachcić*, *oświadczyć*, *ozdobić* (*4*), *podać* (*2*), *podpierać*, *rzecz odprawować*, *walczyć*, *zbić*; *w piśmie*(*ch*) *błądzić*, *należć* [*co*], *podawać*, *wywodzić*, *wyznawać* (*2*).

Zwroty: »pismo czytać, czytający; czytanie pisma« [*w tym*: *czyje* (*11*)] [*szyk zmienny*] (*10*:*2*;*2*): A nye mnimay iżeby to nowa rzecz byłá y nyezwyczáyna/ zábránýáć czytánya piſmá kácerſkyego. *KromRozm I* N2v, N2v; *KuczbKat* 210; *SkarŻyw* A4v, 203; ktokolwiek iedno báczny cżytał piſmá moie nigdy mi z nich *Sabellianiſmu*, zádáć nie może *CzechEp* 313, 136, 404; *CzechEpPOrz* *2; *NiemObr* 40, 123; *LatHar* +5; *SarnStat* 197, 923.

»pismo przywodzić« [*w tym*: *czyje* (*1*)] (*3*): *WujJud* 56, 194v; W kazániu ſwym trudnych á ſubtelnych rzecży rzadko vżywał: y piſmá doktorow S. máło przywodził *SkarŻyw* 312.

Wyrażenia: »fałszywe pisma« [*szyk 3*:*1*] (*4*): *WróbŻołt* D5v; *KrowObr* 77; [*Luter pisał*] á iż iádę ná fáłſzywe piſmá/ to cżynię przykłádem Kryſtuſowym y Apoſtołow *BielKron* 195v; *RejZwierc* 266v.

»pismo głębokie« [*szyk 1*:*1*] (*2*): *RejKup* m5; ábyśćie ſye ná kazániach nie báwili piſmem głębokim/ gdy wam o Wiárę idźie *OrzQuin* Aa3v.

»greckie [= *wschodniochrześcijańskie*] pisma« (*1*): Bázylius y Názyánzenus/ [...] przez trzynaśćie lat/ porzućiwſzy wſzytkie Greckie piſmá/ ſámego ſię piſmá ś. vczyli *SkarKaz* 81b.

»pismo gruntowne« [*szyk 1:1*] (*2*): *BielKron* 25; s przeſládowce wiernych [*świętego Pawła*] káznodzieię mamy. Y wiele inych ktemu przywieśćby ſie mogło/ A gruntownemi piſmy tego ſie dowiodło. *RejAp* Ff5.

»pismo kościelne« [*szyk 1:1*] (*2*): *WujJudConf* 127v; Szukáć tedy ich żywotow mamy wkośćielnych piſmach Doktorow świętych *SkarŻyw* A5v.

»pismo krześcijańskie« (*2*): A ná tych dwoich [*Adamie i Ewie*] wſzytko piſmo krześćiáńſkie zależy/ ábowiem w tych náyduią ſie przykłády figurowane *BielKron* 4, 46.

»pismo sw(oj)ej (*a.* wielkiej) nauki« (*3*): *SkarŻyw* 389, 393; A iż drudzy piſmá ſwoiey náuki zoſtáwili/ bárzo nas vmocniáią w prawdźie Kátholickiey. *SkarKaz* 43a.

»obłędliwe pisma« (*1*): Abyś ſie też ty w żadne obłędliwe piſmá áni rády nie wdawał/ iedno w ty ktore tobie ſą iáwnie á iáſnie przez Duchá s. ſpráwione á opowiedziáne *RejPos* 117.

»pisma ruskie [= *wschodniochrześcijańskie*]« [*szyk 3:3*] (*6*): [*Grekowie* [*tj. chrześcijanie wschodni*]] nas Kátholiki zwáć do tego cżáſu w piſmách ſwoich Ruſkich bluzniercámi ná Duchá S. y Heretykámi nieprzeſtáią *SkarJedn* 275, A3v, 161, 232 [*2 r.*], 381.

»święte pismo« (*2*): [*u kościołów*] ſą Doktorowie/ álbo czytáiący Práwo duchowné y święté Piſmo [*Lectores iuris ac Theologiae JanStat* 197] *SarnStat* 197 [*idem*] 923.

»pisma zakonne« (*1*): kazń oná/ vczyniona byłá nie przećiw tákiemu Heretykowi/ ktoryby ſobie ſam wedle zdánia ſwego co z piſmá ś. polubił y obrał/ [...] ſtoiąc przedśię przy Bogu iedynym ſtáteczżnie/ y przy inſzych práwách/ y piſm [*errata zmienia*: piſmách] zakonnych *CzechEp* 33.

Szeregi: »pisma i historyje« (*1*): doſtáteczżnie ſię to z rozmáitych piſm y Hiſtoriy pokázáć może/ iż nie tylko Greckie/ zbory / ále y Azyátyckie/ [...] nigdy żadney zwierzchnośći/ y eminencyey Papieſkiey/ nád ſobą nie wyznawáły. *NiemObr* 59.

»(tak(ież)) pismo, (i, jako też) kazanie« [*szyk 2:1*] (*3*): wyele tych ieſth/ ták duchownych iáko ſwieckich/ ktorzy [...] wyznáwáią iż ſie wiele náuczyli z Luterowego kazánia/ tákież ſpiſmá *BielKron* 199; *RejAp* 92; *WysKaz* 20.

»księgi i pisma« (*1*): WE wſzytkich kśięgách ſwoich y piſmách náuki wielkiey/ ktorymi kośćioł okraśił [...] mocnym ieſt wyznawcą y obrońcą wiáry Troyce S. y Boſtwá Chryſtuſa *SkarŻyw* 393.

»(i) mowa (*a.* rozmowa) i (abo) pismo« [*szyk 5:2*] (*7*): A ták y piſmá y rozmow kácerſkich odſſczepyeńcow/ bárzo ſye ſtrzedz trzebá. *KromRozm I* N3; *CzechEp* 72, 73 [*2 r.*], 74, 187; Apoſtołowie [...] ſłowá y ſpráwy táiępne świętych Sákrámentow vmyſlnie zákrywáli w mowách y w piſmách ſwych *WujNT* 453.

»nauka i (a, abo) pismo« [*szyk 6:5*] (*11*): *KromRozm I* L; A ktora ſie kolwiek náuká ábo piſmo nie zgadza s ſłowy ſwiętemi iego/ iuż ieſth fáłeſzne *RejPos* 190, A5, A6; Nowochrzczeńcy wzbudźili błąd z Luterowégo piſmá y náuki. *BiałKat* 248v *marg*; *WujJud* 32; *SkarJedn* 285; *SkarŻyw* 278, 336; *CzechEp* 98, 348.

»pisma i wykłady« (*3*): *WujJud* 35; piſmá/ ich [*Patresów*] y wykłády/ daleko trudnieyſze ſą/ niż to ſłowo Boże/ ktore oni wykłádáią. *CzechEpPOrz* **2v, *4.

»pisma i wymysły« (*3*): *RejAp* 163; *RejZwierc* 8v; Ale ieſli piſmo ś. trudne: izaż nie dáleko trudnieyſze piſmá/ y wymyſły ludzkie *NiemObr* 81.

»wywody, (potym (i)) pismo« [*szyk 2:1*] (*3*): *CzechRozm* 164v, **3v; Bo to ieſt właſnie Heretyctwo/ piſmu wywodom/ oycow S. mieyſcá nie dáć: á ná ſwym tylo przeſtáwáć. *SkarJedn* 297.

Wyrażenie przyimkowe: »według (*a.* wedle, *a.* wedla) pisma [*czyjego*]« (*4*): pirwey ma wierzyć toż ſie okrzćić/ według piſmá ſwiętego Auguſtyná. *BielKron* 158; *CzechEp* 214, 350; *ReszPrz* 53.

c. *praw. Tekst o charakterze prawnym lub urzędowym*; *scriptura Mącz*, *Modrz*; *litera*, *scriptum JanStat* (*40*) : *MetrKor* 26/62; JKM [*zamieszania w Koronie*] cirpieć nie chce i karać będzie każdego jako violatorem pacis publicae. A to oznajmi pismem jako uniwersały po wszej Koronie. *Diar* 57, 51, 52; to mamy z poruczenia braciej swej, aby to tak WM pismem RP opatrzyć a obwarować raczyli, jakoby nic to przywilejom na potym nie szkodziło *DiarDop* 115, 115 [*2 r.*]; *KrowObr* 31v; [*Jagiełło*] Zyemie/ Litewſką/ Zmodzką/ Ruſką/ ku Polſzce/ iáko przez poſły bráćią ſwą obiecał/ przyłączył/ wćielił/ piſmem y przyſięgámi tho vtwierdził. *BielKron* 381v; *ModrzBaz* 29v; Práwo ieſt ktore piſmem ſtánowi co chce/ ábo roſkázuiąc/ ábo zákázuiąc. *GórnRozm* E2v; *Calep* 462b; PIĄTE KSIĘGI PRAWA KANCELLARIIEY: W KTORYCH SIE ZAMYKA WSZYSTEK PORZĄDEK PISM KROLEWSKICH Y SEYMOWYCH *SarnStat* 315; Vrzędy Kánclerzá y Podkánclerzego. [...] do cudzych źieḿ piſmá y Expedicię wypráwowáć. *SarnStat* 316, 40, 61, 950, 1021, 1225; *SkarKazSej* 687b.

pismo o czym (*4*): *Diar* 57, 72; Widziałem, ze y w piſmá ktore o wárunkách, Y obietnicách płonych od Mo[n]luká były Dawáne: Sledzie potym vwiiano w iátkách *CiekPotr* 50; *SkarKazSej* 678a.

Wyrażenie: »pismo prawa« (*1*): ktoby mouyl yſzby panna marya była począta wpyervorodnym grzechu byla by ſromota yezuſouy [...] Kthory uyvod yeſth s pyſma praua czeſarſkyego *PatKaz I* 5.

Szeregi: »listy i pismo« (*1*): A żeby té Dekréty Królewſkié z czáſem z pámięći ludzkiéy niewypádły/ zwykli ie ku wiekuiſtéy pámięći Liſty y piſmem wárowáć. *SarnStat* 908.

»litera i pismo« (*1*): literá y piſmo zá nikim dekretu nie vczyni/ iedno vrzędowi vkázuie iáko poſtąpić ma *SkarKazSej* 698a.

»pismo i napisanie« (*1*): Aby błąd zápámiętánia ſpráwam/ które ſie zá czáſem dźieią/ nie przynióſł ſzkody iákiéy/ [...] áby tákowé rzeczy piſmem y nápiſániem świádków wieczné były czynioné [*ea literarum apicibus et testium annotatione perennare*] *SarnStat* 381.

Wyrażenie przyimkowe: »wedle pisma« (*1*): swiadczę ssie vami Miamikv vozny i slachto iż mi sie nye wedle vgody y nie wedle pisma stało *ZapWar 1551 nr 2684*.

α. *Dokument*, *papier lub pergamin z napisanym tekstem*; *nota JanStat* (*11*) : napiſſawſchi ſobye na karthke vidzenye ono roſproll skorą na nocze [*lege*: nodze] y wlozil ye thamo y wyſchedl, thakze mocza piſma onego czuda czinyl *LibMal 1554*/190v; ktho ſye przy iż nie ieſt piſmo iego/ táki ma przyſyądz ſámotrzeć/ iż ono piſmo nie ieſt iego/ áni pieczęć iego/ áni kiedy było *GroicPorz* y3; Authentica scriptura, Wzięte piſmo/ któremu nie może gány dáć/ ani go odrzucić gdy niem potwierdzáyą. *Mącz* 22a; Bo co waży párgámin/ y gęſté pieczęći Przy piſmie záwieſzoné/ ieſli niémaſz chęći? *KochProp* 15; O Pismo to ktore dał nasię wiezniom tym Pan Hetman tak postąpi wtym Krol IM iako ratio R.P. bedzie potrzebowała *ActReg* 78; [*pisarze*] od káſſowánia zapiſu nie więcéy/ iedno

groſz zá pámiętné y zá piſmo áby bráli *SarnStat* 819; Nie tobie ten liſt ſłuży bráćie co go nośiſz: Y nie ſłuſznie iáłmużny ná to piſmo prośiſz. *KlonWor* 54, 53.

Zwrot: »pismem kwitować« (*1*): nynyeysem pyssmem onego [*Filipa Trcieńskiego*] qwythwya y zapysh kasswya a wnywecz obracza y vmarza. *ZapWar 1548 nr 2667*.

Przen (*1*) :

Szereg: »cyrograf i pismo« (*1*): nie od ziemſkiego krolá/ ále od onego Krolá á Mocarzá niebá y zyemie/ przydzye do ciebie [*poseł*] s pewnemy cyrography iego/ s piſmy iego/ á práwie nie ináczey iedno iáko z wierzącemi liſty od niego. *RejPos* 317v.

2. *Napis*; *scriptura Vulg*, *PolAnt*; *scriptus PolAnt* (*21*) : tham ſſą groby Tatarszkie mvrowane spysmem *LibLeg* 9/51v; *PatKaz II* 60v; *RejZwierz* 11v; A tenći ieſt przepis onego piſmá/ Oſmegonáſtego dniá/ mieſiącá Elul/ [...] *BibRadz* 1.*Mach* 14/27, *Eccli* 45/12; Przynieſli tedy [*Żydzi*] s każdego narodu po rozdze/ y Aaron z narodu Lewi/ naznáczone piſmem *BielKron* 41v, 10v; ná onym liśćie było przykazano tegoto młodzieniaſzká zábić. Tedy on kápłan wyſkrobał tho piſmo bárzo ſmyſlnie *HistRzym* 134; A on pápir poki ná nim piſmo nie było był proſtym pápirem/ á gdy ná nim nápiſáno wolą onego człowieká/ iuż nie bywa proſtym pápirem ále teſtámentem. *RejZwierc* 197; *SkarŻyw* 566; náleźióno nád nim piſmo ná wapnie żelázem/ ábo nożem wykréślone témi ſłowy/ hic Regnum mutabitur. *KochWr* 40.

Zwroty: »czyść pismo« (*1*): gdyżem z przygody cżedł piſmo ná tym ręcżniku/ vbacżyłem wnetki że koniec moy byłby śmierć okrutna *HistRzym* 58v.

»wytłoczyć pismo; pismo wytłoczone« (*1*;*1*): [*Histykus*] ogoliwſzy poſłowi głowę/ wytłoczył ná ſkorze piſmo/ by od krolá Perſkiego odſtąpili *BielKron* 116v, 116v.

Wyrażenie: »pismo (na)pisane« (*3*): A toż to ieſt piſmo ktore rozdzielnie nápiſáne ieſt [*Et haec scriptura quae designata* (*marg*) *exarata* (–) *est PolAnt*]: Mane/ Thecel: Ffáres. *Leop Dan* 5/25; *HistRzym* 58v; otworzył grob: y nálaſł [...] zapis/ ná ktorym iuſz było świeże piſmo ręką onego vmárłego piſane wty ſłowá: Ia [...] *SkarŻyw* 102.

Szereg: »znak abo pismo« (*1*): iákoby był ná káżdey [*chorągwi*] ſwoy oſobny znák ábo piſmo po ktorymby znał káżdy ſwego przełożonego *BielSpr* 6.

Przen (*3*) : Iużem on Cyrográph zdrápał Ktoryś był cżártu ná śię dał. [...] Zmázałem y piſmo z niego *MWilkHist* F3.

Zwrot: »pismo napisać, pisane« (*1*:*1*): [*Pan Bog na*] świętych ſwych znácżnieyſzy ieſt/ y lepſze á cżytelnieyſze piſmo/ ktorem ſie nam oznaymuie/ ná nich nápiſał. *SkarŻyw* A3, A4.

3. *Pisanie*, *utrwalanie tekstu przy pomocy znaków graficznych*; *litera Mącz*, *Modrz*; *literatura*, *scriptus Mącz* (*263*) : Wkażdym piſmie wielé na tym náleży/ aby każdé ſłowo było czytáno i piſáno/ nie iako tako/ ale pewnym obyczaięm *MurzOrt* B; *GliczKsiąż* N6; od Káldeycżykow Babilonicy y Zydowie piſmá náwykli/ á od Bábilończykow Grekowie z Láćinniki *BielKron* 5v; Gdyż tedy tákie rzecży [*wiadomości o dawnych dziejach*] ſą wątpliwe/ przez dawność á niepiſánie pierwſzych ludzi/ muſiem ſie do tych vćiekáć ktore ſą piſmem náznáczone. *BielKron* 335, 3v, 427; co w Xięgach dobrze opiſano ieſt/ to więcznie trwa: wyiąwſzy by ſię piſmu nieiakie malowanie/ albo wyrycie na marmorze/ albo vlanie nieiakie z rozmaitych kruſzczow rownać nieco chćiało. *KwiatKsiąż* G4v;

Literatura constat ex literarum notis, Piſmo bywa ſtáwiáne z znáków liter. *Mącz* 250c, 374b; [*starzy monarchowie*] ſpráwy ſwoie Rycyrſkie piſmem opráwowáli *BielSpr* 28v; *SkarŻyw* 47, 364; *NiemObr* 72; nie przy káżdym rozſądku może wſzyſtkiego pámięć znośić. Dla tegoż zową piſmo/ *Secunda memoria*. *GostGosp* 1; A od controwerſiiéy/ gdźie iuż nie máło piſmá/ tymże obyczáiem ma bydź płácono Piſárzowi *SarnStat* 1158; dla tego piſmo ludźie náleźli: áby to co chcemy mieć ná potomné czáſy pámiętné/ piſmem było obwárowano y podpárto. *SarnStat* 1210; *SkarKaz* Oooo3a.

I sg w funkcji przysłówka: »pismem« = *na piśmie*, *pisemnie*; *literis Mącz*; *apicibus literarum JanStat* (*34*): *KromRozm II* h4v; kthory narod ná świecie náwykł pierwey piſáć iáko Grekowie/ Włochowie/ ći ſwoie dzieie piſmem iáwnie wyſtáwili *BielKron* 337v; Proscribo aliquid per scripturam, venale propono et publico, Oznaymuyę piſmem/ że mi yeſt nieco przedáynego *Mącz* 375c; *RejZwierc* A2; *Oczko* 8v; *StryjKron* A6; *CzechEp* 418; *GórnRozm* Fv; gdy Krol grał Wárcaby/ niktory przyſtąpiwſzy do niego/ imioná przyſądzonych ludzi opowiedał mu piſmem *Phil* L3; Ponieważ niepewna ieſt á nie trwáła pámięć ludzka/ zwykli ſą ludźie piſmem to opátrowáć [*scripturae comendare JanPrzyw* 52]/ czego wieczną pámięć mieć chcą. *SarnStat* 11, 249, 998, 1066, 1210. *Cf W przeciwstawieniu*, »pismem osięgnąć«, *Szeregi*.

W przeciwstawieniu: »pismem ... usty i kazanim« (*1*): Ewánielia y náuká o práwdzie Chryſtuſa Páná náſzego/ nie piſmem ſię żádnym ludziom podawáłá: ále vſty y kazánim ſię Apoſtolſkim po świećie wſzytkim ſzerzyłá *SkarŻyw* 363.

W charakterystycznych połączeniach: *pisma nawyknąć* (*2*); *pismu przewyknąć*; *pismo należć*; *pismem naznaczony*, *obwarować* ((*ob*)*warowany*) (*3*), *odprawić*, *opatrować*, *opowiedać*, *oprawować*, *oznajmować*, *poda*(*wa*)*ć* (*podany*) (*4*), *podparty* (*2*), *stanowić*, *na świat wydawać*, *ku wiadomości przywodzić*, *wieczne czynić* (*2*), *wiecznej pamięci oddawać*, *wyjawić*, *wyrażony*, *wystawić*, *zganić*, *zniszczyć*; *w piśmie robić*, *zamkniony*.

Zwroty: »pismem osięgnąć (*a*. osięgać), osięgnienie, osięgniony« = *literis consignare Mącz* [*szyk zmienny*] (*6*:*1*:*1*): Exequentissimus, Który zwłaſzczá/ ſtáre hiſtorie rządnie piſmem oſięgnął wypełnił y wyrádźił. *Mącz* 385c; Testata et consignata monumentis antiquitas, Piſmem oſięgnione dzieye ſtároświeckie. *Mącz* 392c, 215b, 250d, 304a, 375c, 392c, 461a.

»uczyć (się), nauka, nauczon pisma; pismu [*kogo*] uczyć« = *docere literas Mącz* (*4*:*1*:*1*;*1*): *BielŻyw* 79; *GlabGad* A2; NIemiecki narod [...] áż gdy ſie Krześćiány ſtali przez przypędzenie Kárłá wielkiego/ toż ſie piſmá vczyć poczęli *BielKron* 281v, 142v, 144v; [*dziatki*] ná pierwſą [*!*] naukę piſm w ten czas maią być dani/ gdy napierwey poczną dobrze mowić. *KwiatKsiąż* N3v; *Mącz* 93b.

»umieć, umiejący pismo; umiejętność, nieumiały pisma« = *noscere a. scire*, *sciens literas PolAnt* [*szyk zmienny*] (*9*:*2*;*1*:*1*): *BielKron* 184v, 187v, 203, 281v; iáko prawdziwa ſławá ná piſmie záwiſłá/ [...] chybá ći ludzie nie widzą/ ktore pan Bog ná tym ſkarał/ iż piſmá nie vmieią. *GórnDworz* G4v, G5 [*2 r.*]; *BudBib Is* 29/11, 12 [*2 r.*]; ludźie nieumieiący piſmá [*homines sine literis*]/ trzymáią vrzędy ludźiom vczonym należące *ModrzBaz* 135v; *BielRozm* 27; *SkarKazSej* 684b.

»pisma nie znać« = *literas ignorare Modrz* (*2*): z iednego ięzyká [*słowańskiego*] wyele ſie ich vrodziło roznych: gdzye ná ten czás/ iż áni piſmá/ áni náuk nie ználi/ wielka grubość iáko w ſámych ludziech/ ták y w ięzykach byłá. *GórnDworz* F4v; *ModrzBaz* 141v.

Wyrażenia: »w piśmie biegły« (*1*): [*przywiedzienie Litwy na drogę światłości*] inák nie rozumiámy móc bydź/ iedno zá pomocą ludźi tákowych/ których w piſmie biegłych bydź rozumiemy [*in fundamentis scripturarum peritos esse JanStat* 215] *SarnStat* 195.

»pisma świadectwo« (*3*): opátrzna ludźi mądrych poſtánowiłá roſtropność ſpráwy wieczney pámięći godné piſmá świadectwem ku wiádomośći potomſtwu przywodźić. *SarnStat* 1185 [*idem* (*2*)] 1036, 1056.

»własne pismo« = *idiographum Mącz*, *Calep* (*3*): Idiographum, Właſne piſmo álbo właſna ręká. *Mącz* 164b, 195d; *Calep* 500b.

Szeregi: »żywym głosem albo pismem« (*1*): ieſt ná woli Sędźiego kázáć pozwáć żywym głoſem álbo piſmem/ okrom pewnych przypadkow/ w ktorych liſtowny pozew ieſt potrzebny *GroicPorz* pv.

»tak mową jako i pismem« (*1*): Co ſię tknie wiáry: którą X. K. ſwoią/ z ſpołnabożnikámi ſwymi názywa/ żebym ią ia niſzczyć miał/ ták mową iáko y piſmem: tego ſię ia nie przę *CzechEp* 72.

»pismem i pieczęciami« (*1*): wątpliwośćiom mądrze zábiegamy/ gdy ſpráwy zá czáſów náſzych przypadáiącé piſmem y Pieczęćiámi [*literarum apicibus et sigillorum JanStat* 750] wieczné czynimy. *SarnStat* 992.

»słowy (*a*. świadectwem słownym) albo pismem« (*2*): LVdzkiégo narodu ſpráwy ieſli nie będą podpárté świádectwem ſłownym/ álbo piſmem [*voce testium*, *aut testimonio literarum JanStat* 1116] prędko przechodzą/ y práwie od pámięći ludzkiéy odpadáią. *SarnStat* 249, 1004.

»pismem i świadki (*a*. napisaniem, *a*. przypisaniem świadkow)« = *literarum apicibus et testium annotatione JanStat* (*3*): ſpráwy świátá tego zápámiętáłyby ſie prędko/ by ich piſmem y przypiſániem świadków [*literarum soliditas et testium adnotatio JanStat* 795] wieczney pámięći nie oddawano. *SarnStat* 1052, 368, 997.

»pismem i (a, albo) ustnie (*a*. ustną nauką)« [*szyk 2:1*] (*3*): [*są sprawy*, *które*] vżywánim á vkazánim wyęcey niżli piſmem álbo vſtną náuką ſą podáne. *KromRozm II* h2; *NiemObr* 153; *PowodPr* 61.

Wyrażenia przyimkowe: »bez, (o)krom, procz pisma« = *nie zapisane* (*17:6:1*): *KromRozm II* g2v, i; *RejZwierc* 215v; *SkarŻyw* 93 [*2 r.*], 363 [*2 r.*], 364, 456 [*2 r.*]; odſzczepieńcy błądzą/ mowiąc że wſzytko nápiſano: y żadnych trádiciy ábo náuk Apoſtolſkich/ bez piſmá podánych nie przyimuiąc. *WujNT* 391, 606, 841 [*3 r.*], Cccccc2; bez Piſmá Apoſtołowie náukę zoſtáwili *SkarKaz* Oooo2b.

~ *W przeciwstawieniu*: »bez pisma ... z podania ustnego albo cichej sprawy« (*1*): we wſſem/ co on [*kościół*] bez piſmá z podánya vſtnego/ álbo też ćichey ſpráwy páńſkyey álbo Apoſtołow yego przyyął/ [...] zupełną wyárę dáć mamy *KromRozm II* t3v.

W charakterystycznych połączeniach: *bez pisma podać* (*dać*, *podany*) (*10*), *przyjąć* (*przyjmować*) (*4*), *uwierzyć*, *wyszło na jaśnią*.

Szeregi: »(bądź, lubo, tak) na piśmie, (bądź, lubo, jako i, ale) bez (*a*. (o)krom) pisma« (*5*): *KromRozm II* gv; *KromRozm III* A4v; nie wſzytko Apoſtołowie ná piſmie dáli: ále wiele okrom piſmá. *SkarŻyw* 93; *WujNT* 714, 717.

»bez pisma i słownie« (*1*): Błądzą tedy ſektarze/ ktorzy trádiciy Apoſtolſkich/ to ieſt ſłowá Bożego bez piſmá y ſłownie podánego nie przyimuią *WujNT* 799. ~

»z pisma« = *napisane*; *de scripto Mącz*, *Modrz* (*6*): [*wyrok*] z piſmá lepiey cżytáć: tákby áni Piſarz/ áni ſtrony/ żadnego wątpienia niemiáły o wyroku ná piśmie podánym: ponieważ o one ktore nie z piſmá ſkázuią [*sine scripto ferentur*]/ niemáłe ſwary miedzy ſtronámi bywaią. *ModrzBaz* 92v.

~ *W przeciwstawieniu*: »z pamięci ... z pisma« (*1*): Memoriter exponere aliquid, Z pámięći á nie z piſmá co przed kim przełożić. *Mącz* 215c.

Zwrot: »z pisma czytać (*a.* czyść), czytan« = *de scripto dicere Mącz*; *de scripto proferre a. recitare Modrz* (*3:1*): *Mącz* 78b; Bo ſię te rzeczy zdádzą być lepiey rozmyślone y rozważone/ ktore z piſmá cżytáią: y niemoże być o tem wątpienie co ieſt zápiſano. *ModrzBaz* 88, 92v; *SarnStat* 868. ~

»na piśmie« = *napisane*; *per scripturam Vulg*; *scripta*, *in scriptura PolAnt*; *scriptis*, *literarum monumentis Modrz*; *in scripto a. scriptis JanStat* (*146*): *SeklKat* Z3; Mająli ty majętności wolność? Mają na piśmie tylko, ale im nie idzie. *Diar* 34; [*wszyscy o konstytucyi*] inaczej wiedzieć nie mogą, jeno gdy będzie na piśmie do wszech powiatow rozesłana i obwołana. Przetoż tego potrzeba, aby była na piśmie. *Diar* 58, 33, 78; *Leop* 2.*Par* 36/22; *BielKron* 374; popiſzę wſzyſtko/ co ſye tu mówi/ y poślę ná piśmie w ręce Pánu Mikołáiowi Syenickiému *OrzQuin* D4; *RejAp* AA2v; *GórnDworz* A3, K5v; [*Mojżeszów zakon*] ná piſmie y kámiennych tablicach był wyrážony. *CzechRozm* 89v; *ModrzBaz* 134v; *NiemObr* 75, 76; *PaprUp* L4; iáko ich [*mat*] wiele trzebá ná ktorą ſzkutę/ to ná piſmie wſzyſtko mieć. *GostGosp* 90, 8, 72, 74; *JanNKar* D3v [*2 r.*]; Zeznánié z Grodu z innégo Powiátu ná piſmie ták wiele wazy [*!*], iákoby Wozny oblicznie zeznał. *SarnStat* 575.

~ *W połączeniu szeregowym* (*1*): [*słowo boże rozumie się*] o wſſelkim poſelſtwye poćyeſſnym á zbáwyennym/ od Bogá/ bądź ná piſmye/ bądź vſtmye/ álbo też ćichą ſpráwą przez páná Kryſtuſá/ y ápoſtoły yego nąm podánym *KromRozm III* B7v.

W przeciwstawieniach: »ustmie (*a.* ustnie) (*5*), cichą sprawą (*2*), słownie (*2*), słowne [*co*], w tradycyjach albo w podaniu, zwyczajem ... na piśmie« (*8*): nowy zakon Kryſtuſow nye ná piſmye/ ále vſtmye/ á po częſci też ćichą ſpráwą/ yákoś ſlyſſał/ yeſt nam podan *KromRozm II* n3v, g4, iv; *KromRozm III* Cv; *Mącz* 254d; *WujJud* 28v, *CzechRozm* A4v; Przetoć iedne rzeczy Apoſtołowie S. podáli ná piśmie/ á drugie słownie *SkarŻyw* 456.

W charakterystycznych połączeniach: *na piśmie obwołany*, *okazać* (*pokazać*, *ukazować*) (*5*), *posłać* (*posyłać*) (*3*), *powiedzieć*, *przynaszać*, *przypominać*, *przysłać*, *rozesłany*, *rozkazować*, *wyrażony*.

Zwroty: »na piśmie mieć« = *jest napisane* [*szyk zmienny*] (*3*): A vyemy theſz y mamy na pyſſzmye yako szą stharadawna granycze *LibLeg* 7/69, 11/81; *BielKron* 427.

»na piśmie poda(wa)ć (*a.* da(wa)ć, *a.* wyda(wa)ć), podany (*a.* (wy)dany)« = *in scriptura dimittere PolAnt*; *praecipere*; *tradere scriptis mandatus Modrz*; *dare in scripto*, *in scriptis tradere JanStat* [*szyk zmienny*] (*44:23*): *MetrKor* 40/810, 61/223, 223v; Czosz powyedzial od pana swego y czos na pysmye dal temv krol ye^{go} M. dobrze wirozvmial. *LibLeg* 11/48v, 10/120v; *RejKup* dd4v; *KromRozm II* h4, gv, h4v, iv, n3, n3v, t3; *KromRozm III* B7v, Cv; spisek ten odłożenia egzekucyji od WM nam na piśmie będzie podan. *Diar* 29, 44, 54, 58, 70; *KrowObr* 31; *LeszczRzecz* A3v; *BibRadz* *4v; Libellus, Sądowna żałobá ná piśmie dána. *Mącz* 191d, 353a; *RejAp* 11v; *GórnDworz* F3; *GrzepGeom* L; *RejPos* 230v; *BiałKat* 43v; właſnych imion oſob tych nie przypominamy/ Ktorych ſpráwy tu ná piſmie ludziom podawamy. *HistLan kt*v; *RejZwierc* 4v; *WujJud* 28v; *WujJudConf* 130v; *BudBib Eccli*

39/36[38], 3.*Esdr* 4/42; *Strum* A2v; *CzechRozm* A4v, 25v, 69, 88v, 89; *ModrzBaz* 92v, 134v [*2 r.*]; *SkarJedn* A4, A4v; *SkarŻyw* 93, 171, 456; *CzechEp* 417; *NiemObr* 72, 76, 164; *GórnRozm* D2v, F4; Więc y potomſtwu/ ná piſmie podamy/ Ze ćię/ wieczney cżći godnym/ Pánie/ znamy. *GrabowSet* V v; *WujNT* 129, 714, 717, Bbbbbb4v [*2 r.*]; *SarnStat* 144, 535, 807, 812, 1198.

»na piśmie zostawić (*a.* zostać, *a.* pozostawić *itp.*), (jest) zostawiony (*a.* pozostawiony)« = *relinquere scriptum*, *literarum monumentis mandare Modrz* [*szyk zmienny*] (*35*:*14*): Ná piſmye nam nic [*Pan Krystus*] nye zoſtáwił *KromRozm II* b4v, g4; *Diar* 49, 68; *RejWiz* 155; Y toć też ná piſmie zoſtáło [*Erat autem in scriptura*]/ iż [...] *BibRadz* 2.*Mach* 2/4; *RejAp* AA3; oto wnet mamy Ewányelią thych ſwiętych ſłow iego/ ktorą nam ná piſmie zoſtáwić raczył Máttheuſz Ewányeliſtá ſwięty tymi ſłowy. *RejPos* 287, 45v, 61v, 161, 182v, 183 (*18*); *HistLan* A2v, F4v; *RejZwierc* A3, 5, 200; *WujJudConf* 80; *RejPosRozpr* b3; *RejPosWstaw* [143[3]]; *BudBib* 2.*Mach* 2/4; *CzechRozm* 83, 137, 192, 250; *ModrzBaz* 98v, 128v, 140; *SkarŻyw* 363; [*w Starym Testamencie*] vmowá/ y poſtánowienie Boże/ ná piſmie/ dla wieczney pámiątki pozoſtáwione było. *NiemObr* 72, 70, 72, 73, 74, 80; *WerGośc* 209.

Szeregi: »(bądź, lubo, tak) na piśmie, (bądź, lubo, jako i) bez (*a.* (o)krom) pisma« (*5*): á nye lżey v ſyebye wáżyć co kolwyek Apoſtołowye nam lubo ná piſmye/ lubo bez piſmá podáli/ niż to czego Pan ſam vczył *KromRozm II* gv; *KromRozm III* A4v; *SkarŻyw* 93; *WujNT* 714, 717.

»na piśmie a ustnie« (*1*): Słowo Boże ieſt nie ſámo piſmo. Ale to krore [*!*] ieſt vſtnie przepowiedáne. A potym częśćią ná piſmie/ á częśćią vſtnie podáne. *WujNT* Bbbbbb4v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*]

»na piśmie abo na znakach« (*1*): co chcemy częſto wſpomináć/ to ſobie ábo ná piśmie ábo na znákách iákich w oczu ſtáwiem. *SkarŻyw* 301. ~

»w piśmie« (*2*): Promissus in scripturis, W piſmie obiecány. *Mącz* 227a.

~ *Zwrot*: »w piśmie zostawić« (*1*): abyſmy to w żywocie naſzim okazowali czo oni [*poetowie*] w piſmie po ſobie zoſtawili. *BielŻywGlab nlb* 10. ~

W przen (*5*) : *FalZiołUng* V 119; On zakon przyrodzony záraz z pierwſzym Adámem od Bogá ſámego bez piſmá zwierzchownego/ wlany był w wnętrznośći człowiecże. *CzechRozm* 89v; wſzytkie myśli y poſtánowienia niebędąli piſmu/ iáko iákiemu ſtrożowi/ poruczone/ łácno zginą á z pámięći wynidą. *ModrzBaz* 88; ſercu ięzyk poſłuſzny pełnému Odbiéra ſłowá/ y nowy rym dźieie/ Ledwie ták prędko piſarz piſmo leie. *KochPs* 66; *KochFr* 101.

a. *Druk* (*3*) : ia zięt tą wielką chćiwością/ gdyżem zgotował litery/ á wſſytki ku piſmu potrzeby [*wziąłem do wybijania Marchołta gadanie z Salomonem*] *March*[1]*Wiet* Av; Zem Księgi Polſkie/ nigdy nie bywałemi bukſztaby: drukował, [...]. Iuż teraz to piſmo na wſze ſtrony roſſzerziło ⟨się y szerzic⟩ ſie będzie. *FalZiołUng* V 119.

Wyrażenie: »pismo impresorskie« (*1*): aby za moią pilnoſcią ſluſznie á rządnie był [*Żołtarz*] ſprawion j piſmem Impreſſorskim wyrobion. *WróbŻołtGlab* A2.

4. *Umiejętność*, *sztuka pisania* (*11*) : Seth napirwey ludzyom vkazał drogę ku piſmu y gwiazdárſkim náukom ná ſwiecie. *BielKron* 3v; gdyby [...] ludzie bez piſmá ná świećie żyli/ nie ináczey iedno iáko niemy dobythek/ [...] mieſzkáliby z ſobą *BielKron* 334, 185, 438v; A piſma wielki ieſt zawżdy pożytek y ku wſzyſtkiemu żywotowi/ [...] y ku wſpamiętaniu zapiamietałych [*!*] rzeczy. *KwiatKsiąż*

I, F3v, G, H4, N3v; [*język czeski*] dobrze obfitſzy/ niż náſz być muśi/ á tho ſtąd iż dawniey w nim piſmo niż w náſzym. *GórnDworz* F5, F5.

5. *Znaki pisarskie*, *litery*, *czcionki*; *alfabet*; *sposób pisania*; *scriptura Mącz*, *PolAnt*, *Cn*; *lit*(*t*)*era*(*e*) *PolAnt*, *Cn*; *character*, *manus*, *nota*(*e*) *Cn* (*46*) : wſzytki kſięgi dla tego ſą wierſzmi rozdźielone/ áby w zágęſzczżonym piśmie tym co czytáć będą wzrok ſię nie wątlił/ owſzem w piśmie przeſtronym aby mogł być nieiáko wolnieyſzym *BibRadz* *5v; [*Ormianie*] Piſmá ſwego oſobnego vżywáią/ ále Tátárſkim ięzykiem poſpolićie mowią *BielKron* 269v; Miniatus liber, Xięgi które ſą y tám y ſám czerwonym piſmem/ to yeſt rubriką pomázáne. *Mącz* 222d; Compraehensibilis scriptura Cziſte piſmo/ którego ſie wiele ſtánowi ná yedney kárcie. *Mącz* 318b; Parietes conscribere, Sciány pomálowáć/ piſmem pokriśić. *Mącz* 374d; Od Bulgárow pothym Racowie/ Serbowie/ Ruś/ y ini piſmo wzięli. *GórnDworz* F5; *KochFr* 64; vżywáć tákiéy kréſki może we wſzelákim piſmie/ bądź łáćińſkim okrągłym/ bądź w Werſaléch *JanNKar* F, A4v, E3 [*2 r.*]; *JanNKarKoch* G2v; w naſchym piſmie podle c. poſpoliczie kladą z. literę literze c. przecywną *JanNKarOrz* F3v.

W połączeniu z przymiotnikiem oznaczającym nazwę alfabetu [*w tym*: *pismo żydowskie* (*a. hywrejskiè*) (*6*), *greckie* (*5*), *kaldejskie* (*a. kaszdymskie*) (*4*), *polskie* (*3*), *arabskie* (*2*), *łacińskie* (*a. rzymskie*) (*2*), *czeskie*; *pismo* + *przydawka* (*12*), *przydawka* + *pismo* (*11*)] (*23*): *MiechGlab nlb* 2; *RejJóz* M2; pyſmo polſkie ieſt trudne ku czitaniu tim ktorzi włoſnoſci buchſtabow przekreſzonich [...] nierożumieią *SeklKat* A6, A6; *RejWiz* 133; *BibRadz Dan* 1/4; [*Mojżesz*] żydy piſáć napirwey nauczył/ wynálazſzy bukſztaby ábo kárák[tery] ku piſániu s piſmá Káldeyſkie^go^ *BielKron* 45v; [*Nykostrata*] wynálázłá im piſmo náſze Láćińſkie (od Láćiny kráiny ták rzeczone potym) według Greckich liter *BielKron* 51v; Niemcy piſáli o nich [*o szarańczy*] iż ná ſkrzydlech miáły piſmo Greckie. *BielKron* 192; dano ie [*synów Kastryjotusa*] vczyć Arábſkiego piſmá *BielKron* 242, 5v *marg*, 46, 48v, 288, 335 (*13*); Náſtáło záſię piſmo Czeſkie z Láćińſkich liter *GórnDworz* F5; w piśmie Hywreyſkiem znaczne ſą affixa (iako ie zową) maſculiná/ znáczne też affixa foemininá. *BudBib* c2v, *Dan* 1/4; *LatHar* 725.

Zwroty: »napisać, napisan złotym pismem; godny być złotego pisma« [*o tekstach najwspanialszych*] [*szyk zmienny*] (*1*:*1*;*1*): *PowUrb* +4; Niech to piſmem będźie nápiſano złotym/ Dla wieku przyſzłégo *KochPs* 152; Ten początek [*Ewangelii św. Jana*] godny być złote^go^ piſmá rozumiał ieden Plátonik *LatHar* 105.

»nowym pismem wydać« (*1*): POdobnoć ſye godziło kożdą Orthográphią wydáć oſſobno: ále [...] zdáło mi ſye dróżniéy nowym piſmem wſzytko weſpół wydáć. *JanNKar* Av.

Wyrażenia: »drobne pismo« = *literae minutae Cn* (*2*): *RejRozpr* C; ia też iaſne oczy mam Drobne pyſmo iemy czytam. *RejKup* h8v.

»[*jakim*] pismem napisany (*a.* pisany)« [*szyk 2*:*1*] (*3*): *BielKron* 395v; *LeovPrzep* F2; A był y napis nád nim nápiſány/ piſmem Greckim/ y Láćińſkim/ y Hebráyſkim: Ten ieſt krol Zydowſki. *LatHar* 725.

»proste pismo« = *antykwa* (*1*): Mnieby ſie tedy zdáło áby ſie ábo dwie literze ſpoiły w iednę ták/ dz/ [...] Albo więc ná kſztałt inákſzy ták/ dʒ/ [...] a zyśdź ſie może y do proſtégo y do vkośnégo piſmá. *JanNKar* E3v.

»ukośne pismo« = *kursywa* (*1*): *JanNKar* E3v *cf* »proste pismo«.

»[*jakim*] pismem wybity« (*1*): ieſzcże dziś ſą znáki ſtárych kámieniow pogáńſkich/ Rzymſkim piſmem wybithych *BielKron* 288.

Szereg: »pismo i język« = *li*(*t*)*era et lingua Vulg*, *PolAnt*; *scriptura et lingua PolAnt* [*szyk 3*:*1*] (*4*): Krol [...] rozeſłał liſty po wſſyſtkich powiećiech kroleſtwá ſwego/ iáko kthory narod ſłuchać ábo czytháć mogł/ roznymi ięzyki y piſmy *Leop Esth* 1/22; *BibRadz Dan* 1/4; *BudBib Esth* 3/12, *Dan* 1/4.

6. *Język*; *piśmiennictwo w jakimś języku* [*zawsze w połączeniu z przymiotnikiem oznaczającym nazwę języka*; *w tym*: *łacińskie* (*8*), *polskie* (*8*), *ruskie* (*8*), *niemieckie* (*2*), *greckie* (*1*); *pismo* + *przydawka* (*14*), *przydawka* + *pismo* (*13*)] (*27*) : Elzbiéta krolewna Polſká [...] dlá poſpolitégo dobré^go^ ij dlá rozmnożeniá piſma polſkiégo/ w który^m^ ſie oſobliwie kochala/ [...] ten ninieyſſy żywot pana Iezuſow wypiſatz dala. *OpecŻywSandP kt*v; *GlabGad* A3; *WróbŻołtGlab* A4v; [*Bielski*] nam podał napierwey w piśmie Polſkim drogę/ Aby káżdy czytáiąc/ zgoił ſwą vłogę. *BielKronCies* Mmm3; *SarnStat* 872, 1062, 1192.

Zwroty: »pismo czytać« (*2*): *KromRozm I* Av; potym z liſtow/ z rozmow miedzy piſárzmi/ s czytánia/ á ſnadź więcey z nátury/ iął ſie iuż był przegryzowáć po troſze y łáćińſkiego piſmá czytáć/ á czego nie rozumiał thedy ſie pytał. *RejZwierc* 274v.

»pismo umieć; w piśmie uczony« (*2*;*1*): Ten [*Kazimierz*] był napierwſzy Krol w Polſce kthory piſmo Laćińſkie vmiał. *BielKron* 347, 436v; *SkarŻyw* 50.

»polskim pismem wybijać« = *drukować w języku polskim* (*1*): ſludzy twey wyelmożnośći [...] odemnye żądáli yżbych Polſkim piſmem nieco wybiyał. *March*[1]*Wiet* Av.

Wyrażenia:»[*jakim*] pismem (na)pisany, zapisować« (*6*:*1*): wſzelákié liſty y Przywileie którymkolwiek piſmem/ Láćinſkim/ Polſkim/ álbo Ruſkim piſáné [*zachować chcemy*] *SarnStat* 1061, 862, 863, 872, 1062, 1190, 1191.

»wykładanie z łacińskiego pisma« (*1*): iąłem ſie był wykładania nie ktorych rzeczi z łacinſkiego piſma na polſką mowę. *MiechGlab* *2.

7. *Dosłowny sens*, *formalna interpretacja*; *lit*(*t*)*era PolAnt*, *Modrz*, *Vulg* (*5*) :

pismo czego (*1*): *ModrzBaz* 95v *cf* »gołe pismo«.

W przeciwstawieniu: »duch ... litera« (*3*): Abowiem nie ten ktory tylko iáwnie będźie Zydem/ ieſt Zydem/ áni obrzezánie ćiáłá ktore ieſt tylko iáwnie/ obrzezániem ieſt/ Ale ktory ieſt w ſkrytośći Zydem/ y obrzezánie ſercá/ to ieſt/ w duchu nie w piśmie [*in spiritu*, *non litera*]/ ktorego chwałá nie ieſt z ludźi ále z Bogá. *BibRadz Rom* 2/29; *WujNT Rom* 2/29, 7/6.

Wyrażenia: »gołe pismo« (*1*): to by też nie zdrogi było/ áby [...] v nas byli poſtánowieni dozorce lub ſtrożowie praw: ktorychby vrząd był/ nietylko ſáme^go^ gołego piſmá praw przyſtrzegáć [*mutas legum litteras observare*]/ ále y przećiwko tym ktorziby ie náruſzáli mocnie ſtać *ModrzBaz* 95v.

»zwierzchne pismo« (*1*): literá y zwierzchne piſmo ieſt iáko ćiáło: á zatáione iego rozumienie ieſt iáko duſzá niewidoma. *SkarŻyw* 363.

Szereg: »litera i pismo« (*1*): *SkarŻyw* 363 *cf* »zwierzchne pismo«.

******* *Bez wystarczającego kontekstu* (*6*) : Literatura, Piſmo/ Też nauká. *Mącz* 195d; Stylus etiam, Piſánie/ piſmo. *Mącz* 424b, 374b [*2 r.*]; Scriptus – Pyſmo. *Calep* 956b, 957a.

Synonimy: **1**.**a**. *biblija*; **c**. *dokument*; **2**. *napis*; **3**.**a**. *druk*; **5**. *buksztab*, *litera*, *tcionka*.

Cf **PISANIE**, PIŚMIĘ

LW